

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 8 K, Fél-Évre 4 K, Negyedévre 2 K aranyértékben

Megjelenik havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Takarékosság.

Szinte különösen hangzik, ha a takarékos-
ságot halljuk emlegetni, annyira megszoktuk,
vagy talán annyira leszoktunk róla, mert le-
romlott pénzünk esillagászati számoszlopainak
bódulatában elvesztettük az érték iránti azt a
helyes érzékünket, amellyel a régi jó világban a
krajcárt a forint embriója gyanánt becsültük.

Tele vagyunk jajjal és panasszal, hogy kevés
az illetékünk és nem birunk megélni, legkisebb
pénzegységünk azért mégis az ezerkoronás; a kol-
dus meg sem köszöni, ha ennél kevesebbet kap.
Egy tizezer koronástól könnyebben megválnak,
mint egy huszfillérestől megváltunk, pedig az ezer-
koronás hat aranyfillért, a tizezres pedig hat-
vanat ér.

A pénz értékének éveken át tartott szünet nél-
küli csökkenése éppen akkor szoktatott le a taka-
rékosságról, amikor leginkább lett volna reá szük-
ségünk. Valami „minden mindegy“-szerű apátiával
pocsékoltuk azt az egyre kevesebbet, amink volt s
a jövő fogalma nem terjedt túl előttünk a holnap-
nál, mert senki sem tudta, hogy mi lesz holnap-
után.

De most már itt az ideje, hogy vége szakadjon
ennek a hosszú betegségnek. A könnyű pénzszer-
zés korszaka letűnt; ma a pénzért újra dolgozni
kell s ez már az egészség jele, de egyúttal egyedüli
módja is a takarékoság iránti hajlam felébreszté-
sének, mert nehezen szerzett pénzt senki sem szo-
kott könnyen kiadni. Az a közmondás, hogy aki a
krajcárt nem becsüli, forintot sem érdemel, ma újra
a teljes igazság erejével lépett érvénybe, csak éppen
hogy — papirkoronára kell valorizálni.

A háború előtti időben csak elvétve lehetett
olyan idősebb csendőrrel találkozni, akinek meg-
takarított pénze ne lett volna. Kinek több, kinek
kevesebb, de volt; „homály fedte“ — a Szolgálati
Határozványok találó megállapítása szerint —
annak a csendőrnek az eljárását, akinek nem volt
takarékkönyvecskéje. Pedig szerény volt ám a
csendőr illetéke akkor is, csak talán minél keve-
sebb ment el belőle haszontalan dolgokra.

Nagyon jól tudjuk mi azt, hogy mai illetm-
nyeink távolról sem állanak a megélhetéssel olyan
arányban, mint a háború előtt állottak. Tudjuk,
hogy ma a legszükségesebbekre is nehezen telik,
különösen a családos embernek. És mégsem sza-

bad panaszkodnunk, mert — nagyon sajnós! —
hány ezer meg ezer ember van, akinek még akkora
darab kenyérre sem telik, mint amekkora a mienk;
hány meg hány szellemi és testi munkás van, aki
boldog lenne, ha megélhetése egyelőre legalább any-
nyira lenne biztosítva, mint a próbacsendőré.

Minden reményünk megvan reá, hogy a szen-
vedések legnehezebb korszakán átestünk; ha lassan
és óvatosan is, de határozottan a javulás felé hala-
dunk. Sorsunk javítását azonban nem szabad
egyedül az államtól várunk: a saját magunk segít-
ségére is szükségünk van. Az önmagunk megsegí-
tésének legelső eszköze pedig a takarékoság.

Nem mondjuk, hogy eljött már az ideje annak,
hogy a csendőr illetményeinek egy részét, úgy mint
régén, megtakarítsa, ámbar nőtlen embernél ezt ma
sem tartjuk lehetetlennek. Egy csendőr bajtársunk
azt írta nekünk a multkor, hogy havonta ötszázezer
koronát takaréka tesz. Dicséretes dolog. Azok
azonban, akik ezt a jó példát egyelőre nem bírják
követni, egyelőre legalább szoktassák magukat
hozzá a takarékoság gondolatához.

Szerezzen magának minden csendőr takarékkö-
nyvet. Ne tegyen bele többet, csak ezer koronát,
de legyen takarékkönyve. Ez az első nehéz lépés.
Azután ne tegyen hozzá havonta többet, mint
megint csak ezer koronát, de azt az illetékéből
takarítsa meg. Ez a második nehéz lépés. Azután
mondjon le csak egyszer, egyetlenegyszer egy
olyan dolog megvásárlásáról, amire nincsen okvet-
lenül szüksége és tegye az arra szánt összeget taka-
rékba: ez a harmadik nehéz lépés. A többi azután
már sokkal könnyebben megy, mert a harmadik
lépés után már nem elhatározásra, hanem csak
pénzre van szükség. Abból pedig a takarékos
csendőr sohasem fog kifogyni.

Fiatal csendőrök szívesen vásárolnak haszon-
talan dolgokat hitelbe vagy részletre s ezzel meg-
teszik az első lépést — az adósságba, amelyből az-
után ritkán van menekvés. Aranygyűrű, gramofon,
zenélő óra, tajtékszipka, házi áldás, kamgarn zub-
bony, fényképnagyítás és a jó Isten tudja, még mi
minden nélkül nagyon jól meg lehet élni, különö-
sen ha az embernek nincs pénze reájuk; a takaré-
kosságot tehát elsősorban is ezeken kell kezdeni.
Aki pedig mégis kedvét leli az ilyesmiben, az
gyűjtse meg az árát s mikor az majd együtt lesz,
akkor vásároljon, ha addig ugyan meg nem gon-
dolja magát. Aki pedig egyelőre semmit sem tud
félretenni, az legalább arra törekedjék, hogy az
illetékeivel beérje és adósságot ne esméljen. Ez is
takarékoság. Az pedig nem igaz, hogy a mai ille-
tékek mellett ez nem lehetséges. Csak éppen a nyuj-
tózkodással kell várni addig, amíg hosszabb lesz a
takarónk.

Az új „Gyalogsági Gyakorlati Szabályzat”-ról.

Irta: HORVÁTH GYÓZÓ vkszt. őrnagy.

(Befejező közlemény.)

FÜGGELEK.

Tiszteletadások és díszelgések.

45. (47.) §. A helyőrségi szolgálatban ünnepségeknél és díszelgéseknél előforduló fogások, mozdulatok és alakzatváltoztatások.

Zárt rendben gyakoroltatni mindig könnyebb, mint harcéljárást oktatni. Nehogy a kevésbé lelkiismeretesen felkészült oktatónak a zártrendű gyakorlatozás iránti szeretetét és ragaszkodását a Szabályzat is támogassa és így a harc kiképzés elhanyagolásához módot adjon és okot szolgáltatson, a „Függelék”-ben vette fel azokat a fogásokat, melyekre a honvédek kivételes alkalmakkor szüksége van. De már az első pontban utal arra, hogy ezeket a fogásokat csak az első katonai kiképzésnél oktassuk (1. füzet 84. pont) és csak akkor ismételjük őket, ha alkalmazásuk szükségessé válik.

Igy sorolja fel a Szabályzat az „Imához!”, „Imától!”, „Térdre imához!” (logikusan levezetve a „Térdre!” vezényszóából), „Eskühöz!”, „Sapkát (sisakot) fel!” fogásokon kívül a helyőrségeken belsőszolgálatban és őrszolgálatban nélkülözhetetlen alakzatváltoztatásokat. Különösen utóbbi — nevezetesen vonalból az egysoros alakzat és ebből a vonal alakítása — hiányzott sokaknak, mint azt a 2. füzet megjelenése után intézett kérdezősködések mutat-

ták. Ezek az alakzatváltoztatások „Egy sorba!” vagy „Támpont...! Egy sorba!”, illetve a visszako-
kozás „Két sorba!” vagy „Támpont...! Két sorba!” vezényszóra hajtódnak végre.

Felsorolja ezután a Szabályzat, hogy „Díszszemlék”-nél az egységeknek milyen alakzatban kell felállaniuk.

Aki a régi békevilágban a Vérmezőn tartott nagy katonai parádékra visszaemlékezik, emlékezni fog arra is, hogy a teljes csendben és mozdulatlan-
ságban állott nagy katonai tömegnek a díszmenet-
hez való megalakulása milyen visszatetsző képet nyújtott. Hiába rendelték el minden ilyen dísz-
kivonulás előtt, hogy az alakzatváltoztatásokat csak jelre szabad végrehajtani, a végén olyan kaosz lett, hogy a parancsnokok kénytelenek voltak a vezetést vezényszókkal átvenni. Az csak természetes, hogy a nagy zürzavarban rendesen a legbonyo-
lultabb alakzatváltoztatásra hibáztak rá, amiből igen sokszor csak oszlatással és újból való sorakoztatással tudtak kievickélni. Ezért szabja meg külön a Szabályzat, hogy díszszemlék-
nél milyen alakzatváltoztatásokat szabad csak vezényelni.

46. (48.) §. Az egyes honvéd tiszteletadása.

Mint hogy ez a §. minden csendőrt is közelebb-
ről érint, bővebben fogok rá kitérni.

Ki, kinek, mikor és hogyan teljesít tisztelet-
adást, azt a Szolgálati Szabályzat I. rész, a harc-
téri szolgálatban pedig a H. Sz. II. rész szabályozza. A Gy. Gy. Sz. csak a tiszteletadások *alak-
ját* szabja meg.

Üzenet.

„Anyám, Édes anyám!
Lesnek, vigyáznak rám,
Jaj! ha elfognának,
Tüstént soroznának
Oláh katonának.

Oláh golyó érte,
Kifolyt meleg vére
Drága magyar vére.

A szemem kiégjen!?
Megölne a szegény,
Hogy nekik sort álljak,
Hitemtől megváljak,
Oláhnak szolgáljak!?”

Bárány felhők mennek
Arra napkeletnek.
Egy kis házra szállnak,
Üzenetet hoznak
A szegény anyának.

„Fuss el, fiam, fuss el,
Szerencsésen juss el,
Tiszántúltra menj te
Légy magyar levante,
Bízzál az Istenbe!”

„Édes anyám lelkem,
Ne sirass meg engem,
Azért, hogy elestem
Ott maradt a testem,
De a lelkem ott van
A magyar sorokban;
A levanték között,
Szívükbe költözött.

Sír az anyja szegény,
Bujdosik a legény,
Nekivág ugarnak,
Úttalan utaknak
Siet napnyugatnak.

Ő bennük él, dobog,
Mi bennem lobogott.
Majd egyszer testet ölt
És megremeg a föld,
Ha mi megindulunk!...
Nagy lesz diadalunk,
Meváltja a vérünk.
Várij, mert — visszatérünk.”

Fut — fut meg sem állva,
Rohan a halálba...

Barányi Ferenc.

A gibraltári szorosban

Irta: dezséri BACHÓ LÁSZLÓ ny. tüzérszázados.

(Befejező közlemény)

Az Alameda és Rosia felett, villák és laktanyák között vezet az út a gibraltári sziklafok legdélibb csúcsához, a Punta de Europa-hoz. Itten, Európa végénél áll egy hatalmas világítótorony, amelyiknek a fényét még Afrikából is lehet látni. Ez az Océán küszöbére állított hatalmas lámpa mutatja az utat a Földközi Tengerről a nagy vízre iparkodó hajóknak. Barátságos, szakadékos hely ez a Punta de Europa. Alatta örvények, barlangok, melyeket két nagy tenger itt összezapó hullámai vájtak ki a sziklából, Isten tudja, hány évezred folyamán. Innen lehet látni a hosszú és keskeny gibraltári szirt mindkét oldalát. A keleti oldal rendkívül meredek, helyenként majdnem függőleges. A hegyoldal felületének egy része olyan síma, mint valami símára csiszolt asztal. A természetnek ezt a szeszélyes játékát az angolok praktikus észjárása nagyszerűen kihasználta: a ferde, síma hegyhát most egy óriási ciszterna vízfelfogó felülete.

Fent a sziklák között apró kis fekete lyukakat látunk, a hegybe vájt kőfolyosókról a tengerre kinéző ágyuk lőrésait. Sok, nagyon sok van ilyen, bár nem látszik valamennyi, oly jól el vannak rejtve. Azt mondják, hogy ott fenn a magasban, ahol a két tenger és két világrész felett örökös jelzőállomás áll, a sok ágyun kívül még más nevezetesség is van. Ugyanis a csupasz gibraltári sziklák között él néhány majomcsalád, az utolsók Európában. Az angolok gondoskodnak táplálékukról, nehogy kipusztuljanak ezek az afrikai állatok, melyeknek ittléte is amelletts bizonyít, hogy Gibraltár valamikor tényleg össze volt kötve Afrikával.

Ha a mithológia „nagy munkása”, Herkules, kinek

Tiszteletadást akkor kell teljesíteni, ha az előjáró 30 lépésnél nincs távolabb. Ezt azonban nem szabad olyképpen szó szerint értelmezni, hogyha az előjáró 31 lépésre van, akkor a távolság a tiszteletadástól már mentesít. Általában elvül szolgálhat, hogy a katonai tiszteletadás ugyan megparancsolt kötelességünk, de azért épp olyan udvariassági forma, mint a polgári életben a köszönés. A katona a tisztelgésen kívül az előjárója iránti tiszteletet feszes tartásba helyezkedéssel is kimutatja, amit a polgári életben is, különösen a fiatalság átvehetne tőlünk. Azt hiszem, mindenki számos olyan esetre emlékszik, amikor fiatal sihederekkel találkoztán, azoknak a köszönést jelző sapka vagy kalap megbillentésére a tenyerük viszketni kezdett és a köszönés fogadása helyett inkább tisztességre tanította volna az illetőt.

Ha zárt helyiségben vagyunk, pl. vendéglőben, kocsiban asztalnál ülünk, felállva, „Vigyázz“ állásban teljesítjük a tiszteletadást. Ez ellen szoktak legtöbbször véteni, amennyiben félig ülve maradva, nyegle meghajlással üdvözlük az előjárót.

Feszes tartással és szembenézéssel vagy fővetéssel tisztelgünk:

- ha mindkét kezünk csomaggal foglalt;
- ha nincsen sapka a fejünkön;
- ha kocsin ülünk és a puskát kézben tartjuk;
- ha a puska súlyba vagy lábhoz állásban van;
- ha lovat vagy lovakat kézen vezetünk;
- ha kerékpározunk vagy kerékpárt vezetünk;
- ha fogatot hajtunk;
- ha mótorkerékpárt vagy gépkocsit vezetünk.

európai oszlopa alatt állók, kinézne az Olympus felhői mögül s látná, mily mozgalmas ma itt az élet, hol ő a mondák korában a magányosan itt ülő Atlással intézte el az aranyalmák dolgát, bizony nagyon elbámolna. Minden oldalon hajók jönnek-mennek, a láthatár is állandóan tele van apró füstfelhőkkel, melyek a Szuez, New-York vagy Brazília felé igyekező hajókat jelzik. Ugyancsak sok a dolga a szirt tetején a jelzőállomásnak: minduntalan újabb és újabb zászlógarnitúra repül fel az árbocra. Most különösen sok lehet a mondani valója, egy karesú, hófehér hajó közeledik, a keresztárbocai mutatják, hogy hadihajó, a lobogója, hogy német. Orra, mint a borotva, úgy vágja a vizet. Menetét megláthatja s míg lassan bekanyarodik Gibraltárba, ágyúörgéssel tiszteleg az angol lobogó előtt. Az üdvözlést a gibraltári hegyfok méltóságteljesen viszonzozza. Visszhangzik az egész vidék, mintha mennydörögne. Pedig csak üdvölvéseket adott le egy idegen cirkáló és egy parti üteg...

Most egy kis fehér motocsónak, olyan tiszta, mint valami kagyló, suhan el a világítótorony alatt. Fehérruhás lányok és angol tiszték ülnek benne s nevetve integetnek fel hozzánk. A hegy keleti oldalán levő kis halászfaluba, Caletába mennek kirándulni. Kár, hogy mi nem mehetünk velük. De az idő, vagyis inkább hajónk, szirénájával indulásra sürget s nem enged itt tovább elmélázni Herkules oszlopa alatt, kinéke az emléket ez a szirt őrzi örök időkre. A feníciaiak, a mórok, Barbarossa véreskezű zsványai s mindazok, akik vallaha ideérték a neveiket a Herkules oszlopára, még a vereskabátos angol katonák is, akik pedig oly büszkén sétálnak itt az ocean kapujánál, mintha mint hajdan Atlasz és Herkules, most ők tartanak a vállakon a világokat, mind eltűnhetnek a feledés sötétségében, de Herkules emléke örökké megmarad s mindig az ő neve lesz az, mely a romantika glóriájával fogja koszorúzni az öreg gibraltári bércet.

Rendben és sorban álló honvéd, az őt ért megszólításra csak a fejét és tekintetét fordítja az előjárójára és csak annak „Hozzám!“ parancsára hagyja el helyét.

Vasúti kocsiban tisztelgünk, más járműveken csak fővetést hajtunk végre.

A tisztelgést úgy hajtjuk végre, ahogy azt a Gy. Gy. Sz. 2. füzet 6., 33. és 41. pontja előírja. A fogásokat be kell fejeznünk, mikor az előjáróhoz három lépésre értünk, hasonlóképpen csak három lépésre eltávolodván tőle, szabad a visszakoazást megkezdenünk. Ha állva tisztelgünk, forduljunk az előjáróval szembe. Előjáró mellett legalább egy lépés távolságra haladjunk el. Bár a Szabályzat erre nem tér ki, de a jóérzésünk is azt mondja, hogyha sáros időben vagy egyébként is az úton csak keskeny kitaposott ösvény van — figyelmen kívül hagyva a balra térj ki, jobbról előzz szabályt — a jobban járható útrészt az előjárónak engedjük át.

A „Puskával tisztelegj!“ fogással csak az őr és csak katonaállományú tisztnek teljesít tiszteletadást. Ez a jövőben annál könnyebben lesz megkülönböztethető, mert, mint hírlik, a katonaállományú tisztnek külön vállszalagot kapnak.

Régi anekdóta, hogy az egyszeri káplár úgy magyarázta az ujoncnak, milyen nagy úr a katona, hogy a katona még a patikában sem veszi le a sapkáját. Hát ennek a nagy uraságnak vége, mert a katona, ha puska nélkül lép a szobába, ha csak nincsen őr- vagy ügyeleti szolgálatban, bizony le kell vennie a sapkáját.

A *Csendőrségi Lapok* szerkesztői üzeneteit is gyakran elolvasom, onnan tudom, hogy bizony ol-

Az északi oldalon, a gibraltári sziklafok háta megett egy keskeny földnyelv van, mely Gibraltárt a spanyol félszigettel összeköti. A lagúnaszerű földnyelv azon részén, mely még angol birtok, temetők, sporttelepek és lovardák vannak. A háttérben egy ócska torony látszik, a Devil's Tower, az ördög tornya. Miért hívják így, senki sem tudta megmagyarázni.

A földnyelven, az angol és spanyol terület között egy félkilométer széles semleges zóna van. Egyik oldalon az öles angol, a másik oldalon az apró, fekete spanyol őrszem áll. Az bizonyos, hogy a vereskabátos angol gránátosnak van mit őriznie, de hogy a spanyol baka miért nézeget oly komolyan az angol kolléga felé, azt ő maga sem tudja, de valószínűleg az sem, aki őt odaállította. A spanyol oldalon levő kis fészek, Linea városka, teljes nevén „La Linea de la Purísima Concepción“, ahol valamikor a spanyolok védelmi sáncal állottak (ma már csak romok), Gibraltárral szemben erőt egyáltalán nem képvisel.

Gibraltár mint kereskedelmi kikötő alig számít. Forgalmá a közeli spanyol városokkal és Marokkóval való helyi forgalomra és arra a csekély behozatalra szorítkozik, mely az angol helyőrség szükségletét fedezi. Ezt a kis kereskedelmi forgalmat is főleg algecirasi hajócskák bonyolítják le. De azért a kikötő, nem is számítva az öbölben horgonyzó, mindenféle típusú hadihajókat, állandóan tele van az összes tengerész nemzetek oceanjáró gőzöseivel. Gibraltárban majdnem minden Indiából és Amerikából jövő vagy odatartó hajó kiköt. Ugyanis Gibraltár a Földközi Tenger egyik legnagyobb szénalomása, hol a hosszújárú hajók szénkészleteiket fel szokták frissíteni.

A sok szabadnapos tengerész meg a szénrakodó hajók utasai nem szokták elmulasztani megnémi a már említett spanyol városkát, La Lineát, különösen vasárnapon, mikor bikaviadal napja van. Különben ebben a

vasóim közül sokaknál van kétely aziránt, mit csinálnak a sapkájukkal, ha nincsenek szolgálatban, de oldalfegyvert viselnek. Szolgáljon általános támpontul, hogy a sapkát csak akkor kell a fejünkön tartanunk, még a szobában is, ha szolgálatban vagyunk; egyébként művelt ember zárt helyiségben mindig fedetlen fővel tartózkodik.

Akár a szobában, akár a szabadban, az előljárónak lábhoz vett puskával teszünk *jelentést*. A tiszteletadást ilyenkor fővetéssel teljesítjük.

Lóháton épp úgy tisztelgünk, mint gyalogosan. Az államfő mellett azonban mindig lépésben kell elhaladnunk.

A régi szabályzat megengedte, hogy balkézzel tisztelgünk, ha a jobb kezünk foglalt. Az új Szabályzat ezt a kivételt nem ismeri. A honvédnek a jobb karját még akkor is szabaddá kell tennie, ha valakivel karonfogva megy és a tiszteletadást jobb kézzel kell teljesítenie. Balkézzel csak akkor tisztelgethet, ha szemmeláthatóan támogatásra szoruló karonfogva vezet.

Az államfőnek arca fordulva kell a tiszteletadást teljesíteni. A tisztelgési fogásokat tíz lépéssel az államfő előtt be kell fejezni. A tiszteletadást akkor szünteti be, ha az államfő tíz lépéssel elhaladt. A magyar királyi ház tagjai és más méltóságok előtt teljesítendő tiszteletadásokra a Szolg. Szab. I. rész határozványai mértékadók.

Az természetes, hogy az előljárónak a tiszteletadást épp oly feszesen kell fogadnia, amint azt az alárendelt teljesíti. Még a legnagyobb figyelem mellett is előfordulhat, hogy az előljáró a tisztelgésünket nem viszonzta, mert történetesen épp akkor

harmincezer lakost számláló álmós kis fészekben, melynek lakossága főleg a gibraltári angol katonaságból él, nem sok a láttnivaló. A düledezőfélben lévő régi aréna nem hat a szenzációs látványosságok erejével, legfeljebb olyanokra, akik Sevilla vagy Barcelona bikaviadalait és azok közönségét nem látták. De azért igen kedves órákat lehet eltölteni ebben a szegényes kis városban. Spanyol földön unatkozni egyáltalán nem lehet, mert ha más nem, gitár- és mandolinszó, boléro, tarka embertömegek mindig akadnak.

Lineából nézve nyújtja a gibraltári hegytömb a legimpozánsabb látványt. Ahogy a kis kávéház teraszáról nézem, látom csak igazán, hogy Gibraltárt a szárazföld felől megtámadni az örültséggel egyértelmű volna. Ha az a valószínűtlennek látszó eset, hogy az angol hajóhadat tönkreverik, valaha be is következne, ezt a sziklafélsziget ostrommal soha, legfeljebb kiéheztetéssel lehetne csak bevenni.

Gibraltár városával szemben, az öböl tulsó oldalán egy másik kis városka, Algeciras fekszik. Ennek egyedüli nevezetessége az, hogy ebben tartották meg a nagyhatalmak a híres marokkói konferenciát. Algecirasban van a Spanyolország belsejébe vivő vasútvonal kiinduló állomása is. Maga Gibraltár a spanyol vasúti hálózatba nincsen bekapcsolva, ezt az angolok stratégiai okokból nem engedték meg. Különben is mindent, amire Gibraltárnak szüksége van, a tenger felől kapja meg.

Nagy oceánjáró gőzösünk, gyomrában a friss gibraltári szénnel, vígan pöfékelve vág neki a tengernek és kifordulva az algecirasi öbölből, elsiklik a Punta Carnero, Punta del Fraile és Punte Canales mellett, a Punta Marroqui-nak nevezett tarifai fokhoz érkezik. Itt van a gibraltári szoros legszűkebb része. Mintán a tenger Gibraltárnál néhány kilométerrel szélesebb, mint Tarifánál, tulajdonképpen tarifai szorosnak kellene az átjárót nevezni. Irigylis is a dicsőséget Gibraltár

nem nézett oda. Nagyon sokan vannak, akik az ilyen elnézést fennhéjzásnak veszik, akiket köszönésük nem viszonzása lehangol és arra készlet, hogy tisztelgési kötelezettségüknek csak immelámmal tesznek eleget. Tisztelgési kötelezettségüknek, még ha a viszonzást szándékosan mellőzték volna is, mindenkor készséggel tegyünk eleget, mert ezzel nemesak a fegyelmezetttségünket mutatjuk ki, hanem önmagunkat és az egyenruhánkat is megbecsüljük.

A szerkesztőséghez többen kérdést intéztek, hogy a Himnusz játszása alatt hogyan kell viselkedniök, ha szolgálatban vannak és ha mint magánszemélyek vannak jelen.

Ünnepségekhez kivonult zárt csendőrosztagok a Himnusz játszása közben puskával tisztelgnek és fővetést teljesítenek. A tisztelgő csapat parancsnoka, ha szintén puskával volna felfegyverezve, a Gy. Gy. Sz. 4. füzet 191. pontja szerint tisztelg.

Ünnepségekre a rend fentartása céljából kirendelt járőrök — tekintet nélkül a létszámukra — a Himnusz játszása közben, vállazott puskával, a Gy. Gy. Sz. 2. füzet 41. pontja szerint tisztelgnek. Ez azonban nem akadályozhatja meg őket abban, hogy az esetleg szükséges szolgálati ténykedéseket a Himnusz játszása közben foganatosítsák. Itt említem meg azt is, hogy az egyes csendőr csak akkor teljesít „puskával tisztelg”-et, ha mint őrt vezették fel. Ebben az esetben is a Himnusz játszása közben a fent hivatkozott 41. pont szerint tisztelg.

Puska nélkül a csendőr — tekintet nélkül arra, hogy milyen minőségben vesz részt az ünnepségen

tártól ez az ősrégi mór-spanyol városka, mely a Punta Marroqui, Európa legdélibb pontjára támaszkodva, ott könyököl a tengeren és családóttan nézegeti a nagy hajókat, amelyek nem nála, hanem valamennyien csak az angoloktól kitarított nővérénél, Gibraltárnál tesznek látogatást. Pedig szépen ki van öltözve ő is, mohos várfalak s vagy két tuat regényes kinézésű, nemes patinájú őrtorony veszik körül, mint egy remekbe készült mór gyűrű. A multja is van olyan, ha nem különben, mint Gibraltáré, amely vagy kétszáz év óta John Bull számlájára páváskodik. Tarifának is voltak híres udvarlói, azoktól kapta azokat a szép tornyokat. A nagyon régiekről nem is beszélve, ott volt a híres Don Alfonso Pérez Guzmán, kit Sanecho spanyol király küldött a XIII. században a móroktól ostromlott Tarifa védelmére s aki ennek a megbízatásának oly kitűnően felelt meg, hogy a királytól az „El Buano” (a jó) melléknevet és a Medina Sidonia hercegi címet kapta. (A spanyol királyok a címekkel ugyanis sohasem fukarkodtak; van nekik maguknak is bőven. Ők is vagy hat tuat különböző címet viselnek, amelyek között a legkülönösebb a „Roy de todas las Espanas”, ami szószerint fordítva azt jelenti, hogy „az összes Spanyolországok királya”).

Tarifa kegyeiért később a granadai Jusszuf és XI. Alfonz, Castilia királya versengtek, öldökölve egymás hadait véres esatákban, majd a portugálok, míg végül 1808-ban Napoleon tábornokai vívtak érte véres párbajt az angolokkal. De Tarifa mégis csak kitarított legkedvesebb lovagja, a spanyol király mellett és ajtót mutatott minden udvarlójának, pedig a spanyol király nem ad neki fényes hadihajókat ajándékba, nem is eszeréli ki modern cifraságokkal a régi sáncokat, amelyek megett a teljesen fedetlen, régi típusú ágyukat meg lehet olvasni. Ezek a gibraltáriak mellett szinte gyerekjátékszámba mennek s még amerikai utitársnóm is, aki pedig nem sokat érthet a stratégiához, elmosolyogja magát és tréfásan jegyzi meg:

— Olyan ez a tarifai vár öreg ágyuival ott a barát-

— szabadban, ha feltett sapkával áll, a Gy. Gy. Sz. 2. füzet 6. pontja szerint tiszteleg; zárt helyiségben, ha a sapkáját kézben tartja, „Vigyázz“ állásba helyezkedik és a sapkáját a Gy. Gy. Sz. 4. füzet 136. pontja szerint fogja.

Szomorú megfigyelésemet kell itt még szövétnem. A magyar ember hagyományos nemtörődömségével még a nemzeti Himnuszát megillető tiszteletet sem adja meg. Figyeljétek meg, hogy vasárnap a nagymise után, a Himnusz éneklése közben hányan, sajnos, de hányan tolonganak a kijárat felé, ahelyett, hogy a nemzeti fohászkunkat teljes szívvel átérezve, állva hallgatnák végig. A nemzeti érzést sértő, a jó izlésbe ütköző, neveletlen és fegyelmetlen szokás tudatlanságon, másoknál rosszindulaton alapszik. Ahol csak tehetitek, világosítsátok fel az embereket megütközést keltő magatartásukról, ha a szép szó nem használ, a lelkes a szöszékről állíthatja pellengérré a magyartalan, minden hazafias érzést nélkülöző híveket. Hogyan követelhetjük meg a külföldtől, hogy adott esetben a Himnuszunkat a kötelező tisztelettel hallgassa végig, ha magunk ezt elmulasztjuk.

47. (49.) §. *A kürtösök, altisztek és tisztek állása, gyakorlása és tiszteládása.*

A kürtösöknek a kürt fogását és hordását írja elő a Szabályzat.

Az altiszt a tiszteletadást épp úgy hajtja végre, mint a honvéd. „Eskükhöz“ a jobb keztyűjét lehúzza és a balkezébe veszi. A tiszti karddal felszerelt altiszt a kardot épp úgy tartja, mint a tiszt. Mint parancsnok is úgy viselkedik, mint a tiszt. Kard-

ságosan kandikáló fehér házak mellett, mint gyerek kezében a vízipuska: senki sem ijed meg tőle.

Ebben a szép amerikai asszonyoknak bizony igaz van. E megjegyzéshez csak az a hozzátennivaló, hogy ami ráillik a tarifai várra, az vonatkozik az egész Spanyolországra, a letört óriásra, aki modern háborúit is félszázadelőtti ócska ágyakkal, szóval papirosaiókkal és vízipuskákkal szokta megvívni, Dreadnought-ok és ekrazitbombák ellen.

Hajónk hirtelen bukdácsolni kezd, hatalmas orra mélyen vágódik bele a sötét hullámokba s ezermi fehér kristályveseppre szakad szét a méltóságteljesen hömpölygő hab, amint az előretörtető hajóorr acélpengéje kettéhasítja. Közeledünk az Oceánhoz.

Most ismét történelmi vizeken hajózunk, Trafalgar-nál vagyunk. A hajó tulnyomó részben angol utasainak büszkén csillan meg a szemük amint jobbra, a Cap Trafalgar felé mutogatnak. Trafalgar előtt, melyet a régi rómaiak Promontorium Junonis, az arabok Taraf-al-Ghar néven említenek, írta bele nevét a történelembe a vidéki anglikán papocska fia, a testileg nyomorék Nelson, a világ egyik legnagyobb katonai zsenije, aki az abukiri és kopenhágai fényes győzelmek után, tengerészpályájának tetőpontján vérével pecsételte meg Britannia tengeri hatalmát, melyet azután nem is mert többé kétségbevonni senki sem. Az utolsó vakmerők: Gravina spanyol és Villeneuve francia tengernagyok voltak, kik 1805 október 21-én, Angliának azóta legnagyobb ünnepén, negyven sorhajóval támadták meg Nelson flottáját. És Nelson ekkor adta ki a világhírűvé vált parancsot: „Anglia elvárja, hogy minden ember teljesíti kötelességét“. Ki is vivta az angol tengeri haderő legfényesebb győzelmét, a nyomorult, sovány kis emberke, Lady Hamilton szentimentális imádója, talán éppen azért tudott ilyen fényes győzelmeket kivívni, mert a nemes, hazafiúi érzelmek és kötelességtudáson kívül még az imádottjára való gondolás is

dal azonban nem tiszteleg, hanem a kardot a jobb oldalán mozdulatlanul tartva, fővetést teljesít.

Ezután a zászlótartónak a zászlóval végrehajtott fogásait írja le a szabályzat.

A tisztek a tiszteletadást lóháton vagy gyalog, karddal vagy anélkül úgy teljesítik, mint eddig. Tábornok előtt karddal való tisztelgéskor csak a vett parancs után szabad visszakozniok.

48. (50.) §. *Az ezredzene magatartása.*

A Szabályzat felvette az ezredzene felállítását, alakzatváltozásait és mozgásait. Ezt eddig csak a hagyományok szerinti feljegyzések szabályozták, aminek az volt a következménye, hogy minden ezredben más-más volt a szokás.

A szabályozás szükséges volt azért is, hogy a zenék a csapattal való kivonuláskor ne álljanak — egyéb elfoglaltságukat elsősorban kielégítve — mindig más-más létszámmal és a zenészek különböző elosztásával össze. Itt jegyzem meg, — ha valakinek kétsége volna ez iránt — hogy nem a lónak a fara a nagydob, mint ezt az ábra mutatja.

Ebből a §-ból tudjuk meg azt is, hogy a lovaság indulója a korábbi „Prinz Eugen-Marsch“ helyett a „Hunyadi-induló“ lett.

49. (51.) §. *A csapatok tiszteletadása.*

Az eddigi határozványok megmaradtak, csak a „Puskával tisztelegj!“ alkalmazásának szabályozásával bővültek.

Az eddig rendeletekkel történt szabályozás helyett a Szabályzat felveszi:

„Puskával tisztelegj!“ fogással és fővetéssel a

sarkalta. Pedig az imádott valaki ennek az embernek a tiszta érzelmeit talán meg sem tudta érteni...

Kint járunk már az Oceánon, a régiek Okeanosán, mely szűz, ismeretlen vízfelület volt egész Kolumbusig. Az ókor és a középkor bátor hajósai, kik az Oceánnak csak a partjai mellett hajózátk, az afrikai partot és Britanniát a világ végének tartották s talán nem is igen törték a feiüket azon, hogy az Okeanoson túl is lehet valami. A Kelet felől elmaradozó európai és afrikai partokra, a Herkules vaskaraija által tört gigászi kapura visszanézve, melyet az Oceánba bukó nap vörös fénye úgy övez körül, mintha a naiv mítosz glóriája volna, a lelket mély meghatottság tölti el. A lenyugvó napot Amerika felé való rohantában lihegve kergető gőzhajóról nézve, az egyik oldalon az Atlasz hegységet, a másik oldalon a poszton álló komor páncélos katonát, Gibraltárt, a képzelet átvillámlik az Oceán mérhetetlen felületén, megelőzve a siető hajót és a lemenő napot és a lélek megborad az Okeanos improzans nagysága előtt, melynek szivdobogása, a hullámozás, dióhéjként hintázza a hajót. A hajón mindenki az elmaradozó spanyol föld nagy fiára gondol, aki fabárkákcal, szedett-vedett kalandornépség élén rá merte magát bízni az Oceánra s lángszének lobogó fáklyafényénél ezer akadályon át odatalált a túlsó partra, ha nem is Indiába, amelyet keresett.

Itt már el is búcsúzunk az ó-világtól. A hajón esend van, minden szem Kelet felé néz, hol azon föld utolsó darabja fölött csapnak össze a horizonton egymást kergető habok, mellyel minden gondolatunk és érzésünk össze van forrva.

Leszállott az éjszaka, az Ó-világ partjait már csak a képzelet látja. Csak messze, Észak felé, mintha szentjánosbogárka volna, fel-felpislog egy gyenge fény. Találékatiuk, ugyan mi lehet? Talán Cadix világítótornya, talán valami távoli hajó. Ezt a távoli fényt is elnyeli az éjszaka és nem látunk többé mást, mint a végtelen vizet, melyben kíváncsian nézgetik magukat a holdvilág és az andalúziai ég szikrázó csillagai.

csapat csak állóhelyben tiszteleg az alábbi esetekben:

az Államfő előtt,
a Szolg. Szabályzat I. részben meghatározott méltóságok előtt,
katonaállományú tábornokok, törzstisztek és tiszti előjárók előtt,
tisztevezette osztagok elvonulásánál.

A parancsnok, ha puskával volna felszerelve, a „Puskával tisztelegj“ fogást nem hajtja végre, hanem a szíjon lecsúsztatott kézzel tiszteleg.

„Fővetéssel“ tiszteleg a csapat:

állóhelyben, minden fel nem sorolt esetben és menetközben, kivéve az oltári szentség előtt.

Az Oltári szentséggel való találkozáskor a csapat arcba fordul és „Imához!“ fogást hajt végre.

Régi hiányosságot pótol a Szabályzat azzal is, hogy a csapat magatartását imánál szabályozza.

A zene imajel helyett a „Hiszekegyet“ játsza.

50. (52.) §. Díszszemlék.

A gyalogságnak különböző fegyverekkel való felfegyverzése következtében külön határozványokkal kellett szabályozni, hogy a gyalogság miképpen vonul ki díszszemlékhez (felszerelés és felfegyverzés szerint):

ha külön alkalmakra rendelték el a díszszemlét,

ha a díszszemlék közvetlenül gyakorlatok után történnek.

Első esetben a puskásszázadok egyformán puskával felszerelve, a hivatásszerű beosztásra való tekintet nélkül, nagyság szerint sorakozva vonulnak ki. A parancsnoki raj nem lesz felállítva, a parancsnoki félrajból csak a szakaszparancsnok-helyettes és a szakaszkürtös vonul ki. A rajokban csak egy féltag marad. A géppuskás- és aknavetőalakulatok lőszerlépeső nélkül vonulnak ki. Külön felveszi a Szabályzat a díszszakasz és a díszszázad összeállítását, mert ezek fordulnak elő a leggyakrabban.

Utóbbi esetben a csapatok a harcerend szerinti beosztásban, az összes járművekkel vonulnak ki.

Fogadáshoz a nagyobb testek több lépcsőben állanak fel. Meghatározza a Szabályzat, hogy a fegyvernemek melyik lépcsőben állanak fel, a lépcsők közötti távközöket és a lépcsőkön belül a térközöket is. Kisérettek, be nem osztottak, közbeeső előjárók felállítását a mellékletek mutatják szembeötlően.

A szemléttartó fogadása, különösen a vezénylések időpontja, a szemle lefolyása részletesen szabályozva van.

Itt jegyzem meg azt, hogy puskával adott dísztüzet a szabályzat már nem ismer. Miséknél dísztüzet csak a tüzéség ad. Az egész világ hadseregei között mi voltunk az utolsók, akik a régi tradíciót megőrizve, a dísztüzet napjainkig megtartottuk. Kiképzési okok mellett most is főleg a nyomorúságos anyagi helyzetünk miatt kellett a dísztüzet elhagyni, — a költséges volta miatt. Az egyes töltény ára olyan nagy, hogy a dísztüzre évente eltüzelt töltények ára milliárdokra rúgott. Ugyanis nem szabad elfelejtenünk, hogy minden

dísztüzet előbb be kell gyakoroltatni, ha nem akarjuk, hogy a nézőközönség gúnykacaját váltsa ki a „kukoricapattogtatás“.

Akkor, amikor a harc kiképzésre még a legszükségesebb gyakorlótölténnyel sem rendelkezünk (a honvédek a tüzelést „Puff!“ kiáltásokkal jelzik!) és amikor a lökiképzéshez szükséges éles lőszernek is csak a felit kaphatjuk meg, — mert nincs rá pénz — nem áldozhatjuk fel a csekély lőszerkészletünket a múlt századból származó parádézásra.

Mivel arcvonalmeneteket szakaszszélességnél nagyobb arcvonallal a szabályzat már nem ismer, ezért újból kellett szabályozni az egyes kötelekek alakzatát díszmenetnél. A díszmenetnél a fegyvernemek sorrendjének megállapításán kívül a díszmenethez való megalakulást, a díszmenet elrendelését, végrehajtását is részletesen meghatározza a Szabályzat.

A szöveg jobb megértésére a gyalogság különböző alakulatainak díszszemléknél való felállítását, valamint a parancsnokok, kíséretük, a be nem osztott tisztek stb. felállítását úgy a fogadáshoz, mint a díszmenetnél, a Szabályzat vázlatokban rögzíti.

Kürt- (trombita-) jelek.

A kürtjeleket sikerült a régi szépségükben megőrizni, bár egyidőben nagy veszélyben forogtak, mert a régi osztrák hagyományokat írtó nagy-takarítás a kürtjeleket is halálra ítélte vala. Szerencsénk, hogy a hirdetett pályázat nagyjában kudarccal végződött.

A kürtjeleket a H. Sz. alapján kibővítették a „repülőriadó“ és a „gázriadó“ jelekkel. Egyéb-ként változatlanok maradtak.

Ezzel a Gy. Gy. Sz. ismertetését be is fejeztem.

Céлом az volt, mint ezt a bevezető soraimban kifejtettem, hogy olvasóimnak a majdnem 700 oldal terjedelmű Gy. Gy. Sz. tanulmányozását megkönnyítsem. Köztudomású, hogy minden katona csak egy szabályzatot tud tökéletesen megtanulni. Ha a szabályzat határozványai változtak, különösen, ha csak lényegtelenebbek ezek a változások, akkor bármennyiszer tanulja meg őket, rövid idő múlva nem tudja az érvényes szabályokat az idejét múltaktól különválasztani. Ezért helyeztem súlyt arra, hogy a változások okát és az új szabályzat gondolatmenetét megismertessem, mert ezt megjegyzi magának mindenki és, ha emlékezetére támaszkodhatik csak, az új elveket magának levezetheti.

Dicsérd az asszony kecséit, s a férfi nagy esztét, úgy boldogulsz s kedves léssz az emberek között.

Fáy.

Ha valaki első látásra úgy bánik veled, mintha már húsz év óta barátod volna, féld, hogy majd húsz év múlva meg úgy fog veled bánni, mint egy ismeretlenlennel, ha valamiben reá szorulsz.

La Rochefoucauld.

Segíts magadon...

Irta: RÖKKERT SÁNDOR tiszthelyettes szakaszparancsnok (Mándok).

Huszonhét esztendei esendőrségi szolgálatom alatt — sajnos — nagyon sokszor volt alkalmam látni azt a szomorú helyzetet, amelyben egy-egy elhalálozott bajtársunk családja a családfenntartó elvesztése után kerül. Kevés közöttünk az olyan esendő, aki illetékein kívül magánvagyonra is támaszkodhatik s akinek özvegyére nem nehezedne a bánaton kívül még a nyomasztó anyagi helyzet gondja is.

Az elhalálozást rendszerint hosszas betegség előzi meg. Igaz, hogy a kincstár ingyenes orvosi kezelést és ingyen gyógyszereket ad a megbetegedett esendőnek, a hosszas betegeskedés azonban még így is pénzbe, még pedig aránylag nagyon sok pénzbe kerül, akár kórházban, akár pedig otthon ápolják a beteget. Ha kórházban van, a családja megélhetéséről kell még magán kívül gondoskodnia, ha otthon ápolják, akkor bizony az orvos, a különlegesebb gyógyszerek, a külön étkezés stb. mind pénzbe kerülnek. Egy néhány hétig tartó betegség teljesen elég arra, hogy a családot anyagiilag megrázkódtassa s esetleg még adósságba is keverje.

A háború előtt majdnem minden altisztnek volt több-kevesebb megtakarított pénze; igaz, hogy inkább a nőtleneknek, mint a nőknek, mert a nő, családos ember már nehezebben tudott félrerakogatni. Ma erről természetesen nem lehet szó, mert hiszen az illetékek még a legszerényebb életmód mellett is éppen csak hogy szűkösen fedik a legszükségesebb kiadásokat. Ezt nem panaszsképen mondom, hiszen nagyon jól tudom, hogy ennek Trianon az oka, csak éppen azért, hogy mondanóimat jobban megindokolhassam. Egyszóval a megtakarított pénzre sem lehet támaszkodni.

Most meghal családfenntartó bajtársunk. A két-három gyermekén kívül az özvegy nyakába szakad a hosszas betegség folytán felgyülemlett adósság és a temetési költség, amely még a legszerényebb temetés mellett is kitesz egynéhány milliót. A kincstár által adott 32 aranykorona temetkezési segély nem elegendő, a három hónapig élvezett ténylegességi illeték elmegy a megélhetésre, a magára hagyott özvegy pedig nekivág az életnek egy csomó adóssággal, amelyről maga sem tudja, hogy fogja kifizetni. A nyugdíjból semmi esetre.

Sok özvegy, nem tudva, hogy kétségbeesett helyzetében mit tegyen, a csendőrségi Felügyelő úrhoz fordul gyűjtési engedélyért, amit rendszerint meg is kap. Egy néhány parancsból olvastam, hogy az ilyen gyűjtések eredménye rendszerint igen szép szokott lenni, legutóbb egy özvegy, ha jól emlékszem, huszonötmillió koronát kapott. Feltételezem mindenkiről, hogy önként és nem kényszerűségből adakozik s őszintén örülök a bajtársiasság ilyen igazán szép megnyilvánulásának.

A gyűjtések száma havonta egy-kettő; az a néhány özvegy, aki a segítségnek ehhez a módjához folyamodik, pillanatnyilag segítséget kap, de még mindig nagyon sokan vannak olyanok, akik nem kapnak semmiféle segítséget, mert ilyenért nem

folyamodnak. Önkéntelenül is felvetődik a kérdés, hogy vajjon nem lehetne ezt a kérdést úgy rendezni, hogy a bajtársak segítségével ne csak egyesek, hanem valamennyi özvegy részesüljön? Én úgy gondolom, hogy igen.

Ismerek több úgynevezett temetkezési önszegélyező egyesületet. Ezek az önszegélyező egyesületek rendszerint állami- vagy magánalkalmazottak egy-egy részének vagy kategóriájának egyszerű tömörüléséből állanak; a tagok kötelezik magukat arra, hogy egy-egy tag elhalálozása esetén az egyesület pénztárába egy bizonyos összeget befizetnek. Az így egybegyűlt pénzből az egyesület az özvegynek egy előre megállapított összegű segélyt utal ki. Az egyesületnek nem célja a tőkegyűjtés, azért a tagok a kiutalandó segélynél csak egy olyan minimális összeggel fizetnek be többet, amennyi a legszükségesebb adminisztratív kiadások fedezésére elegendő.

Nem érzem hivatottnak magamat annak elbírálására, hogy vajjon nálunk a csendőrségnél egy ilyen célú egyesület megalakítása lehetséges és megengedett volna-e vagy sem, azért mégis legyen szabad röviden vázolni, hogy én azt megvalósítása esetén, körülbelül hogyan képelném el.

A csendőrségnél a legutóbb kiadott rendeletek szerint a nők számát körülbelül háromezer főre lehet tenni. Azt, hogy valaki egy ilyen egyesületbe belépne-e vagy sem, az illető szabad elhatározására kellene bízni, kényszeríteni senkit sem kellene. Tegyük fel, hogy a háromezer nő közül azok egyharmada, ezer—ezerszáz esendő belépne az egyesületbe. Ebben az esetben az özvegynek kiutalandó segély összegét kerekszámban 1000 pengőben (12,500.000 korona) lehetne megállapítani.

Valahányszor tehát az 1000—1100 tag közül egy-egy elhalálozna, a többi tag köteles lenne az egyesület pénztárába egy-egy pengőt (12.500 koronát) befizetni. Az egyesület megalakulásakor mindenki befizetne ezenkívül — mondjuk — két-két pengőt, hogy az egyesület egy kis forgótőkével rendelkezzen és hogy a legelső elhalálozások alkalmával a segélyt még a hozzájárulások beérkezése előtt ki tudja utalni.

Ezer főnyi taglétszám mellett emberi számítás szerint havonta 4—5 elhalálozással kell számolni, a hozzájárulás összege tehát havonta öt, évente hatvan pengőt tenne ki; az ezer pengőt tehát csak az fizetné be teljes egészében, aki a hozzájárulások tizennyole éven keresztül fizetné. Igen, de ki biztosítja az embert arról, hogy belépése után még tizennyole évig élni fog; míg ezzel szemben megtörténhetik az is, hogy valaki már néhány havi tagság után meghal s családja mégis megkapja a teljes összegű segítséget.

Megjegyzem, hogy azok részére, akik az egyesületnek egy bizonyos ideig, mondjuk húsz esztendeig tagjai voltak, meg lehetne állapítani azt a kedvezményt, hogy a segélyt ezen idő után maguk is megkapják, így a befizetett hozzájárulásokat tulajdonképpen a maguk számára takarították meg, legfeljebb kamatot nem kapnak utána; azt nem is követelhetnék, mert hiszen pénzüket az egyesület maga sem kamatoztatta.

Azért említettem tagok gyanánt a nőket, mert valószínűnek tartom, hogy az egyesületbe elsősorban a nők lépnek be; ez azonban nem zárna ki, hogy annak nőtlen esendők is tagjai

legyenek, akik a segélyt hozzátartozóik számára vagy esetleg a maguk számára óhajtják biztosítani.

A segélynek és a befizetéseknek itt említett aránya mindenképpen változatlan lenne, akárhány tagja is lenne az egyesületnek. Mert ha pl. három-ezer taggal rendelkezne, akkor igaz, hogy valószínűségi számítás szerint a halálesetek száma is háromszorannyi lenne, de viszont a befizetendő hozzájárulás összege is csak egyharmada volna annak az összegnek, amit — mondjuk — ezer tag-nak kellene befizetni. Ha pedig a tagok száma — mondjuk — csak nyolcszáz lenne, akkor igaz, hogy egy-egy tagra nagyobb összegű hozzájárulás esne, de ezzel szemben viszont a halálesetek száma volna megfelelően kevesebb, mert nyolcszáz ember közül kevesebb hal meg egy hónap alatt, mint háromezer közül.

Ha már adakozunk egymás felsegélyezésére, akkor úgy kellene azt csinálnunk, hogy abból valamennyiünknek előnye legyen. A döntő szót természetesen előjáróink hivatottak kimondani.

Kérem bajtársaimat, hogy ha valakinek az elmondottakra bármilyen észrevétele, gondolata vagy javaslata volna, szíveskedjék azt a lap hasábjain közölni.

Az állati ösztön a bűnügyi nyomozás szolgálatában.

Irta: ZSOLDOS BENŐ

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró.

Abban a nagyfontosságú és felelősségteljes munkában, melyet a modern bűnvádi eljárások a különböző büncselekmények tetteseinek, elkövetési módjának és indító okainak felderítésében a rendőri hatóság s ekként a csendőrségnek is a vállaira rónak, különösen az újabb jogfejlődési korszakban bámulatos eredményekre vezető eszköze a nyomozást teljesítő hatósági közegeknek az állati ösztön. Ez a megállapítás így egymagában véve, első tekintetre talán szokatlannak tűnhetik fel olvasóink előtt, de amikor figyelmüket ráterelem arra a kétségbe nem vonható s általánosan ismert tényre, hogy például az u. n. „rendőrkutyák” intézménye már nagyon sok nehéz és a teljes kátyúba-rekedés szélén álló nyomozást segített az óhajtott és várt eredményhez juttatni: az állati ösztönnek, mint a bűnügyi nyomozás nem egyszer szinte nélkülözhetlen, segítő-eszközének jelentősége azonnal előtérbe nyomul. A nyomozót több nagy rejtélyes bűncselekményben valósággal kétségbeejtő és reménytelen helyzetből mentette már ki egy-egy jól betanított rendőrkutya, mely csodálatos szimatjával, ösztönös kutató-érzékeléssel biztos nyomára talál a büntetőigazságszolgáltatás keze előtt rejtőzködő gonosztevőnek.

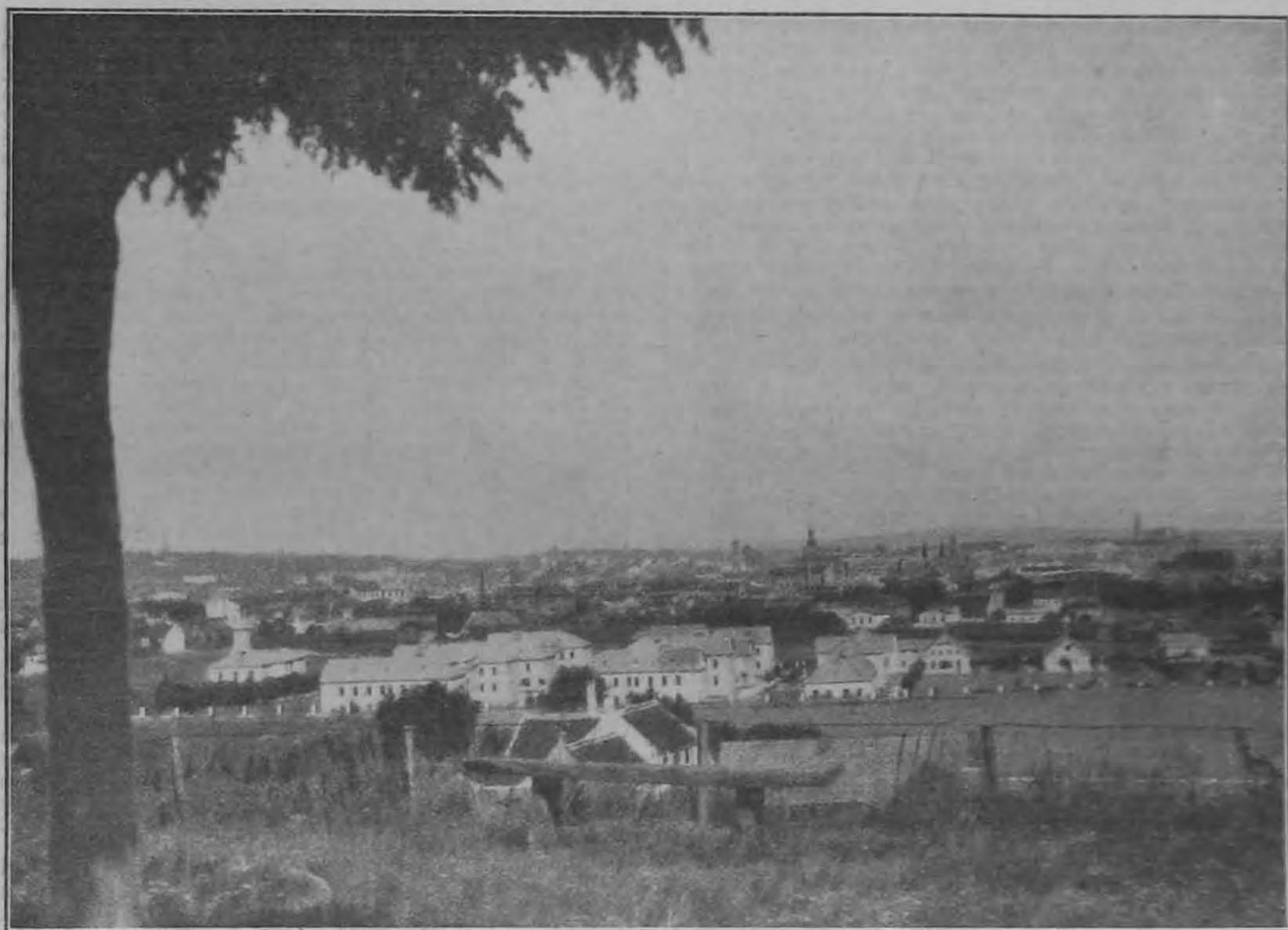
Modern nyomozórendszerünkben ennek a pontosan dolgozó állati ösztönnek segítőkészközül való igénybevétele egyre általánosabb. A bűnügyi nyomozás történetének régebbi időszakában is bukkannak már fel egyes jelentősebb bűncselekmények, melyeknek csattanóját, a büncselekmény megtalálásához vezető utat a kutya megmagyarázhatatlan ösztöne világítja meg. Arthur Griffith őrnagy, az angol börtönök volt főfelügyelője, az ő bűnügyi nagy munkájában többek között egy XVI. századbéli rajzot közöl, mely a híres *Macaire*-bűnügyi sajátos befejezését tárja elénk. Künn a szabad ég alatt, kör alakban, bekerített helyen egy vastag bottal és páizsfélével felszerelt férfialaknak egy hatalmas kutyaival való élet-halálküzdelmé látható. A kör alakú magas kerítésen túl áll és tolong a nézőközönség, közben erősen biztatva hol az embert, hol az állatot. A képen a viadal már a vége felé jár; a kutya éppen torkon ragadja *Macaire*-t, aki kétségbeesetten kapálódzik, de már a kezében levő, ütésre emelt dorongot sem tudja hasz-

nálni. A férfi nem más, mint a *Macaire* nevű elvetemült gyilkos, aki a Bondy-erdőben nagy kegyetlenséggel megölte Aubrey de Montdidier-t. Az áldozat legjobb barátjának, Montargisnak a kutyája ettől kezdve a legdühösebb magatartást tanúsította *Macaire*-rel szemben, valahányszor megpillantotta, úgy hogy ilyenkor alig tudták visszatartani attól, hogy rá ne rohanjon. Ez a körülmény terelte rá a gyanút legelőbb is *Macaire*-ra, aki ellen azonban az akkori kezdetleges nyomozás sehogysem tudott megfelelő bizonyítékot előteremteni. Végre is az akkori különös jogi felfogás a férfi és a kutya közt vívandó küzdelem eredményétől tette függővé a *Macaire* bűnösségének kérdését. A sajtóságos párvíadalban, — mint már láthatjuk is, — a kutya lett a győztes, ami általános megnyugvást keltett a bűnügy intézői közt, kiknek meggyőződése szerint az igazságnak is elég lett téve: a bűnös kitudódott és mindjárt elvette a büntetését is.

Ötven évvel ezelőtt a londoni Scotland-Yard detektívjeit is legnagyobb részben egy hűségesebb kutya bámulatos ösztöne és kitartása vezette a szerencsétlen Harriet Law holttestének a rejtékhelyére. A gyilkos: Wainwright a gazdája raktárszerű helyiségének padozata alá temette áldozatát egy meszesgödörbe. A gazda kutyája hónapok mulva következetesen mindig ugyanazon a helyen kaparta a földet, illetve a padlót s közben nyugtalan vonítással igyekezett a figyelmet magára vonni. De sokáig nem hederítettek erre a jelenségre, míg aztán egyszer a kutya eltűnt. Mint a későbbi nyomozás kiderítette: maga Wainwright tette el a láb alól. Most már felásták a kutya által megjelölt helyet s csakugyan rá akadtak a megölt leány feldarabolt hullájára.

A bajorországi Regendorffban 1807-ben és 1808-ban két fiatal leány tűnt el hirtelen a legtitokzatosabb módon: Barbara *Reisinger* és Catharina *Seidel*. A nyomozó hatóságok minden erejüket megfeszítették és minden tudásukat latba vetették, de hosszú hónapokon át a legsivárabb eredménytelenség járt a nyomozók keze nyomán s a tettes kiletét a legsűrűbb homály borította. Csak egy látszótt bizonyosnak: hogy a leányokat gyilkos kezek tették el láb alól. A gyanú legerősebben egy Andreas *Bichel* nevű regendorfi ember felé irányult, de konok tagadásával szemben semmi bizonyíték nem volt bűnössége mellett s a nyomozás végre is holtpontra jutott. Mikor már minden reménytelennek látszott: a bajor rendőrség egy rendkívül értelmesnek ismert kutyával próbálkozott meg. Persze legelső sorban is a gyanúsított Andreas *Bichel* házához vezették. Ennek az embernek a kertjében, az egyik szövegetben állott egy gondosan lezárt faházikó, aféle fás- vagy mindenféle lim-lomnak szánt félszer, melybe a kutya azonnal különös nyugtalansággal igyekezett behatolni. Oly állhatatosan kerülgette ezt a félszert s valahányszor elhívták onnét, oly kitartóan tért megint oda vissza, hogy a nyomozást vezető rendőrtisztviselő jónak látta a faházikót a legalamosabban átkutatgatni. A kutya rögtön az egyik sarokban emelkedő magas szalma- és szemétrakáshoz rohant. Ezt mindjárt szét is szórták, de közte és alatta nem volt semmi. Mikor azonban a szalmarakás alatti talajt már jó mélyre leásták: egy esomó emberi esont került onnan elő, — még tovább ásva, több hullarészre és egy női fejre akadtak. Valamivel odébb egy másik holttestet tártak elő a földből. Ez is, miként az első, darabokra volt vagdalva. Andreas *Bichel* most már nem tagadott és bevallotta, hogy a talált hullarészek az általa meggyilkolt Barbara *Reisinger* és Catherine *Seidel* holttestei.

A Griffiths feljegyzései szerint Indiában az éles érzékű saskeselyűk ösztönszerű útmutatását veszik igénybe egyes titokzatosan eltüntetett holttestek holttestének felderítésénél. Tapasztalataik szerint a kutya ösztönös szimatja is esütörtököt mondhat akkor, ha a nyomozott holttest nagyobb mélységben van elrejtve a föld alatt. A keselyű azonban, nagyobb területen, ezt is megérzi. Az indiai rendőrség nyomozó szolgálata meglehetősen sok olyan esetet örökíthet meg, amelyekben a büncselekmények után eltüntetett holttestek megtalálása a keselyűk, héják, vagy varjak ösztönszerű irányítása segítségével sikerülhetett. Az egyik sokáig nyomozott bűncselekmény a meggyilkolt gyermek holttestének a nyomára a földbe rejtett hulla felett morgó és veszekedő sakalok vezették a nyomozás embereit.

Ami már visszaszereztünk: Sopron.

A puskapor, a robbanó- és gyújtóanyagok keletkezése.

Írta: MIKE ERNŐ főhadnagy.

Petrarca olasz költő 1343-ban a következőket írta: „Nem volt elég a halhatatlan Istennek mennydörgése, mely az ég magasságából hallatszott hatalmasan: az embernek, ennek a törékeny teremtésnek is mennydörgés kellett. Azt a villámot, melyet Vergilius utánozhatatlannak tartott szétromboló dühében, az ember utánozni tudta. Pokoli gépből hajtják ezeket, úgy, mintha fellegekbe jönné.”

Mivel utánozta az ember, ez a gyarló teremtés az ég mennydörgését s villámait? Miért, mi okból kellett az embernek pokoli gépeket feltalálnia? Azért, mert a létért küzdeni kell! Hiszen körülöttünk az élő lények milliárdjai is folytonosan harcolnak. A bennünket környező világ, a levegő, a vízsepp, a növények levelei stb. mindmegannyi harcterek, amelyekben örökös harc folyik. Ez a létért való küzdelem.

Ebben a küzdelemben az ember sem kivétel. Küzdenie kell, hogy magát táplálhassa, megvédhesse s fenn tarthassa, küzdenie kell az elemekkel, állatokkal és ember társaival. Az élni akarás az az ösztön, mely az embert és állatot egymás kölesönös megtámadására készítette. Az állat éppen úgy vadászott az emberre, mint az ember az állatra s ezért mind a kettőnek védelmeznie kellett magát. Ugyanaz az ösztön, mely miatt ragadozónak nevezünk bizonyos állatokat, képezi rugóját valamennyi tettünknek. Ez fejlesztette bennünk az értelmet és az ügyességet. Míg azonban az állat hatalmas fegyverrel jön a világra, addig az ember csak pusztán kézzel áll a számtalan rá várakozó veszedelemmel szemben. Fegyvert kellett tehát csinálnia. Ki ellen? Embertársai ellen, mert ezek a legveszedelmebb, leghatal-

masabb ellenségei. A többi ellenségei, az állatok ellen megvédte volna a tűz, füst, kereplő, rovarpor stb., de a teremtés koronájától való védelem céljából más gépeket kellett kitalálni, mint a kereplőt s más port, mint a rovarport, — a puskaport. Ezzel a porral utánozta az ember az ég hatalmas mennydörgését s villámait. Ennek a pornak az alkalmazása által jöttek létre a „pokoli gépek”, a fegyverek.

Hogyan keletkezett a puskapor, ki találta fel, — meddő munka volna azt kutatni, mert ha feltalálása nem is volt a véletlen műve, de tudományos kutatás eredménye sem. Kik használták először, a kínaiak-e, vagy más, ma már százados álmodó ősi népek: ki tudná megmondani? Annyi bizonyos, hogy az európaiak az araboktól tanulták el ezt is, mint sok minden mást, mert az arabok voltak azok, akik a régi idők számos találmányát az utókor számára megmentették. Az is bizonyos, hogy a puskapornak lövedékek hajtására való használata több úton került Európa nyugati részeibe.

A puskapor feltalálását nálunk és Németországban Schwarz Berchthold-nak tulajdonítják, akiről azonban még az sem lehet bizonyosan tudni, hogy élt-e valóban? Az tény, hogy a genfi krónika szerint 1313-ban egy német barát találta fel a puskaport, ebből azonban nehéz arra következtetni, hogy ez a barát Schwarz Berchthold volt. A németek maguk sincsenek tisztában, hogy Constantia Anglitzon, kint Schwarz Berchthold-nak neveznek, a XIII. vagy XIV-ik században élt-e. Németországon kívül sokáig azt hitték, hogy a XIII-század egyik legagyobb tudósa Roger Bacon, az ilchesteri barát találta fel a puskaport, mert ő a puskaporhoz hasonló olyan anyagnak készítési módját ismertette, mely a vízben is égett. Később azonban kiderült, hogy az a recept — éppen úgy mint a többi, melyet ő ismertetett s tett közzé, — arab eredetű és Marcus Graecus-nak 1230-iki „Liber ignium ad comburem dos

hostes" című kéziratából van véve, melyet az oxfordi könyvtárban őriznek. Ebben a kéziratban egy por készítésére való utasítás van, mely igen hasonló a puskapor összetételéhez: 6 rész salétrom, egy rész kén és 2 rész szénből áll. Ezzel szemben tény az is, hogy a kínaiak már régi idők óta fogva ismerték a salétromot és 969-ben véletlenül jöttek rá arra, hogy a salétrom porrá törve, kénnel és szénrel összedörzsölve, meggyújtva különös tüneteket ad, papiros csöbe téve pedig meggyújtása után a por lángja messze előre csapnak, a cső pedig a lánggal ellenkező irányba indul meg, maga után hurcolva a láng farkát. Így jöttek rá, hogy ennek a keveréknek az égése mozgást is eredményez.

Mi is hát az a puskapor, hogyan készítik és milyen alkatrészekből?

A puskapor alkatrészeire (salétrom, kén és szén) már régen rájöttek az emberek, csak azt nem tudták, hogy egy-egy alkatrészből mennyit vegyenek. Eleinte szabad kézzel gyártották, úgy, hogy alkotórészeit apróra törve és összekeverve mozsárba tették s ott addig törték tovább, míg lisztszerű nem lett. Ezzel a porszerű anyaggal azonban bajos volt tölteni, azért már a XV. században borszesszel keverve, gümös alakban készítették. Ebben az időben háromféle puskapor volt, u. m. lisztszerű, gümös (ebből fejlődött a szemcsés) és gyújtó. Külön löport használtak a kézi lőfegyverek és külön a bombardák (ágyúk) töltésére. Franciaországban a bombardák töltésére XI-ik Lajos idejében olyan puskaport használtak, amely 4 rész salétromból, 2 rész kénből s 1 rész szénből állott: a kisebb ágyúfélék részére pedig olyant, amely 8 rész salétromból, 3 rész kénből és 2 rész szénből állott; — 1625-ben pedig már a szemcsés löport rendszeresítették.

Régen mindenki gyárthatott löport, amelynek sok rossz következménye volt, mert nem mindig vettek elegendő tiszta anyagot hozzá s az arány sem volt mindig egyenlő. A löport gyárakban, de malmokban is gyártották, különösen az utóbbiak a XV-ik században nagyon el voltak terjedve.

Az első ízben gyártott legtokéletesebb löpor, az úgynevezett fekete löpor volt, mely 75% kálisalétromból, 12,5% kénből és 12,5% szénből állott. Ennek a löpornak azonban nagy hátránya volt, hogy erősen füstölt, a tüzelőt a célzásban megakadályozta s helyét az ellenességnek elárulta, továbbá, hogy csekély volt a teljesítő képessége, az elégés módját nehezen lehetett szabályozni, lövés után kb. $\frac{1}{3}$ része visszamaradt s végül, hogy a víz, nedvesség erősen ártott neki, mert a kálisalétromot kilúgozta. Azért kísérleteket tettek, hogy ezeket a hátrányokat eltüntessék. A kísérlet eredménnyel járt, mert sikerült különféle, úgynevezett füsttlen löport előállítani.

A füst nélküli, vagy gyér füstű löpor a fekete löpornál háromszorta hatályosabb maradványa majdnem semmi s elégése jól szabályozható. Az első kísérleteket Lenk végezte, még pedig rostos szerkezetű nitrocellulózéval, de eredmény nélkül. A nitrocellulóze akkor vált használhatóvá, mikor Vieille feltalálta a zselatinalási eljárást. Ez abból áll, hogy a nitrocellulózét acetonnal oldjuk, az oldatot keverőgépekben keverjük, gyúrjuk, míg zselatinszerű masszát kapunk, melyben a nitrocellulóze rostos szerkezete eltűnik. A zselatint ezután kipréseljük és tetszőleges alakzatokat formálunk belőle. A leghasználatosabb alakzatok: a lemez, tárcsa, gyűrű, fonal, szalag és cső. A kis szemcsésű löport még rendszeren grafitálni is szokás. Vannak olyan füsttlen löporok, melyek tisztán nitrocellulóséból állnak és olyanok, amelyek bizonyos százalék nitroglycerint is tartalmaznak. Használatosak azonkívül még kis mennyiségben egyéb adalékok is, u. m. borkősav, vaselin, báriumnitrát stb. A keverés mindig a gyúrógépben történik. A nitroglycerintartalom emeli a teljesítő képességet, de az égési hőfokot is, miáltal viszont a lövegcsövek élettartama rövidül meg.

A füst nélküli löpor grafitálatlan állapotban barna színű, szarunemű anyag, fajsúlya kb. 1,6, víz nem árt neki. Hosszabb ideig magasabb hőfokon tartva vegyi stabilitása szenved. Jellemző tulajdonságuk még a füst nélküli löporoknak, hogy ballisztikai teljesítő képességük nagyobb, minnek folytán a töltés súlyát kisebbíteni lehet, s a gáz fejlődése egyenletesebb mint a fekete löporoknál, s ennek kisebb szórás a következménye.

A löporok kellekei, a nagy munkaképesség, egyenletes hatás (mely alatt értendő, hogy egymás után leadott lövések ugyanazt a hatást érik el) könnyű gyújtóhatóság, kicsiny égési hőmérséklet, az égési sebesség szabályozhatósága, állékonyság, veszélytelenség, veszélytelen s a külföldtől független előállítás lehetősége. Természetesen a ma használatban lévő löporokat nem kézzel, hanem gépekkel, gyárakban állítják elő.

A löporokhoz tartoznak még a robbanó és gyújtóanyagok is.

A robbanás olyan vegyi folyamat, melynél hőfejlődés mellett igen rövid idő alatt nagy nyomású gáz fejlődik. Az olyan anyagokat, melyek erre képesek, robbanó anyagoknak nevezzük. Ilyenek a nitroglycerin, dynamit, robbantó-gelatine, gelatinedynamit, nitrocellulose, pikrinsav, dynamon stb.

A **nitroglycerin** színtelen, szagtalan, olajos folyadék, íze édes és mérges. Párolog, gőze fejfájást okoz. Fajsúlya 1,6, vízben nem oldódik, acetonban igen, 160° gyullad, +12° fagy. Kezelési biztonsága csekély, tiszta nitroglycerin nem szállítható, mert robban.

A **dynamit**. Ha a nitroglycerint valamely anyaggal felszívjuk, dynamit keletkezik. Ha kovafölddel szívatjuk fel, a kovadynamit keletkezik, ez 75% nitroglycerint és 25% kovaföldet tartalmaz. A kovaföld a robbanásban nem vesz részt. A kovadynamit plasztikus anyag. Fajsúlya 1,5, 1,7, meggyújtva erős lánggal lassan ég, robbanó gyutaesra robban. Kezelése nem veszélyes, de erős ütésektől, zökkenésektől óvni kell. Ez is megfagy. A fagyott dynamit veszedelmes, felengedésnél nagyon óvatosan kell eljárni. Fagyott dynamitot törni, aprítani nem szabad.

A **robbantó-gelatine**. Ha a nitroglycerint collodium-gyapottal (a lögyapot egy faja) keverjük, gummiszerű anyagot nyerünk. Ez tehát tulajdonképpen dynamit, csak a felszívó anyag nem hatástalan, hanem ugyan csak robbanó, ennek megfelelően a robbanó gelatin hatásosabb a kovadynamitnál.

A **gelatinedynamit**. Ugy keletkezik, hogy a nitroglycerin és collodium gyapot keveréke alkalmával azokhoz még egyéb anyagokat, úgymint lisztet, szódát, kálisalétromot stb. keverünk. Ugy a robbantó-gelatinnak, mint ennek a kezelési biztonsága nagyobb, mint a kovadynamité, azért ezeket az anyagokat inkább a bányászok használják.

A **Nitrocellulose**. Használatos önmagában is mint robbantó anyag, még pedig hadicélokra, préselt állapotban, bádogszelencékben. Használták azelőtt torpedók és vízi aknák töltésére is. Legfontosabb azonban a nitrocellulose mint füsttlen löporok fő-alkotó része. Növényi rostanyagokból, vászon hulladékokból, gyapottól stb. készítik. Legjobb kiindulási anyag a fehéreműszabóműhelyek hulladéka.

A **pikrinsav**. A carbolsav (Phenol) nitrálásakor nyerik. Kristályos, fényes sárga lapocskákból áll. Ize igen keserű mérges. Az emberi bőrt sárgára festi. Festő anyagnak használták, mielőtt tudták volna, hogy robbanó anyag. Vízben oldódik, de jobban benzolban. Fajsúlya 1,7, 122,5°-on olvad, önthető. Gránátok üregébe, mint robbanó tölteléköt öntik. Rendszerint nem egyedül használják, hanem más anyaggal keverve. Így állott elő a mi ekrazitunk, továbbá az angol lyddit, a francia melinit, a japán simoze stb.

A **dynamon**. Ammonsalétrom, szén és esetleg nitro-preparátumok keveréke. Kézigránátok és vetőaknák robbantó-töltete gyanánt használatos.

A gyutacsok tölteléke u. n. gyújtóanyagokból áll. Legfontosabb gyújtóanyag a durranó higany, mely fehéres szürkés színű, kristályos. Ize édes, fémességű, igen mérges, fajsúlya 4,4, melegvízben és salétromsavban oldódik, 160°-on gyullad.

Amint látjuk, a puskapor igen gyors fejlődésen ment át. Elsősorban a haditudomány változtatta meg teljesen, de a tudomány más ágaiban is valóságos forradalmat idézett elő. A lehetőségek igen nagy perspektívája nyílt meg s a társadalmi berendezkedéseket is teljesen átváltoztatta. További fejlődése ma sem szűnt meg, mert fejlődik, ki tudja hová? Nem azért, hogy az ég mennydörgését vagy villámainak utánozni tudja, vagy hogy a halhatatlan és hatalmas Istennel versenyre kelljen, hanem azért, hogy az embernek a létfenttartásban minél hathatósabb segítséget nyújt-hasson.

Budapesti benyomásaim.

Irta: ERNST ENGELBRECHT
bűnügyi rendőrbiztos (Berlin).

Amikor Bécsből Budapestre utaztamiban egyik magyar utitársamtól kérdezősködtem a magyar főváros közbiztonsági és forgalmi viszonyairól, utitársam hangsúlyozva jelentette ki, hogy a világ egyetlen városában sem olyan szembeszökő a háború előtti és a jelenlegi állapotok közötti különbség, mint Budapesten. Régebben Budapest elegáns város, valóságos ékszer volt, ma azonban minden tekintetben sok a hiányossága.

Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor megérkezésem után körülnéztem a városban. Kétségtelen, hogy a tágas, levegős utcák külseje leromlott, mert hiszen a kövezés pótlásának és az épületek tatarozásának pénz híján hosszú ideig várni kellett. De már megkezdődött a szorgalmas munka az elmulasztott pótlására és rövidesen visszanyerik az utcák régi külsejüket, aminek — egyéb kiválóságai mellett — a világ ezen egyik legszebb városa a hírnevét köszönheti.

Ugyaneselek elesodálkoztam a mintaszerű utcai fegyelem fölött. Minden utcakereszteződésnél, még a kevésbé forgalmasabbaknál is, lovas és gyalogos rendőrök biztosítják a forgalom zavartalanságát. Éppen úgy, mint Berlinben, Budapesten is már rég visszanyerték a rendőrök a közönség bizalmát. Szolgálatkész felvilágosításokat ad az őrszem és könnyedén, de pontosan szabályozza a forgalmat. Külsőleg is igen jól festenek a rendőrök izléses egyenruhájukban. A közönség a megkövetelt utcai rendhez általánosan hozzá szokott, ami pedig sokat jelent, mert a budapesti ember nem berlini, akit bátran nevezhetünk rendőri szempontból a legjobban nevelt nagyvárosi lakosnak.

A magyar nemzet súlyosan szenved az a keserű igazságtalanságot, amelyet a trianoni béke rótt rá. Területének egyharmada maradt meg számára, a többi, sok évszázad óta magyarlakta s a magyar királysághoz tartozott területe kapzsi szomszédainak zsákmánya lett. De nagy nemzeti szerencsétlenségét is önérzettel viseli a magyar nemzet. A hazáját ért igazságtalanságot nem tudja és nem is fogja soha elfelejteni.

Németországot a magyarok megbecsülik és csodálják. A német birodalmat tartják ma is a magyar nemzet egyetlen igaz barátjának s éppen ezért minden németet igen szívesen fogadnak. Sokszor hármannegyven is igyekeznek a járókelő, vagy utazó német segítségére lenni és időt áldoznak arra is, hogy valamelyik utca után érdeklődő németet személyesen kísérjék el oda, ahová igyekeznek.

A német az egyedüli idegen nyelv, amelyet a középiskolákban kötelező tantárgyként tanítanak és amelyet ma is szívesen hallanak Budapesten. Minden más idegen nyelv nemzeti szerencsétlenségükre emlékezteti az embereket és nyílt utcai összejutéseket is felidézhet. Sehol a világon megbecsülőbb rokonszenvre és szívesebb támogatásra nem talál a német ember, mint régi fegyvertársa földjén, a lovagiasságukról régi idők óta híres magyaroknál.

A berlini „Budapester Strasse“ névváltoztatása annak idején nagy port vert fel. Azt a tényt, hogy a „Budapester Strasse“-t „Ebertstrasse“-ra változtatták, általánosságban Budapest-ellenes cselekvésnek tartották a magyarok s annál keserűbben fogadták, mert éppen egyik legszebb utcájukat és területet Vilmos császár-utnak, illetve Berlini-térnek nevezik még ma is. Természetesen arra a téves felfogásra jutottak a magyarok, hogy ez a névváltoztatás politikai cél szolgálatában állott és a berlini szociáldemokraták kirohánása akart lenni Budapest ellen. Arról, hogy a régebbi „Budapester Strasse“ helyett Berlinnek egy másik nagy utcája kapta ezt a nevet, a magyarokat — úgy látszik — egyáltalában nem tájékoztatták.

A 14 budapesti rendőrkapitányság fölött a főkapitány áll, akinek állása a német rendőrelnökének (Polizeipräsident) felel meg. A rendőrséget gondosan válogatják ki és alapos kiképzésben részesítik. Kemény fegyelmezettségük, amit csak Berlinben lehet még látni, igen kellemesen érinti az embert. Különösen pompásak a lovasok és a jól gondozott loanyag. A bűn-

ügyi rendőrség szervezete is igen jó. A detektívjelek között egész sorát találjuk a végzett jogászoknak. Az intelligenciának a megszállott területekről Magyarországra és különösen a fővárosba való özönlése nagy felesleget teremtett egyetemi végzettségű emberekben, akik közül soknak bizony alsóbbfokú tisztviselői állással is meg kell elégednie, ha egyáltalában meg akar élni.

Budapest bűnözése nem nagyon nagy. A kommunista terrororszak bukása után a várost alaposan meglisztogatták azoktól a kétes elemektől, amelyek a kommunizmust is életre keltették. Ma már a közbiztonságot illetően Budapesten újra a háború előtti állapotok uralkodnak és azok, akik Budapesten felkeresik, személyük és vagyonuk teljes biztonsága mellett gyönyörködhetnek a városnak és környékének szépségeiben.

Közbiztonságunk és igazságszolgáltatásunk az Árpádok alatt *

Irta: BENEDEK MIHÁLY főhadnagy.

Nem mondom újat azzal, hogy a történelem az élet tanítómestere. Emberek és nemzetek cselekedeteit az isteni igazságszolgáltatás vas következetességgel kíséri nyomon, megmutatva az utódoknak, hogy apáik mit tettek jól, mit rosszul, hogy különböző viszonyok között melyik cselekedetük vált a nemzet javára s mivel vétettek a nemzet érdekei ellen.

Minden nemzet úgy boldogul, ahogy ezeket a tanulságokat felismerni és életébe bevinni tudja.

A ma porbasújtott magyar nemzet ugyancsak rászorul tanulságokban különösen gazdag multjára, melyből hitet, reményt és erőt meríthet. Új történelmet nem kezdhet, csak tanulságaiban leszűrt dicső multját folytathatja, csak így építheti fel újra — miként a multban is annyiszor — a szívéhez nőtt haza roncsaiból Nagymagyarországot.

A honépítés munkájában mindig elsőrendű helyet foglalt el a közbiztonság kérdése, mert a közbiztonság nemcsak az állami élet kialakulásának, de az állam fennmaradásának és fejlődésének is nélkülözhetetlen feltétele és leghatalmasabb biztosítója.

Az alábbiakban az Árpád-kor általános közbiztonsági viszonyaival fogok foglalkozni, kiterjeszkedve természetesen azokra a körülményekre, amelyek befolyással voltak a közbiztonságra, általában az igazságszolgáltatásra és arra a nagy küzdelemre, mellyel Árpád-házi királyaink konszolidációt teremtettek a Kárpát-medencéjében.

1.

A honfoglaló magyarság fegyelme, lelki tulajdonságai. Az Árpád-ház rövid jellemzése.

A nemzet fegyelme, erkölcsi érzéke, vérmérséklete és a vezető kéz ehhez mért erőssége azok az alkat-elemek, melyekre a közbiztonság kialakulásának szükség van. Ezen alkatelemek különbözősége adja meg minden ország közbiztonságának jellegzetességét.

A honfoglaló magyarok rendkívüli fegyelmezettségét az egykorú külföldi történetírók is elismerik és ebben látják sikerük főokát. Ezzal magyarázható, hogy míg a népvándorlás fergetegében sok nép pusztul és

* Forrásmunkául következő műveket használtam: Dr. Szalay József: A magyar nemzet története. Dr. Baróti Lajos: A magyar nemzet története. Dr. Erdélyi László: Árpádok. — A magyar állam, társadalom, művelődés legrégebbi története 1301-ig. Csánki Dezső: Árpád és az Árpádok. Zádorszky Levente: A Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai. Dr. Siklóssy László: A magyar középkor erkölcsi. I. Dr. Balics Lajos: A római katolikus egyház története Magyarországon. (Az Árpád-ház kihaltáig.) Hajnik Imre: A magyar bírói szervezet és per-jog az Árpád- és a vegyesházi királyok alatt. Dr. Erdélyi László: Magyarország társadalmi XI. századi törvényeiben. Hóman Balint: A magyar városok az Árpádok korában.

tűnik el, addig a fegyelmezett maroknyi magyarság diadalmasan tör előre és alapít új, nagy hazát.

A fegyelmezetttség azonban — mint általában a legtöbb keleti népnél — nem lelki tulajdonsága a heves véralkatú magyarnak. A céltudatos fegyelemnek szívesen aláveti magát, ha érzi a böles vezér erős kezét, de könnyen áthágja a korlátokat, nihelyt alkalma nyílik rá.

Böles Leó görög császár, aki a magyart még lebediai hazájában közelebbről megismerte, ezt írja: „... Ezt a népet pedig, mivel egyetlen főnek uralma alatt áll, nem szeretettel, hanem rettegéssel tartják féken, bűnöiket a főnökök szigorú és súlyos büntetéseknek vetik alá”. Ezt a vas szigort különben iratunkból is megállapíthatjuk. Krónikáink szerint pogány őseinket a főnökök időnként gyűlésbe hívták, hogy a község tanácsát és parancsait meghallgassák. Aki az ilyen gyűlésekről ok nélkül távol maradt, azt ketté hasították, veszett állapotnak tették ki, vagy szolgaságra kárhoztatták.

A fegyelemnek és rendnek ilyen példátlan szigorral való kezelésére a forróvérű, szilaj ázsiai magyar nagyon rászorult, mert az állandó harcokban, melyek főként a szákmányserzést célozták, nem fejleszthette a tulajdonjog tisztelete iránti érzékét s az életmódjával együttjáró virtus jellemvonásává lett. E tulajdonságai pedig békés időkben, amikor a harcosok is családjuk körében éltek, szétzilleszthette volna a törzseket, végeredményben a nemzetet. A magyar nemzet honalapító és uralkodói rátermettségét bizonyítja tehát, hogy a fegyelem és rend szükségességét felismerve, azt minden eszközzel megvalósította.

Végigtekintve történelmünkön, megállapíthatjuk, hogy nemzetünk még hosszú évszázadokon át rászorult az uralkodó erős kezére; mikor nélkülözi azt, hanyatlának közbiztonsági és közállapotaink.

A honfoglaló magyar erkölce, vallásos és családi élete tiszta, érintetlen. Nemes jelleme mellett bizonyít a gyengék, nők és vénék iránti tisztelete. Primitívebb kultúrájának, példátlan vitézségének és virtuos verekedésének tulajdonítható csupán, hogy a Nyugat krónikásai — különösen a honfoglalást követő első századokban, amikor Nyugat népei már a kereszténységben megerősödött békés polgárok voltak — a magyart bár bár színben tüntetik fel. Pedig a magyar erkölcsileg mindig felette állott Nyugatnak és kimutatható, hogy a későbbi erkölcsi és lelki romlás éppen a nyugati befolyás következménye volt, mert a magasabb kultúra terjesztésével szívárgott be.

A honfoglaló magyarnak tehát csak erős kézre volt szüksége, hogy az új hazában a konszolidáció kialakulhasson. Ennek kiválóan megfelelték Árpádházi királyaink, akik mélyen átértékelték, hogy erős és maradandó államot csak rendezett közbiztonsági viszonyok mellett teremthetnek. Uralkodásuk alatt kevés kivétellel mind egyikük nagy súlyt helyezett erre.

Hatalmas feladat volt ez a szilaj, szabadsághoz szokott magyarral szemben, hiszen emellett állandóan külellenség is zaklatta az országot s mindehhez járult még az államszervezés nehéz munkája.

A konszolidáció megteremtésével megoldotta az Árpádok ősmagyar uralkodó családja azt a feladatot, melyet előtte sem a hatalmas Attila, sem a magas kultúrájú Róma ezen a területen megoldani nem tudott. Ez a feladat az Árpádokra s a magyarságra várt.

Biborban született Konstantin császár írja már az első Árpádról, a honfoglalóról, hogy „böles tanácsú és gondolkodású, kiválóan vitéz és alkalmas az ilyen uralomra”. E tulajdonságokat a későbbi Árpádok is kevés kivétellel örökölték; ők voltak korukban Európa letehetségesebb és legrátermettebb uralkodó családja s alattuk volt a magyar nemzet történelme a legdicsőbb, legesodálatraméltóbb. Évszázadokon át világpolitikai tényezők voltak, ők szelidítették meg a nyugtalan nomád magyart és iktatták be az európai népek sorába. Mint a történelemből tudjuk, nagy szolgálatot tettek ezzel a nyugati népeknek is, mert az egészséges erkölcsű és józan gondolkodású magyar méltónak bizonyult arra a nagy szerepre, melyre a sors kijelölte: évszázadokon keresztül vére hullásával védte nemcsak a maga, de a nyugati országok békéjét is Keletnek mind-egyre előretörő népeivel szemben.

II.

1001—1038.

Szent István lerakja a közbiztonság pilléreit.

Tudjuk, hogy a hódító, öntudatos magyarság harciassága a honfoglalás nagy művének befejezése után közel egy századon át kalandozó hadjáratokban nyert kielégülést. Vakmerő kis lovas csapatjaik fél Európát beszáguldozták dicsőséget és zsákmányt keresve.

E hadjáratok a harci erények kifejtéséhez nagyban hozzájárultak, de a tulajdon fogalmát mindinkább eltompították. Ez az oka, hogy a lopási esetek a kalandozó hadjáratok beszüntetése után, Szent István korában igen elharapóztak. A zsákmányoláshoz és harchoz szokott törzsek alig mutattak hajlandóságot a békés élethez.

Ebben az időben közbiztonságról még alig lehet szó, ahhoz csak a lehetőség volt megadva: az állandó haza, a letelepített nomád nemzet, mely virtuos verekedő ugyan, de nem vérengző, nem bosszúálló, becsületére, hirnevére féltékeny és mindenek felett tiszta erkölcsű. És ott van a böles, erőskezű király, akinek legfőbb gondja népének nevelése és megtérítése.

Szent István már azzal az erős elhatározással lépett a trónra, hogy a harcias nemzet nyersségét a keresztény vallás szelid tanainak befogadásával enyhíteni, az emberi életet és vagyont megvédeni s az ország belső békéjét biztosítani fogja.

E célt szem előtt tartva mindenek előtt szükségesnek mutatkozott a pártoskodó és rakoncátlankodó törzsek hatalmának megtörése és a nemzet egységesítése, azért lazította István a törzs-szervezetet s a nemzetségek vagyontát magánvagyonná tette. A hirtelen átmenettől — mellyel az ősei szokásához ragaszkodó magyar nemzetből ellenhatást váltott volna ki — bölesen tartózkodott. Így pld. a várispánok újkeletű hatalmát békés időkben csak a meghódított, nagyobbára szlávajkú lakosokra terjesztette ki (a szláv adta az „ispán” és „megye” szót), míg az általa szervezett vármegyék területén lakó összabád magyarságnak meghagyta azon jogát, hogy a régi nemzetségi bírákhoz és a királyhoz forduljon igazságért és a régi nemzetségi tisztviselők kezdetleges közigazgatása alatt éljen. Mindez Szent László koráig így is maradt.

A várispán hatalma alatt élő meghódított szláv törzsek, melyeket elszórtan letelepedve a honfoglaló magyarság itt talált verekedő, civakodó és összeférhetetlen természetűek voltak s éppen ezért egységes államot sem voltak képesek alkotni.

(A honfoglaló magyar ezektől az itt talált morva-és pannon szlávoktól hallotta először és vette át nyelvét a „rend” szót, melyet sokat hangoztattak ezek, de megvalósítani nem tudták.)

Röviden: a meghódított népek tapasztalhatták, hogy a magyar régi vágyukat teljesíti, amikor az ország a XI. század első felében már a konszolidáció útjára lépett, védelmet, biztonságot és igazságot nyújtva kivétel nélkül mindenkinek.

A magyar faj felsőbbbségével és nagylelkűségével csakhamar lélekben is meghódítja az ország itt talált őslakóit, minek folyamánya az, hogy azok már a honfoglalás utáni 3. században teljesen elmagyarosodva beleolvadnak a magyarságba. A Kárpáton belül, a régi Nagymagyarország területén élő nemzetiségek mind a későbbi századokban költöztek be a magyar nemzet vendégszeretetéből; egyikük sem őslakó.

Hogy mennyiben késleltették a meghódított népek az ország konszolidációjának kialakulását, arra nézve biztosat nem tudunk. Valószínű azonban, hogy csak a vagyon szorult velük szemben védelemre, egyébként pedig a harcias magyarral szemben meghunyászkodtak.

Annál több baja volt Szent Istvánnak a könnyen hevülő, szilaj magyar néppel, mely verekedéseivel, sokszor rablásával hol itt, hol ott zavarta meg az ország békéjét.

Népünk verekedő természetét bizonyítják az egykorú törvények is, melyek éppen a verekedőt sújtják leghigorúbban s melyek a testi sértést a „szemet-szemért” elv alapján torolják meg, míg az egykorú külföldi törvények a jóval enyhébb pénzbüntetést alkalmazzák.

A gyakori verekedésekből és erőszakoskodásokból nemcsak a köznép vette ki részét, hanem a magas tisztiséget viselő főemberek is. Voltak ispánok, akik más

Bajor csendőrök (balról jobbra): 1. Szolgálati öltözet karabélyval. 2. Szolgálati dísz, sisakkal. 3. Téli dísz. 4. Őrsparancsnok díszkabátban sapkával. 5. Téli kiemenő öltözet. 6. Díszöltözet sisakkal. A zubbony és dolmány színe acélzöld, a köpeny táboriszürke, gallérja acélzöld. Ezt a képet a köztügyi őrs tagjai a Csendőrségi Lapok számára készítették.

házára rontva a háznépét elverték s a javakat elkobozták. Máshol a szomszédos főurak felfegyverzett szolgálóikkal valóságos háborút indítottak egymás hatalmának letörésére.

Ilyen állapotokon csak elrettentő szigor változtatható. Szent István törvénye halállal büntette a más házára rabló, vagy gyilkos szándékkal törő ispánt, de halállal bünhődött már az is, aki másra csak kardot is rántott. Ez az utóbbi törvény elsősorban a virtuskodó urak és katonák megfélemezését célozta.

Érdekes, hogy ezzel szemben a gyilkosságot és emberölést István nem büntette halállal. A gyilkos vérdíjat fizetett, még pedig szándékos emberölés esetében 110 arany penzát (kb. 300 forint) s ezenfelül még börtölni és vezekelni tartozott, ami akkoriban igen súlyos büntetés volt. A vérdíj egyrésze a meggyilkolt családját illette s talán ezzel magyarázható, hogy a gyilkos a halálbüntetést elkerülte. Ez mindenestre előnyösebb volt különösen a szegénysorsú meggyilkoltak családjára, mintha a gyilkost minden fizetési kötelezettség nélkül kivégezték volna.

A jogos önvédelemben elkövetett emberölést István törvénye már nem büntette.

A verekedésekre igen nagy alkalom nyílt — mint napjainkban is — vasárnaponként, amikor egészen Szent László koráig 10 falú népe kerekedett fel egyszerre, hogy a közös templomba menjen. Minden 10 falunak ugyanis csak egy temploma volt s a törvény nemcsak a vasárnapi munkaszünetet, de a templombajárást is szigorúan előírta. Képzelnék el 10 falú összeseregelt virtuos magyarját, kik között a rendet csak a falusi bírótartotta fenn (Szent István idejében találkoztunk már a falusi bíróval). A mai búcsúk véres verekedései csak halvány árnyképei az akkoriaknak. Értelhető és indokolt tehát a verekedések meggátlására hozott törvények drákói szigora, mert némi preventív célt csak félelmetességükkel érthettek el.

Gyakori eset volt ebben a korban a nőrablás, amelyet azonban semmiesetre sem vehetünk a szó mai

értelmében. Őseinknél a nőrablás a feleségszerzésnek szinte rendes módja volt s a legtöbb esetben a szülők és a leány beleegyezésével történt.

A nőrablást tiltó törvény — mely a nőrablást szintén feleségszerzésnek említi — következőképp szól: „Ha valaki a vitézek közül arra a szemérmertlenségre vetemedik, hogy egy leányt szüleinek engedelmével nélkül feleségül rabol magának, parancsoljuk, hogy adja vissza a leányt a szülőknek, ha mindjárt erőszakot is követett volna el rajta. A rabló tíz tinóval fizessen a rablásért, még ha azután meg is békélt volna a leány szüleiével. Ha pedig valamely szegény, vagy közrendű ember indul ilyen cselekedetre, tegye jóvá a rablást öt tinóval“.

Őseink tiszta és szilárd erkölése mellett tesz tanúságot, hogy Szent Istvánnak a nemi erőszakot még nem kellett büntetnie, mert az csak elvétve s akkor is a házasság kieroszakolását célozva fordult elő.

Az erkölcs ilyen magas foka a nyugati országokban még ismeretlen volt s nálunk is csupán a nyugati hatás folytán és a patriarchális viszonyok romlásával Szent László, de különösen Kálmán idejében indul hanyatlásnak.

Még ki nem alakult állami és társadalmi életünk vonta maga után ebben a korban azt, hogy az egyén személyi szabadsága az erősebb, vagy gazdagabb ember könyve-kedvének ki volt szolgáltatva. Egyes főemberek, különösen földesurak — minthogy a rabszolga igen nagy értéket képviselt — elszegényedett szabad embereket itt-ott rabszolga sorba juttattak, másokat pedig javaiktól megfosztottak.

Az erőszakoskodások mellett a lopási esetek zavarták leginkább a közbiztonságot, mert a zsákmányoló hadjáratokhoz szokott magyar alig értette meg a magántulajdon elvét. Kiténik ez abból is, hogy törvényeink állandóan és behatóan foglalkoztak a tolvajokkal és különösen a lopásra vonatkozó Szent István korabeli törvények szigorúbbak jóval a külföldiekénél. Így pld. a tolvaj rabszolgának első ízben az orrát, második ízben

a fülét vágta le s ha harmadszor is lopott, halállal bünhődött. A tolvaj szabad embert rabszolgának adták ed s ha azután is lopott, úgy bünhődött, mint a rabszolga.

A tolvaj megcsönkítése nemesak az alávaló bűn megbélyegzésére, de más személyazonosító eljárás hiányában a bűnös személyazonosságának megjelölésére is szolgált.

Mi képezhette az Árpád-kor magyarjainál lopás tárgyát? Emlékeink mellett szólunk, hogy a tolvajok leginkább a szabadban legelésző gulyákat és méneseket veszélyeztették. Gyakori eset volt a gabona, ruhanemű és a nehezen beszerezhető, nagyobb értéket képviselő fegyver és lőszerszám lopás. Ilyen tárgyakat egyes comesek még saját katonáiktól is loptak.

Ebben az időben az alkalom is sokkal inkább kedvezett a tolvajoknak, mint napjainkban. A magyar alig tarthatta zár alatt javait, mert hiszen Szent István korában még sátor alatt lakott, s csupán a téli időszakot töltötte nád, vagy sárkunyhóban. Kőből újszólván csak a templomok épültek.

A tüzesetek is — éppen az előbbi oknál fogva — gyakoribbak voltak, mint ma. A nyílt tüzről pattant szikra gyakran gyújtotta fel a nádviskókat és sátrakat, jöllehet, bizonyos tűzrendészeti szabályok — ha csak szokáson alapultak is azok — akkor is voltak. Ennek tekinthetjük pl. a kunyhóknak egymástól nagyobb távolságra való felépítését is. Könnyebb volt a dolguk a gyűjtőgyűjtőknek is, kiket ugyancsak szigorúan büntetett a törvény, kötelezván őket a kár megtérítésére s ezenfelül még 16 tinó fizetésére.

Szent István szigora s a kemény törvények nem sokára annyira javítottak az állapotokon, hogy enyhébb törvényeket lehetett hozni. Ezek szerint már csak a felségsértő, hazaáruló, most már a gyilkos is és az bünhődött halállal, aki a király iránti bizalmat alattvalóiban megingatni igyekezett.

A közbiztonság megteremtését célzó drákói szigor és a keresztény vallás felvétele azonban olyan következményekkel is jártak, melyek sok bajt okoztak az országnak és sok gondot a királynak: az ősi hithez és szokásokhoz ragaszkodó magyarok lázongani kezdtek.

A hatalmas Ajtony, a nemzetségek utolsója, 15 évig dacolt a királlyal a Köröstől az Aldunáig, onnan le Szörényig és a Tiszától az erdélyi hegyekig terjedő nagy tartományában, ahol nagyszámú fegyveres néppel tartotta fenn hatalmát. 1028. táján leverte őt Szent István, de ezzel a győzelmével még korántsem sikerült megfékeznie a pogányságot, mely sokat zavarog és lázong úgy, hogy még Szent László is kénytelen törvényt hozni ellenük.

Ebben a korban a Duna-Tisza közén még óriási kiterjedésű moesarak, az ország egyéb részeiben pedig rengeteg erdőségek voltak; ezek képezték a pogányság rejtékhelyeit s ez a körülmény késleltette és nehezítette letörésüket. Szent István kitartó fáradozása azonban mégis sikerrel járt; halálakor a magyarság nagy része már keresztény. Ezzel vetette meg István a konszolidáció legbiztosabb alapját, mert a keresztény vallásnak különösen szilaj népünkre igen nagy hatása volt. A szelid krisztusi tanok, a papok és szerzetesrendek jó példaadása és nevelő munkálkodása hatásában a legszigorúbb törvényekkel vetekedett. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a tatárjárás utáni szomorú idők, amikor a rend teljes felbomlását főképen az elmélyült vallásos élet akadályozta meg.

Tudjuk, hogy a közbiztonság fenntartásához csupán a törvények nem elegendők; ehhez kell még egy szerv azon feladattal, hogy a törvényeknek érvényt szerezzen. Nem mulasztathatjuk el tehát a kérdéssel való foglalkozást; vajjon volt-e Szent István s általában az Árpádok idejében ilyen vagy hasonló szerv?

A középkorban Magyarországon a király volt a legnagyobb birtokos, uradalmát az ország egész területe képezte, ahol uradalmi tisztjeivel és vitézeivel ő tartott rendet. Ez a rendtartás azonban inkább csak a nagyobb szabású zavargások elfojtásában merült ki. A közbiztonság közvetlenül a király uradalmi tisztjein, a várispánokon nyugodott, akik a megyei közigazgatás főtisztjei voltak s akiknek a várőrségekben karr hatalom is állott rendelkezésükre.

A várőrség nagyobbára a meghódított szláv lakoságból került ki; ezeket használta István király kisebb

pogány lázadások elfojtására; a várőr egyébként katona volt, őt tehát a szó mai értelmében közbiztonsági szervnek nem tekinthetjük.

Rendelkezésére állott még a várispánnak — mint minden bírónak és nagyobb méltóságnak — a poroszló (pristaldus), aki a bírónak hiteles és legfontosabb közege volt. Ez hajtotta végre a bíróság rendelkezéseit, határozatait s a hatóság ügyeiben is eljárta. Ura parancsára az esperes poroszlójával karöltve kereste a boszorkányokat és megrontókat s a világi bíró poroszlóját is támogatta az elítéltek ellenállásával szemben.

Közbiztonsági szervnek ezt sem tekinthetjük, mert személyes szolgálataival inkább csak a még hiányzó írásbeliséget pótolta s az írásbeliség térfoglalásával a XIII. század végén eltűnik a magyar közéletből.

Megállapíthatjuk, hogy az Árpádok idejében külön közbiztonsági szerv még nem létezett; a közbiztonsági szolgálatot mindenki maga látta el. A családfe védte meg a maga vagyonát s hozzátartozói személyét a gonoszokkal szemben és mindenki maga jelentette fel a bírónál a bűnöst lopásért, rablásért, erőszakoskodásért és megrontásért. Más bűncselekmény miatt ritkán mentek a rendszerint nagyon távol lakó bíróhoz, amitől még az eljárás nehézsége is visszatartotta a sértettet. Természetes, hogy ilyen állapotok mellett az önbíráskodásnak tág tere nyílt.

Valószínű, hogy éppen a nehézkes igazságszolgáltatás miatt kapott lábra az a szokás, hogy a sértettek még a legsúlyosabb bűnesetekben is kiegyezéssel intézték el az ügyet minden bírói beavatkozás nélkül.

A bíró a feljelentés alapján megidézette poroszlójával a vádlottat — ha csak a feljelentő nem vitte már fogva a bíró elé — s a tanúk kihallgatásával — kikerül szintén a feljelentő gondoskodott — kezdetét vette az eljárás. A bírói idézésre a megidézettnek vagy megbízottjának pontosan meg kellett jelennie. Elvártak egy hétig is reá, de ha nem tudta igazolni a késedelmet, megbírságotlák s ha harmadszori idézésre sem jelent meg, elítélték. Hogy milyen lelkiismeretesen keresték az igazságot, kitűnik abból, hogy néha hatszor, sőt hétszer is megidéztek az illetőt, míg ítéletet hoztak.

A bírósági tárgyalás III. Béla koráig egészen szóbeli volt, az idézéseket is szóbelileg eszközölte a poroszló.

A tolvajt vagy az elveszett jószágot mindenki maga nyomozta, a tehetősebb ember szolgáját bízta meg a nyomozással. Ha kézrekerült a tolvaj, 3 napon belül át kellett adni a bírónak, ha csak bűnrészeseket, vagy tanukat is nem keresett a nyomozó, mert ez esetben hat hétig tarthatta magánál a tolvajt, ha azonban ezen idő alatt sem ért el eredményt, a tolvaj késedelmes átadásáért királyi ítélet sújtotta.

A nyomozó a törvény oltalma alatt állott, aki megverte őt, vagy megakadályozta munkájában, 55 penzát fizetett.

A nyomozó mindenekelőtt alkalmas tanukat vett maga mellé s ezek közül egy követet küldött abba a faluba, amelyikbe a nyomok vezettek azért, hogy a falubeliek a nyomokat ne semmisítsék meg és ne hajtsák ki a marhákat, mert ha elveszett a keresett jószág, a falu tartozott azt megfizetni. A nyomozók, ha szükségesnek tartották, házkutatást is tarthattak s ebben a házigazda sem akadályozhatta meg őket. A falu népe pedig, ha ismerte a tettest, köteles volt azt megnevezni, úgyszintén a vár- és határőrök is.

A bíráskodás az Árpádok idejében még nem fejlődött ki külön hatósági ággá nálunk, bírósági szerveink csak az Árpád-kor vége felé kezdtek véglegesen kialakulni. Voltak ugyan külön bírák is, de a bíráskodás általában a főbb méltóságok kiváltsága volt.

Bíráskodott a király és kúriája, a nádor, a hercegi ispán, a püspökök, esperesek, a bán, vajda, megye-ispán, megyei királybíró (billogos), majd a városbíró és a földesúr. A bírák nem egyedül ítélték, hanem az igazságos ítékezésre magukat esküvel kötelező bíró-társakkal.

Szent Istvánt a közbiztonság megteremtésének nagy munkájában előnyösen támogatta az a körülmény, hogy uralkodása alatt az ország hosszabb ideig békét élvezett. Így építhette csak fel azt az erős alapot, mely az utána következő zavaros időkben, ha meg is ingott, de el nem veszett.

III.

1038—1077.

A közbiztonság hanyatlása és a hanyatlás okai. A pogányság lázadása. I. Endre és I. Béla meddő küzdelme a rend helyreállítására. Összeesküvések a király ellen.

Szent István halála után két kevésbé rátermett, nem Árpádházi uralkodó került a magyar trónra, kiknek sem egyénisége, sem életmódja nem felelt meg az önértékes magyar nemzet részéről a király személye iránt támasztott követelményeknek. Ennek folyamánya először csak elégtelenség volt, később áldatlan belső zavargásokra vezetett. Még nagyobb baj volt, hogy az állandó háborúk az uralkodó figyelmét úgyszólván teljesen elvonták az ország belső ügyeitől s így lassan veszendőbe indult az eredmény, melyet Szent István a személy és vagyonbiztonság megalapozásával adott az országnak. Már-már válság fenyegetett, amikor egy kiváló Árpád király, Szent László észrevette a veszélyt és könyörtelenül rendet teremtett.

A hanyatlás az idegen vérből származó, kicsapongó Péterrel vette kezdetét, aki a magyarságot német és olasz kegyenceivel szemben háttérbe szorította s az ország érdekeivel nem sokat törődött. Ezért 1041. őszén magyar főurak összeesküvést szöttek ellene s mikor követeléseikkel előálltak, Péter megrémült és éjnek idején sógorához, Adalbert osztrák örgrófhoz menekült. A nép azonban nem elégedett meg ezzel, mert szíve keserőséggel volt telve a király idegen kegyenceinek garázdálkodása miatt, akiket Viske, Toyzlaú és Pezli felkelő vezérek vezetése alatt összefogdosott és kivégezt. Az elmenekült Péter után a Csehországban bujdosó Árpádházi hercegek helyett megint más, Aba Sámuel került a trónra, aki valószínűleg Szent Istvánnak volt palotaispánja. A trónról Péter sem akart lemondani és III. Henrik német királyhoz futva, annak segítségért könyörgött. Ezzel kezdetét vette az ország erejét szétforgácsoló trónviszálykodás. Nemsokára Aba Sámuel ellen is összeesküvést szöttek a nemzet előkelői, mert Aba a föld egyszerű népét dédelgette, azokkal evett, ivott s a főurakat még a tanácskozásokból is kizárta. A király emberei azonban észrevették és besúgták a készülő összeesküvést, mire Aba az összeesküvők közül mintegy ötvenet bunkós botokkal agyonveretett.

Ilyen siralmas állapotok között hozta vissza az országba Henrik német király kegyeltjét, Pétert és ültette vissza a magyar trónra. Az előző Aba menekülése közben ellenségei elfogták és Péter parancsára kivégezték.

A szívben-lélekben idegen Péter halálából Henrik német királynak ajánlotta fel hűbér gyanánt az országot, amivel mélyen megalázta a szabadságára büszke nemzetet s amiért a nemzet teljesen elhidegült és elfordult királyától. Péter ellen másodszor is összeesküvést szöttek Viske, Baja és Bajna vezetése alatt az elégedetlen magyarok, de ezt az összeesküvést is elárulták, mire a király kegyetlenül végzett a felkelőkkel. A hazafiakat azonban nem tudta eléríteni s kegyetlenkedése csak olaj volt a tüzre. Természetes, hogy a király és a nemzet közötti meghasonlás igen rossz hatással volt a közbiztonságra is. A zavaros állapotok között a törvények végrehajtását mindinkább elhanyagolták s azok szigora már csak irott malaszt volt. A nemzet tekintélyes része ősi hitéhez még mindig ragaszkodva kezdte elhanyagolni a keresztény vallást, a pogányok pedig zavartalanul áldoztak pogány isteneiknek.

Az ország sorsán aggodó magyar urak 1046-ban titkos gyűlést tartottak Csanádon, ahol elhatározták, hogy az Árpádházi hercegeket behozzák az országba és Pétert elűzik. Követeiket a hercegek után küldték, akik közül Endrét meghívták a trónra és megkérték, hogy az országot a német járomtól szabadítsa meg. A hívásra Endre és Levente hercegek külföldön felfogadott hadakkal haza indultak; a magyar nép lelkesedve várta őket s önként tódult zászlóik alá.

Az óriási arányokat öltött nemzeti mozgalom, sajnos, rejtlenes pusztításokra vezetett, melyeknek Endre sem tudott gátat vetni. A lelkesült tömegben fellángolt az ősi magyar hit s már nemesek a német iga lerázására törekedtek, hanem az idegennek vélt keresztény vallást is ki akarták irtani. Pogány táltosok tüzelték

a népet, mely nekiesett a keresztény papoknak, s úgy ezeket, mint a magyar és idegen keresztényeket leöldöste, a templomokat pedig lerombolta. Ennek a pogány lázadásnak esett áldozatul Szent Gellért püspök is. Péter király sietve menekült hadaival a veszedelem elől, de már késő volt, útközben a lázadó csapatok rátámadtak, elfogták, szeméit kiszúrták és így vitték Fehérvárra, ahol rövidesen meghalt.

A lázadás lángokba borította jóformán az egész országot, a személy- és vagyonbiztonság minden védelem nélkül a romboló pogányság kénye-kedvének volt kiszolgáltatva.

Nagy szerencse, hogy megint Árpádházi királyt nyert az ország I. Endrében, kinek első gondja az volt, hogy a közbiztonságot ismét Szent István korának nivójára emelje.

Endre az országba szétküldött követői útján megparancsolta, hogy mindenki a Szent István törvényei szerint éljen, aki parancsát megszegni merésze, a halál fia. Szigorú parancsára — főként azért, mert benne igazi urát tisztelte a nemzet — a pogányság letette a fegyvert s már megszilárdulni kezdtek az állapotok, amikor az Endre és öccse, Béla herceg közötti viszálykodás megint lázadást eredményezett, melyben Endre király életét veszette. Ő már harmadik királyunk volt, aki a forrongó állapotoknak esett áldozatul.

Endre utóda, I. Béla király ugyancsak a rend és nyugalom helyreállításán kezdte uralkodását. Hogy az ország bajait megtudja, minden faluból „két ékes beszédű” idősebb embert hivatott Fehérvárra tanácskozássra, melyet azonban a pogányok váratlan, követelő fellépése megzavart. A tanácskozássra megjelent öregek kivül ugyanis óriási tömeg verődött össze, amely a régi főnökök vezetése alatt a pogányság visszaállítását és a kereszténység kiirtását követelte a királytól. Béla azzal felelt a követelőzésre, hogy vitézeivel megkorbácsoltatta a tömeget, közülök többet felkoncoltatt és összetörtetett.

A trón birtoklásáért folytatott küzdelmek és az ezek természetes folyományaként lábrakapott és állandóan szított pártoskodás következtében a nép törvénytisztelete, sőt még a királyi tekintély is kezdett megínogni. Ilyen körülmények között a közbiztonsági állapotok is fokozatosan annyira leromlottak, hogy Béla minden erőre és igyekezete rövid két évi uralkodása alatt úgyszólván kárba vesztett.

A Béla után következett Salamon király uralkodása alatt megint csak trónviszályok emésztik a nemzetet, mely a küllelenséggel folytatott diésőséges háborúk után pártokra szakadva ontotta itthon a testvérvért. A polgárháborúból Salamon vesztésként kerül ki. Utána I. Géza foglalja el a trónt, aki 3 évi uralkodás után meghal.

IV.

1077—1095.

Az elmúlt 40 évet általában a pártoskodások szülte belső harcok és zavargások jellemzik. Egészen megszokottá vált már, hogy az ellenpártok kölcsönösen dúlták egymás vagyonát s mindezek mellett még küllelenség is zaklatta az országot. Hol itt, hol ott gyulladtak ki a vályogviskós falvaeskák, a földönfutóvá lett nép pedig lopott és rabolt, hogy valahogy eltengethesse nyomorult életét. Szent László uralkodásának kezdetén sok olyan falu volt, melynek lakói kizárólag lopásból éltek. A verekedések, rablások, szolgaszöktetések és bírói visszaélések igen nagy száma mind amellet szól, hogy a nemzet törvénytisztelete a pártharcok okozta zavaros időkben erősen megingott s a régi erkölcsök teljesen lehanyaglottak.

Az egyháziak, egyes főurak és a királyi főtisztek a tarthatatlan helyzeten állandóan igyekeztek ugyan változtatni, de hiába. Már komoly veszély fenyegette a közbiztonságtól megfosztott országot, amikor trónra lépett László király, nemzetünk egyik legkiválóbb uralkodója, a korabeli uralkodók legtehetségesebbike, aki vas kezével és magyar szívével felvirágoztatta újból az országot.

László első gondja a közbiztonság megszilárdítására irányult, amiben nagy segítségére voltak a főemberek. Kimélelet nem ismerő statáriális törvények hozattak, mert Szent István törvényeinek szigora a változott viszonyok folytán már nem mutatkozott elégségesnek.

A főemberek a pannonhalmi kolostorban tartott törvényhozó gyűlésen megesküdték, hogyha bárkit is a főemberek rokonai közül lopáson érnek s ha a lopott dolog egy (yúknál értékesebb, felakasztják) (ha csak egyháza nem menekül, mert az esetben csak szeme világától fosztják meg) és egész vagyonától megfosztják. Minthogy a főemberek közül is sokan estek bűnbe, saját magukat sem vonták ki a törvény szigora alól, megvetvén ezáltal azon elvnek alapját, hogy a törvény előtt mindenki egyforma s hogy a bűnösnek — tekintet nélkül születésére, rangjára — bűnhődnie kell. Ezen határozatnál fogva Szent László főemberei 1078. táján már az első, a tyúk, lúd, vagy alma értékénél valamivel nagyobb lopásért felakasztották nemcsak az egyszerű szabad embert, de az egyházi és főembereket is. Egészen kis értékű lopásért a szemét tolták ki, vagy orrát vágták le a tolvajnak.

A nagyban elterjedt orgazdaság megakadályozása céljából — melyben különösen a zsidók és szaracénok tüntek ki — kimondta a törvény, hogy mindent csak vásártéren, a bíró, vagy más kijelölt tanu előtt szabad eladni; lovat, ökröt csak királyi engedéllyel bocsáthatnak ki a határorok az országból.

A más vagyonát rontókat és pusztítókat — kiket rendszerint a pártoskodás szülte gyűlölet vezetett — az esztergomi zsinat vezeklésre ítélte, ami egyenlő volt a legkeményebb ítélettel, mert a vezeklés hosszú évekre szabott ki s ezalatt még az étkezés is korlátozva volt. A napirenden volt verekedések és erőszakoskodások megszüntetését hasonlóan szigorú törvények szolgálták.

A tolvajok és orgazdák részére — tekintve azok nagy számát — külön bírót, a bilochust rendszeresítették, aki működési körletéből a poroszloja által megküldött pecséttel (bélyeg, billog, billogos, billochus) a főemberek kivételével mindenkit megidézhetett. Ha a bíró 30 napon belül nem intézte el az eléje került ügyet, megvesszőzték, ha pedig igazságtalanul ítélte, anyagiilag felelt.

László király, a lovagok igazi mintaképe, már a női becsületnek is védelmére kel. És ezt a női becsületet a szó legnemesebb értelmében kell venni, mert a magyar nemzet akkor még prostituált, becstelen nőt nem ismert. A prostitúció ugyan kezdett már a Nyugatról a kereskedelmi gőpontokra beszivárogni, de a magyar nép egészséges erkölése sokáig ellenállt annak, a vidék érintetlen maradt és mit sem tudott arról.

Egyik törvényből következtetve a női becsület védelmére az indíthatta Lászlót, hogy a nagy távolságra fekvő községek közötti utakon az egymagukban haladó leányok nem voltak biztonságban.

László a nőn erőszakot elkövetett férfit úgy büntette, mint a gyilkost; nem büntette ellenben azt a férjet, aki házasságtörő feleségét megölte.

Szent László foglalkozott először behatóbban a tolvajok nyomozásával. Ő már fölismerte egy olyan szerv szükségességét, mely kizárólag a közbiztonságot szolgálja. A viszonyokhoz képest megteremtette hát az első, még nem állandó jelleggel bíró, primitív közbiztonsági szervezetet. Királyi emberek nyomozták faluról-falura a tolvajokat s felszólították a falu népet, hogy azokat ne tűrjék meg többé maguk között. Ezután megkérdezték, hogy van-e közöttük tolvaj s ha elhallgatták azt, kivágták a nyelvüket, ha csak tíz penzával meg nem váltották.

Ebben az időben a kereszténység már szilárd alapon állott ugyan, de még mindig akadtak őseik hitéhez ragaszkodó magyarok, akik fák, kövek, kutak, vagy források mellett áldozták a fehér mént Hadurnak és szilajságukból mit sem veszítve háborgatták a keresztény egyházak és keresztény magyarok javait, sőt a papokat és szerzeteseket bántalmazták is. Miután ezek ereje a régi törzrendszerben rejtett, László megszüntette azt s az ő szabad magyarságot is a királyi emberek hatalma és bíraskodása alá vonta. Ezzel a lépéssel nagy szolgálatot tett László a konszolidációnak.

Bölcs szigorával László király aránylag rövid idő alatt rendet teremtett úgy, hogy utóda, Kálmán már enyhíthetett a törvények szigorán.

A rend helyreállítását nem csupán László szigorú törvényeinek, de kimagasló egyéniségének is kell tulajdonítanunk. A nép rajongott érte s általában „kegyes király“-nak nevezte. Mint Szent Istvánt, őt is 3 évig gyászolta a nemzet.

Értékes tulajdonsága ez a magyarnak, mely felmagasztalja a bűnt üldöző s a meglazult fegyelmet vaskézrel visszaállító királyát. Az ország belső megszilárdulása olyan erőt eredményezett, mely átesapott az ország határain is. Ebből merített Szent László erőt sikeres külpolitikára és hódításokra.

V.

1095—1116.

Kálmán uralkodása elején a Szentföld felszabadítására hazánkban áthaladó nyugati kereszties hadak részéről, — melyek zömét csürhe, kalandvágyó tömeg képezte, — a személy- és vagyonbiztonságot nagy veszély fenyegette. Csak Kálmán erélyének és korát meghaladó felvilágosodottságának — mellyel kora elfogultságával szemben a közbiztonságot védte — köszönhető, hogy a veszély elhárított. Vitézeivel szétverette a garázdálkodó kereszties hadakat s csak azok átvonulását engedte meg, melyeknek vezérei a rendet fenn tudták tartani és erre előzetesen kezeséget vállaltak.

A kereszties hadaknak hazánkban való átvonulása, sajnos, nemzetünk erkölésére is káros hatással járt. A szedett-vedett népséget a nyugati kultúra által kitermelt prostituált nők serege követte, megfertőzve az útvonal menti vidékek erkölését is. Igazi prostituált nőt most látott először a magyar.

De ha károsan hatottak is a magyarság erkölésére a keresztiesek, kik „a leányokat erőszakkal fosztották meg szüzességüktől, a házasságokat becstelenekké tették“, még sem honosodott meg nálunk — mint külszországokban a kereszties háborúk idejében — az úgynevezett szüzességi övek használata, mert ezt a találmányt szükségtelessé tette nálunk a nő becsülete. A Kálmán korabeli konszolidációnk mellett tesz tanúságot, hogy a keresztiesek a régebben igénybe vett utak helyett a Magyarországon átvezető utat választották. Erre jöttek a franciák, sőt az olaszok is a rövidebb tengeri út helyett.

Kálmán idejében még mindig fokozott védelemre szorult a vagyon s ezért Kálmán a tolvajjal szemben mutatott a legnagyobb szigort, de már mégsem halállal, hanem megvakítással büntette.

Az Árpád-korban a főembereknél Európaszerte a vagyonszerzés egyik módja az erőszakos foglalás volt. Egyes ispánok még a királyi jövedelmekből is sikkasztottak. Kálmán, védelmére kelve a föld népének, kimondta, hogy a birtokaikból kivert parasztok térjenek oda vissza s a jogtalan bitorlók földjéből annyi vétésék el, amennyit másoktól jogtalanul elvettek. Ezenfelül fizessenek még büntetésül 10 penzát. Amelyik ispán pedig a királynak eső részből sikkasztott, fizesse annak kétszeresét.

A törvénysértő urakat és főbb királyi tisztviselőket a megyébe küldött királybíró idézte meg s az is indította meg ellenük az eljárást. Egyes urak azonban megvetették a kisebb méltóságú királybíró bíraskodását s miután a királybírák erőszakot nem alkalmazhattak az urak ellenében, az idézés sok esetben eredménytelen maradt. Az urak eme viselkedését a kor szelleme megmagyarázza, hiszen maga az igazságos, fenkölt gondolkodású Kálmán mondja a rövid életű zsinati törvényszékek felállításakor, hogy azok a királynak, vagy királyi hercegeknek főbb tisztjei és papjai felett ítélkezzenek, akiknek méltóságát sértené az alantosabb bírák előtt való megjelenés.

Hogy a többi urak méltóságát ne sértse s hogy az urak az idézésre megjelenve törvénytelenégeik mégis megtorolhatók legyenek, elrendelte Kálmán, hogy a kiküldött királybírák az ispánnal együtt ítélkezzenek. Ezzel elejét vette Kálmán annak, hogy a törvénysértő urak büntetlenül garázdálkodhassanak. Még nagyobb lépést tett Kálmán a konszolidáció felé azáltal, hogy a távoli — akkor még meglehetősen lakatlan, erdővel borított — Erdélybe a nádorispán hatáskörével felruházott kormányzót rendelt ki a királyi hatalom képviselője s a rend fenntartása céljából.

Hogy milyen mélyre hatolt Kálmán a konszolidációt megalapozni hivatott intézkedésekbe, mutatja a korcsmázást tiltó törvénye, mely egyedül állott a külfölddel szemben is. Sok parázs koresmái verekedésnek és törvénysértésnek vette elejét, de gátolta az iszákosság elterjedését is a bort kedvelő magyar nemzetnél, mely pálinkát és nehéz borokat nem ivott ugyan, de

annál több könnyű bort. Már a honfoglaló magyar is kupaszámra itta a bort áldomások, vadászatok, torok majd később a búcsúk alkalmával; de rátalálunk erre a szokásra ma is népünkél, melyről most is állíthatjuk, hogy borivó, mert hazája bortermelő s a foglalkozásával járó, szabadban való sok mozgás után a könnyű bor jól oltja szomját. Biztosan állíthatjuk, hogy a sok évszázados borivás következtében a magyar nép az alkohol romboló hatása iránt bizonyos mérvben immunissá vált; ellenkező esetben a nemzet már csupa terhelt nyomorékokból állana.

Elvitathatatlan az alkohol romboló, testre-lélekre káros hatása. A közbiztonság grafikonja, mint érzékeny szeizmográf jelzi a bortermelő vidékek iszákos lakóinak káros befolyását a közbiztonsági állapotokra s Kálmán bölcsességének koronája, hogy ezt felismerve, a korszak törvénnyel tiltotta. Az ország első, igazi konszolidálódása Kálmán alatt ment végbe, amiben nagy része volt az első 18 év erőskezű uralkodójának, Szent Lászlónak is.

Dicsőséges hadjárataihoz Kálmán is az ország állapotából s az ennek folytán felvirágzott nemzetből merítette az erőt, melyről Kálmán kortársa, a prágai Cosmas így írt „a magyar nemzet erős, gazdag, fegyverben kitűnő s a föld bármelyik királyával képes szembeállni“.

Bizonyos, hogy az Árpád-kor közbiztonsága Kálmán idejében a legszilárdabb s halála után egy évszázad telik el, míg a változott viszonyok s az újra hanyatló közbiztonság újabb törvények hozását teszik szükségessé.

VI.

1116—1172.

Kálmán utóda, a szilaj természetű II. István nyugtalanságával már inkább ront, semmint javít a közállapotokon, pedig az országnak még sokáig kellene Kálmánhoz hasonló királyok. A közbiztonsági állapotok megjavítása különben sok esetben nem is a királyon múlt, hanem az ország függetlenségét veszélyeztető külelenséggel vívott hosszas harcokon, melyek annyira igénybe vették a királyt s a nemzetet, hogy belső ügyekkel alig foglalkozhattak.

II. István azonban nyugtalanságával maga keverte háborúba az országot. 1123-ban, amikor az oroszországi Ladomér városát ostromolta, az indulatos királlyal szemben a nemzet érdekeit védő magyar urak megtagadták az engedelmséget s így István kénytelen volt hadait hazavezetni.

Meg kell itt említenünk, hogy történelmünk ezt az egyetlen számbavehető esetet ismeri, amikor a nemeség megtagadja királyának az engedelmséget, de itt is a nemzet érdekében és nem saját érdekükben.

István ellen összeesküvést is sző Bars és Iván ispán, akik a trónra vágytak, de István megtudta ezt és végzett velük.

A király iránti engedetlenségből és az összeesküvéstől joggal következtethetjük, hogy a Kálmán korabeli közállapotokon István indulatossága csak rontott, de a királyi tekintély is csorbát szenvedett, amit nagyban előmozdított István halála után az a körülmény is, hogy a szerencsétlen II., vagy „Vak Béla“, aki vak léte uralkodóvá lett és országát a hit és bölcsesség szemeivel gondosan kormányozta, uralkodásának vége felé neje halála fölötti bánatában ivásra adta magát. Borközi állapotát azután különösen a körülötte levők alaposan kihasználták hatalmuk gyarapítására és törvénytelenégeik elpalástolására. De a királyi tekintély és a főurak fegyelme még mindig jóval magasabb fokon állott ezidőben nálunk, mint a külföldön, ahol a főurak valóságos kiskirályokként dacoltak az uralkodóval.

III. Konrád német császár mostoha testvére, Otto freisingeni püspök, aki a császárt hazánkban áthaladó kereszties hadával II. Géza királyunk idejében, 1147-ben, elkísérte, csodálattal beszél a magyar király nagy hatalmáról és a szigorú fegyelemlől, melynek még a főurak is alá vannak vetve. A király akarata törvény — mondja Ottó —, melynek mindenki aláveti magát. „Ha valaki a megyei grófok közül a legcsekélyebb sértést követi el, a király embere megfogja, megkötözi és a vesztőhelyre viszi; s a vádlott nem kívánhatja, hogy egyenrangúak ítéljenek felette, sőt még védekeznie sem

szabad“ . . . „Nemcsak a nyílt ellenszegülést, hanem még a titkos zúgolodást is a király ellen való bűnnel tekintik“. Mintha csak Böles Leó görög császárt hallanánk, aki a lebediai magyarok szigorú fegyelméről beszélt.

Főuraink, de különösen a köznemeselek tekintélyes része mindig mélyen átértette, hogy a fegyelemnek ilyen szigorral való kezelésére a pártoskodó és széthúzó magyar nagyon rászorul, mert a kis számú nemzet a függetlenségére törő hatalmas nemzetekkel szemben másképp elbukik s ezért a királynak segítségére voltak. Csak a későbbi időkben ütök fel fejüket hol itt, hol ott elhatalmaskodott, a külföldi erkölcsöktől megmetyelvezett főurak, kik a király hatalmát lerázni igyekeznek és garázdálkodásukkal anarchiát teremtenek az országban.

A II. Géza idejében megjelent kereszties hadak, emlékezve elődeik szomorú példájára, most már meg lehetős rendben vonultak át, a magyar azonban megint tanulhatott a kulturáltabb Nyugat romlott erkölcséből.

II. Géza halálával ismét a trónvillongások átka szakad az országra, III. István, II. László és IV. István harcol egyszerre a koronáért; polgárháború veri fel az országot, melyen rajta üt a jó alkalmat felhasználó görög császár is. Végre III. István kerül ki győztesen a polgárháborúból, ki vitézül megvédte ugyan az ország függetlenségét, sőt 1152-ben Dalmáciát is visszafoglalta 30.000 vitézével, de az állandó háborúskodás s az ellenséges becsapások nyomorúságba döntötték a népet. A nyomorúság pedig rossz tanácsadó, az éhség nagy ellensége a közbiztonságnak.

Ez okozta azt, hogy a lopások és rablások megint elharapóztak az országban.

VII.

1172—1196.

A megbomlott állapotokat III. István utóda, a korabeli uralkodók közül messze kimagasló III. Béla rendezte kiméretlen kézzel, aki „a tolvajokat és rablókat irgalmatlanul üldözte“ s a pártviszályokat megszüntetve nemesak helyreállította az ország egységét, de Galicia elfoglalásával annak területét is megnövelte. Alatta megint boldog és erős volt az ország, melynek megszerezte a belső békét, és előbbre vitte kulturáját. Ő kezdte meghonosítani az írásbeliséget is úgy, hogy a jelenlétében tárgyalt ügyeket írásba foglaltatta, miáltal az eddig úgyszólván kizárólag szóbeliségen alapuló igazságszolgáltatásnak biztosságot és tekintélyt adott.

III. Béla idejére tehetjük egyes községeknek városossá alakulását, a fejlettebb városi élet azonban csak IV. Béla korában kel életre.

Kiséreljük meg az Árpád-kor kezdetleges városainak közbiztonságát vázolni, összehasonlítva azt a vidék közbiztonságával.

E kor vidéki közbiztonságának nagy hátrányára szolgált a bírói eljárás nehézkessége, de leginkább az, hogy a vidék népének többnyire igen nagy távolságot kellett megtennie, míg a bíró elé került. Ezért sok esetben nem is vitték bíró elé panaszukat s a törvénytársak a közbiztonság rovására megtorlatlanul maradtak. Ezzel szemben a városok önálló bíráskodási joggal bírtak s helyben volt a bíró, akinél a sértett minden nehézség és késedelem nélkül előadhatta panaszát.

De nemesak a város lakója, hanem bírása is előnyben részesült a vidékkel szemben, amennyiben bíráskodási területe aránytalanul kisebb volt a vidéki bírákéinál. Így a fel nem jelentett törvénytársak is nagyobbára tudomására jutottak annál inkább, mert a városi tanács nagyon örködött városa jóhírnevén és gyenge erkölcsű, rakoncátlanok elemet nem tűrt meg falai között. A vendégül látott, betelepített németek városainak éjjeli nyugalmát már alabárdos éjjeli őrs is biztosította, amit később a magyarok is átvettek, elkeresztelve a német „Wächter“-t bakternek.

Nagy előnye volt a városnak a vidékkel szemben még az is, hogy a városok önálló, az országos törvényeknél rendszerint szigorúbb és a helyi viszonyokra alkalmazott törvényeik szerint ítélkeztek. Így pld. a rablógyilkost meghurcolták, azután kerékbe törték. Aki más gyermekét pénzszerzés céljából eladta, ha férfi volt, vízbe fojtották. A bűbajosok, varázslók, gyujto-

gatók, vagy azzal csak fenyegetőzők is, máglyán lelték halálukat. A rabló és tolvaj, ha a rablott, vagy lopott dolog értéke egy bizonyos összegben felül volt, akasztófára került. Körmenden pld. 60 frisatikus volt ez az értékhatár. Leányon, vagy asszonyon elkövetett erőszakot, vagy a leányszöktetést éppen úgy büntették, mint a gyilkosságot. Testi sértéseknél általában a „szemet-szemért” elvet követték.

Idővel a törvények eme szigora fokozatosan enyhült s később már — külföldi mintára — inkább a pénzbüntetés foglalta el helyüket.

A városi bíró rendszerint teljes ítélkezési joggal ruháztatott fel a város területén előforduló ügyekben, a városi polgárság összes egyéb ügyeit pedig a városi tanács, mint törvénykezési hatóság intézte, egyes helyeken ugyan kis megszorítással. Ezek után joggal állíthatjuk, hogy a vidékinél jóval intenzívebb városi kormányzás a közbiztonság terén is jóval kedvezőbb állapotokat teremtett.

Az Árpád-kor utáni időkben a városi élettel együttjáró lazább erkölcsök következtében lassanként mind inkább kiegyenlítődik a városi közbiztonság az érintetlen erkölcsű vidék közbiztonságával.

VIII.

1196—1235.

A III. Béla által teremtett egészséges állapotokat a megint egyre-másra megújuló trónvillongások és háborúk ássák alá. Béla halála után Imre és Endre testvérharcra verte fel az országot s hogy pártjukat gyarapítsák, úgy Imre, mint Endre bőkezűen osztogatta a birtokokat és kiváltságokat, amit egyébként már II. Béla megkezdett.

Míg e bő adakozások a királyi vagyont egyre apasztották, addig a főurak hatalma egyre nőtt. II. Endre már egész vármegyéket adományozott el s e várföldek eladományozásával nemcsak a királyi jövedelem, de a királyi sereg is megfogyott, mert a várnépek csak az urakat, a föld urát tartoztak szolgálni. Ekkép teremtették meg maguk a királyok a királyi hatalommal is szembeálló, önkényes főurakat, az oligarchákat, akik ezentúl már az egész Árpád-kor, sőt a későbbi korok közbiztonságát is igen nagy mérvben veszélyeztetik.

De nemcsak II. Endre, hanem férfias lelkű, fényűző felesége, Gertrud királyné is — aki teljesen hatalma alatt tartotta Endrét — két kézzel osztogatta betelepült idegen kegyencei és rokonai között a nemzet vagyont, ami az elkeseredett hazafiakat merész elhatározásra készítette. 1210-ben összeesküdtek Endre és Gertrud elűzésére, mely tervük nem sikerült ugyan, de 1213. szeptember hó 28-án éjjel a királyné egy újabb összeesküvés következtében életét vesztette a magyarságon élők között több idegen kegyeltjével együtt. Krónikáink szerint Bánk bán öli meg a királynét magánbosszúból, de ezt a történelmi tények megcáfolják.

A közel egy századon át dúló belviszályok a király iránti bizalmat és tekintélyt is annyira megrendítették, hogy II. Endrének már esküvel kellett fogadnia a nemzet jogainak és kiváltságainak betartását.

Az országban általános volt az elkeseredés, amit csak szított Endre tehetetlensége, a meddő halicsi hadjáratok és az elhatalmasodott főurak határt nem ismerő féktelensége, akik — míg a király a Szent földön harcolt — még a királyi kincstár jövedelmeit is elverték; a hazatérő királyi üres kincstárt és szegény, felfordult országot talált, ahol egyes főurak azt tették, amit akartak: zsarolták a népet s elnyomták a köznemességét.

Ilyen zavaros állapotok között országszerte mindennaposak voltak a rendbontások és a közbiztonság is teljesen leromlott. Mi sem jellemzi jobban e szomorú időszakot annál, hogy maga a váci püspök, Jakab is tivornyázott s cselédjei által valószínű rablótámadásokat intéztetett papjai ellen s mikor ezek világi bíró elé vitték panaszukat, Jakab egyházi átokkal sújtotta őket. A csanádi egyházmegyében pedig még az is megtörtént, hogy az itebői kolostor szerzetesei templomuk keresztjéből és kelyheiből hamis pénzt vertek s mikor kiderült bűnük, egyszerűen megszöktek. Így fertőzte meg az erkölcsi romlás a kolostorokat is.

Az állandó pénzzavarokkal küzdő Endre a zavaros időkben előtérbe lépett zsidókhoz és izmaelitákhoz fordult, kiknek vagyonára és élelmességére szüksége volt. Nekik adta bérbe megcsappant jövedelmeit, adósze-

dökké s vámtisztekké emelte fel őket, kik azután nemcsak a király zavaros pénzviszonyait használták ki a maguk hasznára, hanem mint adószedők rettenetesen zsaroltak és irgalmatlan könyörtelenséggel hajtották be az adókat a vagyonából kiforgatott, elszegényedett néptől, mely több ízben fellázadt ellenük s egyes helyeken agyon is verte őket. Ennek a felfordult, szomorú helyzetnek tudható be, hogy II. Endre alatt már szociális mozgalmakkal találkozunk.

Elkeseredett nemesek és javaikból kiforgatott ispánok — miután több kisebb mozgalom eredménytelen maradt — a királyi serviensek (a királyi várföldeken élő szabados és szabad telepes vitézek) élére állva, 1223 május havában nyílt forradalomban törtek ki, keserű szemrehányásokat téve a királynak is.

A király az aranybullának nevezett híres szabadságlevéllel kelt védelmére a köznemességnek és szervienseknek az oligarchiák ellenében, viszont a hűséges köznemesség a király oldalán megakadályozta, hogy az ország az oligarchák kezén hűbér államocskákra oszoljék. Ezt a magyar nemzet ki tudta vívni, míg a jóval hatalmasabb nyugati államok nem.

Az aranybulla II. Endre alatt nem sokat segített a helyzeten; az erőszakoskodások és birtokfoglalások csak folytak tovább. Nagyban hozzájárult a zavar tetézéséhez, hogy Endre még életében megkoronáztatta fiát, Bélát, neki adván az ország egy részét, ami ezután a féltékenykedés szülte civakodásoknak és újabb trónviszályoknak nyitotta meg az utat.

Az erős pápai befolyás ebben az időben igen üdvös volt az országra, mert békítgetéseivel több polgárháború veszedelmét háritotta el.

IX.

A tüzesvaspróba az igazságkeresés szolgálatában.

A XIII. század elején, II. Endre idejében, az igazságkeresés szolgálatába egy újabb eljárást iktattak, a külföldi mintára meghonosított Istenítéletet, vagy próbát.

Az Árpád-kor bűnözői, közbiztonsági szerv hiányában, gyakran maradtak felfedezetlenül, de ha kézre is akadt a tettes, az a csillagokat is letagadta az égről a bíró előtt s ugyanezt tették a perlekedők is a bíró nagy boszúságára, aki a sok ellentmondásból és bonyolult esetből az igazságot a primitív fokan álló bizonyítási eljárással kihámozni nem tudta.

Mit lehetett tenni? Kaptak a Nyugat példáján, az Istenítéletnek nevezett próbán, melyet azonban nem ridegen alkalmaztak őseink, hanem a bizonyítási eljárás lefolytatása után, amikor már a tettes kiléte úgyszólván ismeretes volt s a próba csak kivételes, bonyolult esetekben — mint döntő bíró — mondhatni a tettes tagadását volt hivatva megtörni.

Okleveleink háromféle próbát említenek: hideg- és forróvíz, valamint tüzesvaspróbát, melyek közül leginkább a tüzesvaspróba volt használatban. A próbákat a káptalani székhelyeken: Pozsonyban, Nyitrán, Kalo csán, Egerben, Budán, Aradon, de nagyobbára az áldott omlékú Szent László király sírjánál, Nagyváradon tartották.

A próba lefolyása azzal vette kezdetét, hogy a bíró bonyolult, véget érni nem akaró esetekben a bűnperitők kíséretében Nagyváradra küldte a feleket poroszlójával, legtöbb esetben persze gyalog, ami a nagy távolságok mellett hetekig, sőt hónapokig is eltartott!

Váradra érkezve a káptalani bíróságnál azonnal jelentkezniök kellett, hogy a próbára menők kezeit minden csalás megakadályozása céljából bekössék és lepecsételjék. A próba a káptalan jelenlétében zajlott le, miután a pribék a kötést eltávolította a kézről s megtüzesítette a vasat, melyet a pap előbb megáldott. Ezt a tüzes vasat kellett a gyanúsítottaknak, vagy az igazságot kereső perlekedőnek csupasz kézzel 8—12 lépés távolságra vinnie. Akinek megégett a keze, vesztett ügye volt.

Természetes, hogy a káptalani bíróság a kezéhez kapott iratokból kevés kivétellel már megállapította, hogy a megjelentek közül melyik a tettes fél s melyik ártatlan. Eszerint döntött, hogy a tüzes vasat melyik fél milyen felhevített állapotban milyen távolságra vigye. Próba után a kezét megint bekötötték, lepecsételtek s csak 3 nap múlva bontották fel és állapították meg az eredményt, melynél szintén tekintetbe vették a

bizonyítási eljárás adatait. Ezzel magyarázható, hogy a 389 eset közül, melyről tudomásunk van, csak 79 esetben égette meg kezét a próbára menő. A váradi próbák alapján hozott halálos ítéletek évi száma átlag 3–4 volt.

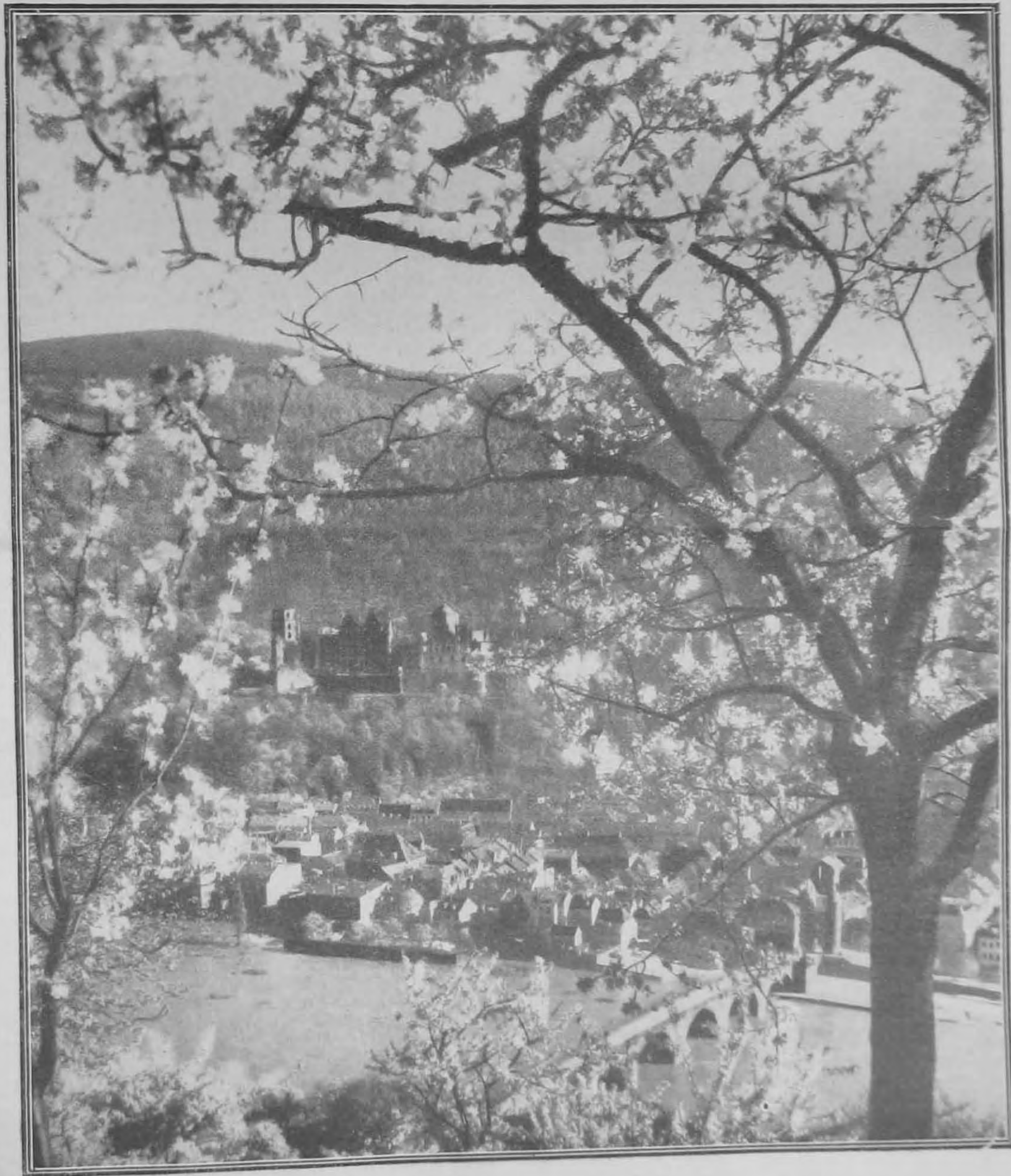
A próbák az 1279-i budai zsinat állásfoglalása következtében — mely a papokat a próbáknál való közreműködéstől eltiltotta — a XIII. század végén megszűntek s helyüket a már eddig is divatban volt bajvívás foglalta el.

X.

1235—1270.

A II. Endre idejében aláhanyatlott közbiztonsági állapotok rendezéséhez lázasan fogott hozzá IV. Béla, ami nehéz feladat volt, mert hiszen az elhatalmosodott főurak megrendszabályozása volt e téren az első követelmény.

Béla megtalálta a helyes utat s olyan kiméletet nem

Tavaszi kép a Rajna partjáról.

ismerő eréllyel lépett fel, hogy a garázda oligarchák már kezdtek meghunyászkodni s a rend is kezdett helyre állani, amikor rettenetes csapás zúdult az országra: a tatárjárás. Soha ekkora csapás nem érte a magyart, sem azelőtt, sem azután.

A vérengző tatárok annyira kiirtották a nemzetet, hogy kivonulásuk után napi járó földekre sem lehetett embert látni, szántásra, vetésre is alig akadt ember, a szegénység pedig olyan nagy volt, hogy örölt fakéregből sütittek kenyeret s mikor már nem volt kutya és macska, emberhús evésre is rávetemedtek a szerencsétlenek.

Megilletődve kell megállanunk IV. Béla nagysága előtt, aki a romokból felépítette s másodszer megalapította Magyarországot.

A Nyugat, melynek krónikásai örömmel állapították meg, hogy Magyarország 350 évi fennállás után megszűnt létezni és Frigyes, a halottrabló osztrák herceg, ki aléltságunkat akarta felhasználni magyarországi hódításaira, rövidesen tapasztalták, hogy örömkorai volt, mert a csodálatos magyar életerő még ilyen csapás után is meg tudta védeni a Hazát s az Arpád-kori Magyarország 13 évvel a tatárjárás után legnagyobb kiterjedését érte el.

A tatárok kivonulása után nemcsak a kiéhezett nép rabolt és lopott, hanem sok úr is, kik a tatár hordák által elpusztított vagyomukért így kerestek kárpótlást. IV. Béla azonnal hozzálátott az állapotok rendezéséhez és kiküldte Pál országbirót, „*hogy a tolvajokat és útonállókat elfogassa és kiirtsa*”. Nagy segítségére jött Bélának a kor elmélyedt vallásossága; a nép Isten csapását látta a tatárok rettenetes dúlásában, magába szállott és bűneit megbánva igyekezett Isten törvényei szerint élni.

A zsidók élelmessége ezt a nagy inséget is ki tudta használni. Komárom várát falvaival együtt Henel, zsidó kamaraispán és fiai vették zálogba a nagy bajokkal küzdő, megszorult királytól, ki sajnos a garázda főurakkal szemben sem tudott most már olyan eréllyel fellépni, mint uralkodása elején, mert rászorult azokra is, különösen, mióta ő is megkoronáztatta a fiát, Istvánt, az ország kimondhatatlan nagy kárára. A hatalom megosztásával ugyanis kezdetét vette megint a pártoskodás és féltékenykedés úgy, hogy a rendet teremteni akaró Béla valóságos hadjáratokat viselt követelődő fia s ez viszont apja ellen. Hogy pártjukat növeljék, mindketten a birtokadományozások folytatásával igyekeztek a hatalmas főurakat megnyerni.

Hogyan is léphetett volna fel Béla ilyen körülmények között a rakoncátlankodó főurak ellen, hiszen éppen azokban vélt támaszt találni pártoskodó fia letörésére! A hatalmukban egyre gyarapodó főurak örömmel és sietve tettek eleget a tatárok kivonulása után Béla biztatásának, hogy magasabb helyeken kővárakat építsenek, melyek igen jó védelmül bizonyultak a tatárjárás idejében, de éppen kis számuknál fogva összefüggő, egységes védekezésre támpontul nem szolgálhattak.

Béla honvédelmi szempontból nagy szolgálatot tett ezzel s megvetette az alapját számos városunknak is, mert a lakosság kezdett lassan az ellenséges becsapások ellen védelmet nyújtó várak köré letelepedni, de egyes főuraink kezén a várak az ország közbiztonságára nézve valóságos átokká váltak. Ide nyúlnak vissza a pártoskodások számai, innen tartották egyesek rettegésben egész vidékek lakosságát, elhajtvá annak barmait és pusztítva jószágait, innen mertek egyesek — erejükben bizakodva — magával a királlyal is szembeszállani. Itt-ott a várúr önkényesen adót is kivetett a vidék népére nemcsak pénzt és élelmiszert, de néha még a legszebb leányokat is követelve.

Nem sok volt most még e rablóvárak száma, de azért nem hiányoztak már az ország egy részéből sem. Ezek a kinövészek részben a kor szellemében lelik magyarázatukat s mi megint csak büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy ez a szellem az egészséges magyar erkölcsöt nem tudta annyira megfertőzni, mint a nyugatot. Németország pld. ezidőben már pártokra szakadva teljes fejtelenségbe merült, Ottokár cseh király pedig egymásután romboltatta le a nemesség várait, mert azok végveszedelemmel fenyegették az országot.

(Folytatjuk.)

KÜLFÖLDI CSENDŐRSÉGEK

A bajor csendőrség.

(Folytatás.)

X. FEJEZET.

Magatartás rendkívüli eseményeknél.

50. §. Rendkívüli eseményeknél, szerencsétlenségek-nél és elemi csapásoknál a csendőrség köteles segítséget nyújtani és szerezni; ilyen esetekről, mint általában minden rendkívüli eseményről a járási közigazgatási hivatalnak azonnal jelentést kell tenni. A sebkötöző esomagot minden szolgálatba el kell vinni.

Fenyegető veszélyeket lehetőleg el kell háritani; veszett ebek és más veszélyes állatok kiirtandók. Ha ez nem lehetséges, akkor a községi rendőri hatóságot, illetve a veszélyeztetett egyéneket azonnal értesíteni kell.

A csendőrség köteles a nyilvános utakon és tereken a közlekedést biztosítani és a járművekkel elkövetett mindenféle kihágást megakadályozni; köteles az utak és hidak állapotát ellenőrizni, azok hiányait, továbbá épületek veszélyes állapotát, gödrök és kutak hiányos bekerítését az illetékes rendőri hatóságnak azonnal bejelenteni.

A csendőrség köteles országos vásárok, népi ünnepek, nyilvános ünnepek, népesoportosulások, munkabeszüntetések stb. alkalmával a közrendet különös felhívás nélkül is biztosítani. Sztrájkok és munkasztrájkok alkalmával különös higgadsággal és nyugalommal kell eljárni.

A csendőrség köteles szerencsétlenül járt egyének megmentésére a szükséges intézkedéseket haladéktalanul megtenni; felügyelet nélkül talált elmebetegeket a rendőrhatalomhoz kell vezetni vagy egyébként felügyelet alá kell helyezni. Gyámoltalanok (eltévedt gyermekek, süketnémák stb.) őrizet alá veendőek. Ittas egyéneket, akik a mások személyét vagy vagyonát veszélyeztetik, szintén őrizetbe kell venni, ha ez további hátrányok meggátolása végett szükségesnek mutatkozik. Elmebetegeket különös elővigyázattal és nyugalommal kell kezelni.

51. §. Tűzeseteknél a csendőrség azonnal a tűz színhelyére siet; tevékenysége a járási tisztviselő rendelkezéséhez igazodik, aki az oltási munkálatokat vezeti. Ha ilyen tisztviselő nincsen jelen, akkor a csendőrség köteles a helyi rendőri hatóság vezetőjével és a tűzoltóságok parancsnokaival egyetértésben a személy- és vagyonmentésben résztvenni, a rendet fenntartani, a lakosságot a mentési munkálatokban való részvételtre utasítani és a tűz színhelyének elzárásában közreműködni.

A tűz keletkezésének okát és körülményeit lehetőleg még a helyszínen meg kell állapítani. Ezen megállapításnál különösen a következő körülményekre kell figyelemmel lenni:

1. Mikor és hol vették észre legelőször a tűz kitörését?
2. Kik voltak a tűz kitörése alkalmával vagy azt közvetlenül megelőzőleg a tűz színhelyén és mit csináltak ott?
3. Egy vagy több helyen ütött-e ki a tűz egyszerre?
4. Találtak-e a tűz színhelyén vagy annak közelében gyanús tárgyakat?
5. Mit tudnak a ház lakói, a szomszédok vagy más egyének a tűz kitöréséről előadni?
6. Milyen nyomok vagy gyanúok állanak rendelkezésre, amelyekből a tűz okára lehet következtetni?

7. Milyen összegre voltak az elégett épületek tűz ellen biztosítva; nem szállítottak-e el tárgyakat a elégett épületből a tüzet megelőzőleg?

8. Milyen vagyoni viszonyok között él a káros?

Minden tűzesetről az ügyészségnek a legrövidebb úton azonnal jelentést kell tenni.

52. §. Élettelen egyének feltalálása alkalmával mindenekelőtt azt kell megállapítani, hogy a halál kétségtelenül bekövetkezett-e? Ennek ismertető jelei: a hullaszag, a merevség, a test hideg tapintata és a hullafoltok. Ha a halál beállta nem kétségtelen, akkor éleszéti kísérleteket kell végezni.

Ha a csendőrnek kétségkívül hullával van dolga, akkor mindenekelőtt arról kell gondoskodni, hogy a IV. fejezet szerint értesítendő tisztviselő megérkezéig, vagy az általa teendő intézkedésig a hulla megőrzése iránt gondoskodás történjék; a hulla helyzetén vagy közvetlen környezetén való minden változtatást, akár hozzátartozók, akár mások akarnák azt eszközölni, meg kell akadályozni. Ha a hulla szabadban fekszik, akkor harmadik személyeket okvetlenül távol kell tartani, nehogy a lábnyomok vagy más nyomok megsemmisíthessenek. A csendőrnek magának is kerülnie kell, hogy a hulla környékét összejárja. Ha a hulla szobában, vagy más záratlan helyiségben fekszik, akkor arra kell ügyelni, hogy egyetlen ott levő tárgy se mozdítsák el a helyéről. A szükségtelen belépést és a tárgyak összefogdosását a csendőr itt is kerülnie, mert ezáltal fontos nyomokat (ujjnyomok stb.) megsemmisíthet. Felakasztott embert, akinél a halál beállta kétségtelen, nem szabad levágni, hanem abban a helyzetben kell hagyni, amelyben feltaláltatott, mert a hulla helyzete, környezete, az akasztáshoz használt eszköz (kötél stb.) mineműsége fontossággal bírhat annak a kérdésnek az elbírálásánál, hogy vajjon gyilkosság vagy öngyilkosság forog-e fenn.

Kívétel csak a következő esetek képeznek:

1. Víz által kivetett hullák, amelyeknél az a veszély áll fenn, hogy eredeti helyzetükben való meghagyás esetén a víz tovább viszi őket. A hulla eredeti helyzetét alkalmas módon meg kell jelölni.

2. Nyilvános közlekedési utakon fekvő hullákat el kell távolítani, ha a természetes halál vagy öngyilkosság kétségtelen, vagy ha a hulla a közlekedést akadályozza, utóbbi esetben feltéve, hogy annak eltávolítása a nyomozás szempontjából nem látszik aggályosnak; ellenkező esetben a hullát be kell takarni és őrizni kell.

Ha a természetes halál kétségesnek látszik, akkor a járási közigazgatási hivatalon kívül az ügyészségnek, illetve ha a járásbírósg közlebb van, annak is azonnal jelentést kell tenni. Ha az elhalt katonai egyén, úgy a legközelebbi katonai hatóságnak is jelenteni kell. Minden jelentésben meg kell említeni, hogy az a címzetten kívül még hova tétetett meg.

Annak megállapításánál, hogy vajjon szerencsétlenség, öngyilkosság vagy pedig büntetendő cselekmény forog-e fenn, a következő körülményeket kell figyelembe venni:

1. A hulla vagy hullarészek feltalálásának helye időpontja és körülményei;

2. azok előadása, akik a hullát vagy a hullarészeket feltalálták, vagy akik a halál beállta alkalmával a közelben voltak, vagy akik a halottat ismerik, szükség esetén annak megállapításával, hogy az elhunyttal milyen viszonyban állottak;

3. az elhalt személyes körülményei, amennyiben ezek egyáltalában megállapíthatók;

4. a hullán vagy annak közelében talált ruházat, szövetdarabok, órák, ékszerek, értéktárgyak, iratok stb.

5. A holttest helyzete és állapota (sérülések, kötélek stb.).

Ha annak gyanuja forog fenn, hogy a halál büntett vagy vétség útján lett előidézte, akkor — ha lehetséges — a felsoroltakon kívül még meg kell állapítani a következőket:

6. Ki járt a feltalálás helyén a csendőrt megelőzőleg?

7. Ugyamazon a helyen, ugyanolyan állapotban és helyzetben van-e még a hulla, mint első feltalálása alkalmával volt?

8. Ki és miért eszközölt a hullán változtatást?

9. Az elhalt mindkét kezében vagy csak egyikben tart-e valamilyen tárgyat és melyikben?

10. Látszanak-e dulakodás vagy sietség nyomai vagy egyéb nyomok? (vér-, láb-, kerék- vagy más nyomok széles körzetben keresendők; ujjnyomok!)

11. Elő volt-e valami készítvé a bűncselekmény elkövetésére?

12. Látszik-e, hogy valaki nyomokat akart volna eltüntetni vagy más, megtévesztő cselekményt követett volna-e el?

13. A feltalált tárgyak, különösen iratok átvizsgálása alkalmával nem lehet-e valamilyen gyanus körülményt megállapítani?

14. Hiányzanak-e készpénz, értékpapírok, érték-tárgyak stb.

15. Lehet-e a cselekmény okára vagy elkövetési módjára következtetni?

Ha az elhalt személye és lakása ismeretes, meg kell továbbá állapítani, hogy:

16. Milyen életmódot folytatott az elhalt, mi volt a szokása, tulajdonsága stb.

17. Kivel érintkezett régebben és újabban, hol és kinek társaságában látták utoljára, mit csinált ez alkalommal, milyen ruhát viselt és milyen tárgyakat hordott magánál?

18. Kivel volt legutoljára, hol váltak el, milyen ki-jelentéseket tett, milyen szándékairól beszélt, milyen úton távozott és körülbelül kik vagy milyen egyének mentek ugyanakkor ugyanazon az úton?

19. Milyen vagyoni és általános viszonyok között élt az elhalt?

20. Közvetlenül halála előtt milyen intézkedéseket tett; van-e végrendelet?

21. Milyen látogatás, civódás, fenyegetés stb. fordult elő az elhalttal kapcsolatban a haláleset előtt; mit lehet egyáltalában megállapítani abban a körben, amellyel az elhaltat vonatkozásba lehet hozni, kivél volt különösen ellenséges viszonyban, kinek volt érdeke, hogy az áldozat meghaljon, milyen viszonyban élt a hozzátartozóival, cselédségével stb.

53. §. Talált csontvázak bűnügyi, embertani, történelmi vagy régiségtani szempontból fontosak lehetnek; minden esetben jelentőséggel bír, hogy a csontvázak eredeti helyzetén változtatás ne történjék.

Ezért a csendőrség köteles:

1. csontvázleletről a járási közigazgatási hivatalnak azonnal jelentést tenni;

2. mindenféle ásástól, csontok elvitelétől, elmozdításától stb. tartózkodni;

3. a munkálatok vezetőjét, amelyeknél a csontváz találtatott, figyelmeztetni a történelemelőtti vagy történelmi leletek kiásására vonatkozó törvény határozványaira, melyek szerint nemcsak a legközelebbi rendőrhatalóságnak kell jelentést tennie, hanem minden további munkálatot azonnal be kell szüntetnie, a talált tárgyakat pedig — csontokat is — változatlan állapotban meg kell őriznie.

Olyan csontvázak találása esetén, amelyek esetleg még megtorolható bűncselekményre engednek következtetni, célszerű a munkálatok abbanhagyását a nyomozás érdekében szintén elrendelni.

54. §. Az eltűnt egyének utáni puhatolások, valamint ismeretlen elhalt egyének kilétének megállapítása a müncheni rendőrigazgatóságnál működő „Bajor nyilvánvartartó iroda eltűntek és ismeretlenül elhaltak részére” útján eszközölni.

A nyilvánvartartó iroda adatok gyűjtésével és tájékoztatással foglalkozik s feladata, hogy az eltűnt egyénekről vagy ismeretlen halottakról beérkező adatokat felülvizsgálja és az utóbbiak személyazonosságát lehetőleg megállapítsa.

Eltűntnek azt az egyént kell tekinteni, akinek tartózkodási helyét 14 napon belül nem lehet megállapítani, továbbá olyan egyéneket, akik gyaníthatólag a halált keresték, vagy pedig gyaníthatólag bűncselekmény, illetve szerencsétlenség áldozataivá lettek.

A csendőrség kötelessége a községi rendőri hatóságokat munkájukban lehetőleg támogatni; az illetékes ügyészség vagy járásbírósg engedélyének kikérése után a hulláról ujjlenyomatot venni és azt a fentemlített tudakozó irodának beküldeni.

XI. FEJEZET.

Teendők bűncselekmények esetében általában.

55. §. A rendőrség általános kötelessége, hogy a lakosságot a törvénysértőktől, a rend- és csendzavaróktól megvédelmezze. Ugyanez a feladata a csendőrségnek is. Usekélyebb jelentőségű ügyekben nem szabad a lakosságot szükségtelen kicsinyeskedéssel zaklatni; lehetőleg arra kell törekedni, hogy tiltott cselekményeknek figyelmeztetéssel vagy kioktatással elejét vétsék. Ezzel szemben azonban — a bűnözés folytonos növekedésére és a mai nyugtalan időkre való tekintettel is — ott, ahol azt az állam biztonsága és tekintélye megköveteli, határozottan és erőlyesen kell fellépni és mindig szem előtt kell tartani, hogy a csendőrség arra való, hogy rendet teremtsen és rendet tartson. Emellett nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy

a rendészeti közegek feladata az, hogy a törvény áthágását és a rendetlenséget lehetőleg meggátolják és azok folytatását megakadályozzák. Erélyes fellépés ilyen esetben is legtöbbször jó hatással van, nem utolsósorban éppen annak az egyénnek az érdekében, aki törvényteleniséget vagy rendzavarást készül elkövetni.

Egyébként már elkövetett bűncselekmények esetében a csendőrség köteles a tényállást kideríteni (58. §), az előírt feljelentést (59—63. §.) és a bűnvádi üldözéshez egyébként szükséges intézkedéseket megtenni (64—74. §.).

XII. FEJEZET.

Bűncselekmények megelőzése.

56. §. A csendőrség köteles olyan egyénekre, akikről a közrend, közbiztonság veszélyeztetése vagy megzavarása feltételezhető, különös figyelmet fordítani. Nagy jelentőséggel bírnak ebből a szempontból az idegenrendészetre vonatkozó határozványok, amelyeknek végrehajtása a csendőrség egyik legfontosabb feladatát képezi.

Csavargók, koldusok és azok, akik családtagjaikat koldulásra kényszerítik, a legéberebb ellenőrzés alatt tartandók, különösen, ha külföldiek.

Utazó kézműveseket és ügynököket ellenőrizni kell, hogy van-e érvényes jogosítványuk s hogy engedélyezett tevékenységüket nem hágják-e túl, nem hordanak-e magukkal gyermekeket vagy tiltott árukat? Tiltott áruk őrizetbe veendőek.

Rendőri felügyelet alatt álló egyéneket a rendőrhatalóság rendelkezései szerint kell ellenőrizni. Az ellenőrzést úgy kell foganatosítani, hogy az ellenőrzés alatt álló egyén boldogulásában ne akadályoztassék. Feltételes szabadságra bocsátott fegyenceket csak a járási közigazgatási hivatal felhívására szabad ellenőrizni. A szabadonbocsátottat megélhetésében nem szabad zavarni, sem pedig a feltűnő ellenőrzéssel nyilvánosan megszegényíteni.

Körözött vagy az ország területéről kitiltott egyéneket őrizetbe kell venni és erről a járási közigazgatási hivatalnak jelentést kell tenni.

Cigányok és cigányok módjára csavargó egyének minden alkalommal szigorú ellenőrzés alá vonandók. Holmijukat alaposan át kell kutatni, irataikat pedig részletesen át kell vizsgálni. Okmányok pótlására szolgáló iratokat (pl. igazolványt arról, hogy okmányok elveszttek, elégték, megújítás végett valamely hatósághoz küldettek stb.) el kell venni és a központi cigányrendészeti hivatalnak Münchenbe be kell küldeni.

Cigányokat és cigányok módjára csavargó egyéneket, akik német állampolgárságukat nem tudják kétségtelenül hiteles okmányokkal igazolni, a határ átlépésében minden törvényes eszközzel meg kell gátolni; ha a csendőr közvetlenül a határ átlépése után találkozott velük, utasítsa őket vissza a határon túlra. Ha ez nem lehetséges, akkor egyidejű őrizetbevételük mellett a járási közigazgatási hivatal intézkedését kell kikérni. Azokat a cigányokat és cigányok módjára csavargó egyéneket, akiknek őrizetbevételére törvényes indok nincsen, szemmel kell tartani, sőt szükség esetén kíséreti is kell. Ha ezek útvonalát ismeretes, akkor a szomszédos őrsöt erről távbeszélőn értesíteni kell, hogy az ellenőrzést saját körletében az is foganatosíthassa.

A csendőrségnek nem szabad arra törekednie, hogy a cigányokat és cigányok módjára csavargó egyéneket csak a saját őrskörletéből zavarja ki s így azoktól megmenekedjék, hanem inkább arra, hogy ezen egyének lelkiismeretes ellenőrzése által a közbiztonságot valóban megóvja és már elkövetett bűncselekmények esetében az ilyen egyéneket mielőbb kézrekerítse.

Cigányoknak az őrskörletben való megjelenését az a csendőr, aki erről legelőször szerez tudomást, a cigányrendészeti hivatalnak Münchenbe távbeszélőn azonnal bejelenteni köteles. Távirati jelentéseknek legalább a személyek megjelölését és az útirányt kell tartalmaznia. Hasonlóképpen, ha a cigányok által bementett személyi adatok valósága iránt kétség forog fenn, az őket feltartóztatott csendőrnek távbeszélőn a cigányrendészeti hivatalhoz kell fordulnia. Különösen arra kell törekedni, hogy a csendőr újjelenyomatok és a cigánynyilvántartási könyv segítségével a cigányok személyazonosságát megállapítsa.

(Folytatjuk.)

TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Egy fegyveres női betyár elfogása.

Írta: ERDŐDI JÁNOS tiszthelyettes (Csorna).

A női bűnözők inkább a méregkeverés, kémkedés és az ehhez hasonló bűncselekmények terén működnek és igen ritkán adják a fejüket olyasvalamire, ami nyílt harcra vinné őket a társadalommal. Annyira még sem tudnak kivetkőzni nőiességükből, hogy a társadalomnak szóló nyílt hadüzenettel járó viszontagságos, fáradalmas és veszélyes életmódot vállalhassák. Arról olvashatunk, hogy a letűnt betyárvilágban a nő is jelentős szerephez jutott, de ebben a szerepkörben is inkább a kikémlés, élelmezés és — a szerelem jutott szóhoz, mint a rablásokban való tényleges közreműködés. Ezért azután egészen különleges feladat a nyomozó számára, ha nő veszi kezébe a gyilkoló fegyvert, embereket öl, rabol, nyíltan és brutálisan száll szembe a társadalommal, amint azt az elvadult férfi-bűnözőtől egyébként már megszoktuk. Az ösztönös női furfang, ügyesség még csak nehezebbé teszi az ellene való küzdelmet.

Azt hiszem, nem lesz haszon nélkül való és érdektelen, ha egy ilyen női haramiával való találkozást elmondom.

A menekülni kényszerült, mindenükből kifosztott csendőrök közé tartozom én is. 1921 június 16-án a lajtapordányi őrs vezetésével bízott meg a kerületi parancsnokság. A soproni szárnyparancsnokságnál jelentkeztem s megkaptam a parancsot az új állomáshelyemre való bevonulásra. Engedélyt kértem és kaptam rá, hogy útba ejtsem Kismartont, ahol családomat ideiglenesen el tudtam helyezni. Kismartontól gyalogosan vágtam neki a lajtapordányi útnak. Hátizsákom azonban elég nehéz volt s így egy hátamba jövő kocsit megállítva, megkértem a rajta ülőket, hogy vegyenek fel a kocsira. Nem szoktam igénybe venni az ilyen szívességeket s már-már meg is gondoltam a dolgot, amikor észrevettem a kocsin ülő férfi és nő viselkedéséből, hogy nem jó szemmel néznek rám s nem valami nagy igyekezettel kínálgatják a helyet kocsijukon. Szélmélyesen nem ismertek s így kétségtelen, hogy ez az ellenszenv csak a csendőri mivoltomnak szólhatott. Kíváncsi lévén ennek az ellenszenvnek az okára, végül mégis csak helyet foglaltam a kocsin s megindultunk Szarvkő község felé, ahová a kocsin igyekezett s az útirány nekem is megfelelt.

A férfi és a nő horvátul beszélgetett. Értem ezt a nyelvet valamennyire s így kivettem a szavaikból, hogy szemtelennek tituláltak, amiért felültem a kocsijukra. E helyett inkább a Mariskát kellene elfognom, aki megfizeti a csendőröket azért, hogy el ne fogják.

Teljesen ismeretlen voltam azon a vidéken (a szegedi kerületből jöttem oda) s így fogalmam sem volt róla, hogy kicsoda az a Mariska. De a beszélgetés tónusa és tartalma nagyon bántott, amellet pedig Mariskára is kíváncsi voltam, megkérdeztem hát a férfitől, aki különben Matkovics Pál szarvkői gazda volt s a feleségével utazott, hogy kicsoda az a Mariska, akit a csendőrök nem akarnak elfogni?

Azt mondanom sem kell, mennyire megrökönyödött ezekre a szavakra Matkovics. Nagyon elrestelte magát. Amikor aztán átesett a zavarán, elmondotta, ki az a Mariska és miért szeretné annyira, hogy a csendőrök elfogják.

Mariska nem más, mint Kuesenics Mária, 18 éves szarvkői szép horvát lány, aki barátnőjét, Matkovics nővérét, Dick Istvánnét, annak lakodalma utáni napon négy pisztolylovással agyonlőtte, azután elbujdosott és most lopásból, rablásból tartja fenn magát. Férfi vadászruhában, fegyveresen járja az erdőket.

Ezután hamarosan megérkeztünk Szarvkőre s megkértem Matkovicsot, hogy mutassa meg kertjében azt a helyet, ahol a gyilkosság történt. Ezt szívesen megtette Matkovics, sőt meg is akart vendégléni. Ezt azonban köszönettel visszautasítottam. Ehelyett inkább egy kis szelíd szemrehányást tettem neki a magyar csendőröket illető gyanúsításai miatt és figyelmebe ajánlottam, hogy jobban vigyázzon a nyelvére s most csak azért tekintek el a feljelentéstől, mert testvére meg-

Képek a székesfehérvári országos csendőrségi mezői futóversenyről

I. Csendőrfutók startja; II. III. IV. az első csendőr-, honvéd- és rendőrfutók a célban; V. nagymenyéri vitéz Raics Károly altábornagy, vegyes dandárparancsnok beszédet intéz a versenyzőkhöz; VI. (balról jobbra) Goreczky Gyula ezredes, csendőrkerületi parancsnok, dr. Török János budapesti rendőrfőparancsnok, nagymenyéri vitéz Raics Károly vegyes dandárparancsnok, Száhlender Béla tábornok a csendőrség felügyelője.

gyilkolása miatt érthetően elkecseregedett lelkiállapotában gyorsabban szeretné Mariskát esendő kezén látni, amint azt a jelek szerint lehetségesnek láttam.

Szarvokról Lajtapordányig gyalog tettem meg az utat. Gyaloglás közben elgondolkoztam. Előbb — egy-két év kivételével — állandóan mozgalmas őrsön teljesítettem szolgálatot. Új szolgálati helyemről olyan híreket kaptam, hogy az egy csendes, német lakosságú község s alig fordul elő benne főbenjáró bűneselmény. És ime, itt van, még be sem vonultam, máris van egy elég komolyan ígérkező ügyem. Nem azért mondom ezt, mintha kétségbeestem volna. Sőt! Ugy hiszem, velem együtt minden bajtársam csak örülni tud annak, ha egy nagyobb bűneselmény felderítésével mutatkozhatik be új állomása lakosságának. Így egy csapásra megszerzi az emberek bizalmát s bizony azt mi nem igen nélkülözhetjük.

Amikor megérkeztem a lajtapordányi őrsre, első dolgom volt a Mariska-ügy után érdeklődni. Helyettesem, Kádár József tiszthelyettes ismételte azt, amit már Matkovicstól hallottam, de mondott róla azután egyebeket is. Mariska lelket terheli egy Pichler Ede nevű 20 éves osztrák állampolgár ellen elkövetett rablógyilkosság is. Ezzel a rablógyilkossággal annak idején mást gyanúsítottak s Kádár tiszthelyettes érdeme, hogy a nyomozás a helyes irányba terelődött. Az sem rajta múlt, hogy Mariskát nem sikerült elfogni. Eltekintve attól, hogy az őrs legénysége mindent elkövetett e cél elérésére, szélesebb körű intézkedések is sikertelenek maradtak.

Katonaság, detektívek és rendőrkutyák segítségével is razziáztak utána, az erdőben többnapos lesállításokat tartottak, szülei házáat éjjel-nappal szemmel tartották, de csak kedvesét, Kucsenics Lajost tudták elfogni, akit azonban 4 hónapi vizsgálati fogság után bizonyíték hiányában szabadon engedtek. Később egy katonai járőr lőtte agyon üldözés közben s akkor derült ki, hogy 16 évre elítélt szökött fegyenc volt.

Mariskát azonban még csak nem is látták, mert óvatos, elővigyázatos és ravasz volt, mint a róka.

Átvettem az őrsöt és hozzáfogtam a Mariska elleni küzdelemhez. A lakosság fantáziája lázasan dolgozott. Majd ez, majd az látta valahol a női haramiát. Kezdeti már égetően kellemetlenkedni az őrs dolgai között ez az ügy s a megoldást még jobban sürgette az a hír, hogy néhány héten belül megtörténik az osztrák megszállás. Azt pedig semmi esetre sem akartam, hogy a magyar esendő ügyességét és bátorságát az osztrák utódok kétségbe vonhassák, Mariskát tehát mihamarább el kellett fognom.

Azt bizonyosra vettem, hogy Mariska haza-hazánéz. Egyik este nagy záporosó kerekedett. Arra gondoltam, hogy ha Mariska valóban hazalátogat, a zivataros éjszaka nagyon is kapóra jöhetett neki erre a célra. Ha pedig otthon járt, akkor a nyomait is meg fogom találni, csak olyan embert kell keresnem, aki a hegyi utakat jól ismeri. Előkerítettem tehát a környék legmotóriusabb orvvadászát, aki vállalkozott is a kalauz szerepére, Mariska szüleinek házáatól az erdőbe vezető gyalogúton egyetlen lábnyomot találtunk, egy meztelen húsos láb nyomát. Az orvvadász határozottan kijelentette, hogy az a Mariska lábnyoma.

A nyom mentén haladtunk aztán egész délig. Mariska nagyon jól ismerte a hegyi ösvényeket, mert azon az ösvényen, ahol ő haladt, más lábnyomot egyetlen egyet sem találtam.

Igy értünk el az ördögforráshoz, ahol Mariska állítólag többször megfordul. Az orvvadász azt állította, hogy ürveges sört is be-behűt a forrásban Mariska. Így hát nem is lehet oly rossz a sora.

Hiába várakoztunk, Mariska nem jelentkezett. A lábnyomok mentén haladtunk azután még jó darabon, amíg egy fölfelé emelkedő rengeteg erdődarabban elvesztek szem elől. Ez a vállalkozás tehát nem sikerült.

Nem maradt más hátra, mint a lesállításokat erőszakolni. A legnagyobb titokban végezték el minden éjszaka e feladataikat a járőrök s az eredmény csak elmaradt. Mintha meg lettünk volna babonázva, úgy el tudott kerülni bennünket a szemfüles leány.

Julius 16-án, szombaton, vacsora után megkérdeztem a legénységet, ki hajlandó önként velem jönni egy újabb éjszakai lesállításra. A jelentkezők közül

Járfás József esendőt és Halász József pótesendőt vittem magammal.

Szarvók felé haladtunkban újból kiadtam a lesállításra és a Mariskával szemben való magatartásra vonatkozó utasításokat. Arra különösen kell ügyelni, hogy ne legyen ideje a fegyverét használni, mert az a hír járja róla, hogy mesterlövő. Tudtam én azt, hogy a képzelet mindenféle kiválóságokkal fel szokta ruházni a betyárokat, de nem is tartottam valószínűtlennek, hogy Mariska tényleg jól kezeli a pisztolyát.

Amikor Szarvoktól már csak 2 km-nyire voltunk, teljes esendőben és a legnagyobb óvatossággal haladtunk. Sikerült is a község széléhez jutnunk anélkül, hogy bárki látott volna bennünket. A község szélén a bokrok közé hasalva vártuk meg, míg 23 óra tájban lebukott a hold az égről és a leszállott sötétség leple alatt szabadabban mozoghattunk. Úgy akartam megközelíteni Mariskák házáat, hogy még a házörző ébek se vegyenek észre, ami nem igen sikerült, mert a házörző kutyák nyugtalankodtak itt-ott, de ez nem lett árusónk.

Magam az utcaajtóval szemben foglaltam lesállást, járőrtársaimat pedig úgy helyeztem el a ház körül, hogy mindent szemmel tarthattunk és szükség esetén egymásnak is könnyen támogatására siethettünk.

Teltek-múltak az órák. Szenvedélyes dohányos vagyok, meg is szenvedtem ezért alaposan, mert rágyújtani nem lehetett, evvel elárulhattuk volna magunkat. A házban semmi mozgás, semmi nesz. Már ólomlábon mozognak a percek. Talán semmi sem veszi igénybe az idegeket annyira, mint az ilyen bizonytalansággal teljes várakozás.

Egy óra tájban 3 lövés dördült el a hegyek között. A lövések erősen megtépták reményeimet, mert arra gondoltam, hogy azok Mariskával is kapcsolatban lehetnek. Az az orvvadász ugyanis, akit egyszer vezetőként igénybe vettem, erősen fogadkozott annak idején, hogy ártalmatlanná teszi Mariskát, élve vagy halva, — de elfogja. Így aztán attól tartottam, hogy tényleg találkozott a rablóval és még el találja fogni — nem valami nagy dícsőségére az őrsnek. Ez nagyon bánított volna.

De aztán azzal igyekeztem vigasztalódni, hogy valószínűleg orvvadász garázdálkodik a hegyekben, mert a lövések puskára emlékeztettek, már pedig azt tudtam, hogy Mariska pisztollyal van felszerelve s ha valaki rálövöldözött, azt viszonzás nélkül nem hagyta. Egyizben már egy katonai járőrre is lővöldözött, amíg az erdőben el bírt osonni.

Pirkadáskor odahúzódtam járőrtársaimhoz s most már mind a hárman készülődünk a bevonulásra, amit szintén észrevétlenül akartam keresztül vinni, sokáig tehát már nem maradhattunk.

Elővettem dohányos tárcámot, hogy az eredménytelen virrasztásért legalább egy cigarettával kárpótoljam magamat.

Ez a vigasztalódás azonban egyelőre elmaradt, mert valami más kötötte le a figyelmemet.

Kucsenicsék háza felől ugyanis ebben a pillanatban tűnt fel 2 mezitlábás férfialak. Az egyiknek kenyérszak a nyakában, a másik hátán pedig hátizsak. Kenyeret majszolva bandukoltak egész nyugodtan, mint akik teljes biztonságban érzik magukat. Ez csak a lesállásukat végző járőröket dícsérte különben, mert ebből a nagy biztonságérzetből arra következtettem, hogy egyizben sem vettek észre esendőt a házuk táján.

Az igazat megvallva, akkor még nem is gondoltam arra, hogy Mariskával és társával állunk szemben. Csempészeknek néztem őket. Amikor a közelünkbe értek, megállítottam őket, illetőleg csak akartam ezt, mert amint megláttak bennünket, futásnak eredtek. Az a körülmény, hogy Kucsenicsék házából jöttek ki s hogy felszólításomra nem állottak meg, gyanússá tette ugyan őket, de arra még nem adott alapot, hogy fegyverrel akadályozzam meg a menekülésüket. Ezért mindhárman a menekülők után iramodtunk. Járőrtársaim fiatalabb lába jobban bírta az iramot. Járfás esendő a fürgébbiket követte nyomon, Halász pótesendő pedig a másikat vette üldözőbe. És magam is iparkodtam utánuk. Halász pótesendő már-már elkapta az üldözöttet, amikor az beugrott egy ház kapuján az udvarba és az ajtót belülről elállotta. De a pótesendő sem volt rest, nekifeszítette a vállát az

ajtónak s hamarosan az ő javára dőlt el a küzdelem. Ekkor már én is odaértem.

A mezitlábás „csempész” erre kapta magát, át akart vetődni a kiritésen. Halász pótesendőr azonban ekkor már felismerte. Ugrás közben leesett a sapka a fejéről és dúsz fekete haja leomlott a vállára. Mariska volt az, aki férfiruhában, olyan hányaveti könnyelműséggel majszolgatta a kenyeret. Egy hatalmas ugrással el is érte őt Halász pótesendőr és én sem tévováztam, mert idejében kellett lefognunk, hogy a pisztolyát ne használhassa.

Egyik karját én ragadtam meg, a másikat pedig a pótesendőr. Mariska ránk meresztette vad tekintetét, merev nézéssel, mint ha hipnotizálni próbált volna bennünket. Azután meg könyörgésre fogta a dolgot, rossz magyarsággal mondván: „Én nem rossz ember vagyok, adom sok pénz, csak engedni!”

Ez persze kárbavesztett fáradság volt a rugkapálásával együtt. Sokkal jobban örültünk neki, semhogy elérjessük karjait, mielőtt a bilincs a csuklójára nem került. Amikor aztán ez is megtörtént, kezébe adtam Halász pótesendőrnek a füzöláncot és felhívtam rá a figyelmét, hogy Mariska valószínűleg meg fogja kísérelni, hogy kirántsa magát a kezéből és magával vigye a bilincset a hegyek közé. Amikor megmozdítottam is, úgy ugrált, mint egy vad esikó. Erős zsineggel a derekára fűzve találtam meg Steyer-pisztolyát, benne 8 db töltényt. Csudálatos szerencse védett bennünket, hogy ezekből a töltényekből néhányat felénk nem küldött, holott régebben nagyobb erővel is felvette a harcot. Valószínűleg teljesen váratlanul jött felbukkanásunk miatt vesztette el ennyire a fejét.

Ez alatt Járfás csendőr Mariska társát üldözte, de az utóbbi jobb futónak bizonyult nála. Mezitlábásan és felszerelés nélkül ez természetes is. Különben sem érdemelte meg az utána való fáradozást, mert kiderült, hogy egy Hubert Ferenc nevű osztrák henteslegény, akinek csak annyi a köze Mariska ügyeihez, hogy — a szeretője.

Igy azután elindultunk foglyunkkal a szarvkői különítmény laktanyája felé. Amíg ott az ajtó kinyitására várakoztunk, egy pillanatra elbáméskodott a pótesendőr. Mariska megérezte ezt, mert egy szilaj rántással kitépte magát a kezéből és ha menten a nyakán nem vagyunk, meg is szökött volna. Ekkor is látam, hogy soha sem lehetünk elég óvatosak a fogolyörzsében.

Mariska a sikertelen szökési kísérlet után jajveszkelni kezdett, hogy meggyilkolják. Percek alatt egész esődület vett körül bennünket, mert futó tűzként terjedt a hír, hogy Kuesenics Mariskát elfogták a csendőrök. Mindenki látni akarta s olyan felfordulást csinált ennek a lánynak az elfogatása, mintha tűz lett volna a faluban.

Matkovics Pál előretörtetett a tömegeből, engedélyt kért, hogy bejöhessen a laktanyába, mert velem óhajt beszélni. S amikor bejutott, szólanul állva nézett belém, hol Mariskára, majd ráfordult a lányra: „Te disznó, mindiárt agyonütlek!” Azután hozzám fordult, bocsánatot kért a csendőrökért ért gyanúsításért és áradozva, bűnbánólag jelentette ki, hogy a magyar csendőröknek nincs párja.

Matkovics megjelenését és szavait mindezideig el-türttem, mert ezt a kis beismerést és bűnbánatot el is vártam tőle. De ezután már nem volt rá szükségem s elküldöttem.

Ott csettenkedett az én orvvadászom is. Egyre csodálkozott, hogy Mariska élve kézre került s nem használta a pisztolyát, holott azzal 30 lépésről eltalálja a tyuktoitást. Nem tudom mi igaz ebből, nem is kutattam. Ha orvvadász mondja, hát valószínű, hogy — nem igaz.

A részletes motozást a községi szülőznő végezte Mariskán. Minden férfiruhadarab volt rajta. A feleség asszony hamarosan el is ujságolta, hogy a nadrágja olyan feszesen simul rája, mint a honvéd bakán a piros zsinóros kék nadrág. Lisztet, sót, hagymát, ecetet, kenyeret és néhány ezer korona magyar, meg osztrák pénzt találtunk nála. Előkerült azután az agyonlőtt barátjánéjé arképe és több pornografikus betyárköltemény és história versben.

A nyomozás több napot vett igénybe. Amikor azután ezzel is készen voltam, átadtam a soproni kir.

ügyésznek. Bekísérés közben a mezei munkából is az út felé igyekeztek az emberek s a vonatra csak erőlyesebb intézkedések után szállhattunk fel a kíváncsiak tömegében. Nem tudom, vajjon akkor is ilyen nagy lett volna a kíváncsiak tömege, ha a fogoly történetesen nem Mariska, hanem János névre hallgatott volna? Költve hiszem!

Kuesenics Mariskát 12 évi fegyházbüntetésre ítélték, de nem tölthette ki azt, mert 1924-ben a fegyházban meghalt. Talán csupán valami kis szerelmi esalódás, féltékenység sodorta őt erre a dicstelen halállal végződött betyáréletre. Nem kutattam — lehet.

Azt a 6 álmatlanul, ezolgalatban töltött éjszakát, amit nekem szerzett, hamarosan elfelejtette velem Beszer Béla százados úr, akkori járásparancsnokom elismerő kézszorítása, amellyel ezért a nyomozásért ki-tüntetett.

KÖNYVISMERTETÉS

Parancsadás. Egy hadosztály és egy lovasdandár erejű csoporton belül, alkalmazó példákban bemutatva. Irta: Barabás Emil ny. m. kir. honvéd vezérkari alvezredes. I. füzet. A harc előkészítése. II. füzet. A harc. Számos szövegábrával és külön melléklet helyzetvázlattal. A szerző kiadása. Ára I. füzet 40.000 K, II. füzet 45.000 K.

Az I. füzet először fámponokat ad a parancsadásra és annak alakí részére, a különböző haretéri szolgálathoz adódó parancsnoklási egységeket is megemlítve. Majd feltevés alapján, tehát konkrét példán tárgyalja a szállásszabályozást, esanatszallítást gépkocsin, a földi és légi távol- és közelfelderítést, a meuteket, megállásokat és ezen tevékenységgel kapcsolatban a szolgálati ágak működését. Az egyes mozzanatokhoz a feltevést a szükséghez képest kiegészítve és kibővítve. A teljesen kidolgozott intézkedésekben a zászlóalj- sőt századkötelékiig megy le.

A II. füzetet két részre osztva először a harcot tárgyalja le, a H. Sz.-ból ismeretes sorrendben, majd az alkalmazó megbeszélések és hadijátékok tervezésére és vezetésére ad igen értékes fámponokat. A harc fejezetben nagy kötelékek harcából építve tárgyalja az alsó kötelékeket, egészen a századig részletezve; mindenkor teljes parancsokat adva. A II. füzet második részével a mű ma még egyedülálló segédlet és éppen ezért különösen értékes és nélkülözhetetlen azok részére, kiknek alkalmazó megbeszélést kell összeállítaniuk.

A szerző hosszú tanári működése már maga is garantálja könyvének tökéletességét és mindenki számára való használhatóságát. A könyvet mindenkinek ajánljuk, aki a harcászattal bővebben akar foglalkozni.

A könyv a szerzőnél (Budapest, I., Színház-u. 7.) rendelhető meg.

H. Gy.

Dr. Szádeczky Lajos: A székelyek története. Dr. Szádeczky K. Lajos egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja „A székelyek története” cím alatt hiteles történelmi források alapján szakavatott kifizető tollal megírta a székelység multját. Dr. Szádeczky Lajosnak e könyvére még vissza fordulni, ezáltal csak annyit óhajtunk megjegyezni, hogy az illusztris szerzőnek, mint tudósnak az ország határain túl is elismert neve a könyv minden más kiadását feleslegessé teszi. Testületünkben nagyon sok székely testvérünk szolgál s ezeket, de minden bizalommal valamennyi bajtársunkat is érdekelné fogja az idegen írók előtt élet-halálharcot vívó székelység története, amelynek egyetlen magyar család asztaláról sem volna szabad hiányoznia. A történelem tanítómesterünk; egy nemzet csak dicső elődeinek példájából és történetéből meríthet nehéz napokban erőt és kitartást. — ennek azonban legelső feltétele az, hogy saját multja iránt ne legyen közömbös. Hiszük, hogy bajtársaink a székelység történetével szemben nem lesznek azok. Dr. Szádeczky Lajos könyvét Hargitaváralja jelképes székely község adja ki; bolti ára 160.000 korona, a csendőrség tagjai azonban hat havi részletben is fizethető 120.000 koronáért kaphják. Fizetés kezdete a mű átvétele utáni hónap 1-én. A megrendeléseket Sándor Jenő címére (Budapest, V., Nádor-utca 7.) kell beküldeni.

CSENDŐR LEKSZIKON

28. **Kérdés.** *A községben táncvigalom céljaira helyiséget béreltek ki, amelybe a rendezőség kölcsönként padokat helyezett el. A táncmulatság végeztével a helyiség bérét a rendezőség kifizetni nem tudván, a bérbeadó visszatartotta az odavitt padokat s azt akkor sem adta ki, midőn megtudta, hogy a padok nem a rendezőség tulajdonai. Jogos-e a bérbeadó eljárása?*

Válasz. A bérbeadót a kibérelt helyiségben található ingóságokra törvényes zálogjog illeti meg félévi bérösszeg erejéig. Ez a zálogjog akkor is megilleti őt, ha az ingóságok nem a bérlő tulajdonai, ha csak nem tiltott úton jutott azokhoz. A fennforgó esetben tehát a bérbeadót semmiféle büncselekmény gyanúja nem terheli. A padok kölcsönzője úgy juthat holmijához, ha azokat a bérbeadótól kiváltja; a kifizetett összeget természetesen a rendezőségen követelheti. Törvényes zálogjognak azt a zálogjogot nevezzük, amelyet bizonyos viszonylatokban a törvény létesít s amelyet ekként a törvény intézkedése alapján a zálogtárgy tulajdonosának megkérdezése nélkül gyakorolnak. (Tágabb értelemben törvényes az a zálogjog is, amelyet a felek megállapodása alapján gyakorolnak, mert hiszen ha a törvény nem ismerné el, az ily megállapodás érvénytelen lenne, azonban az elnevezést mégis csak a fent megjelölt esetekben használják.)

29. **Kérdés.** *Magántársaságban, beszélgetés közben, az a kijelentés hangzik el, hogy az evangélikus vallásnak vasárnapi istentiszteletén a szakácskönyvből olvasnak evangéliumot. A társaságban levő evangélikus vallású egyén ezen megbotránkozva, elmondja az esetet az evangélikus lelkésznek és kántornak, akik szintén megbotránkozva értesülnek erről. A kijelentés megterője a Kih. Btk. 51. §-a alapján felelősségre vonható-e?*

Válasz. Az elkövetett cselekményből hiányzik a nyilvánosság és a közbotrány okozása, a Kih. Btk. 51. §-a tehát fenn nem forog. A közbotránynak az elkövetett cselekedet pillanatában kell keletkeznie, hogy a törvény alkalmazható legyen; az, hogy a cselekményről később sokan értesülnek s azon egyhangulag megbotránkoztak, nem meríti ki a közbotrány fogalmát. A cselekmény mindenesetre izléstelen, durva tréfálkozás, mások vallásos érzésének művelt emberhez nem illő tapintatlan érintése.

30. **Kérdés.** *Valaki egy ólomból készült, az utcán talált ötkoronás váltópénz-hamisítványt, ismerve a pénzdarabnak hamis voltát, értékesíteni megkísérel. Büntetendő cselekményt követett-e el s milyent?*

Válasz. A cselekmény a Bn. 41. §-ának 1. bekezdésébe ütköző, a 42. §. 1. bekezdésének 1. tétele szerint büntetendő, hamispénz esalárd használatával elkövetett büntetendő a Btk. 65. §-a szerint való kísérlete. A büncselekmény megállapításának kelléke az, hogy a hamis pénzdarab a valódival összetéveszthető legyen s hogy a tettes abban a tudatban cselekedjék, hogy a pénzdarab hamis. Feltétele továbbá a büncselekmény megállapításának az, hogy az értékesítő ne legyen a hamisítás részese vagy tettese. Ezt a büncselekményt akkor sem lehet megállapítani, ha a tettes a pénzt valódi gyanúval kapta. A kérdésben forgó esethez tartozik a lopott, talált, vagy a hamisítótól ajándékba kapott hamis pénz értékesítése. Ha a pénzdarab feltűnően durva, mindenki által könnyen felismerhető hamisítvány, esalárd kísérletéről lehet szó, figyelemmel a megtervezési szándékolt egyén esetleges alacsonyabb értelmiségére.

Meg kell jegyezni, hogy az ötkoronás érepénz jelen-

leg is törvényes fizetőeszköz s ezt a jellegét az 1925. évi XXXV. t.-c. értelmében csak 1927. január 1-én veszti el.

31. **Kérdés.** *A vendéglős a vendéglő helyiségeiből közvetlenül nyíló magánlakásának részét tevő helyiségben kocsmai vendégeket fogad s azokat pénzért kiszolgálja, majd részükre zenekart is rendel s ott mulatozás keletkezik. Fellelphet-e ez ellen a járőr, tekintve azt, hogy mindez a vendéglős magánlakásában történik?*

Válasz. A magánlakásban történő vendégfogadás s a vendégek kiszolgálása elvileg nem tartozik a hatóságok intézkedéseinek körébe. Közönségesen ismert tény azonban az, hogy a vendéglősök, kávéások és mulatóhelytulajdonosok a hatóság által megállapított záróraira vonatkozó rendelkezéseket akként szokták kijátszani, hogy üzleti helyiségeikkel kapcsolatos magánlakásnak nyilvánított helyiségeikbe vezetik vendégeiket s ott bonyolítják le velük üzleti forgalmukat azzal az ürüggyel, hogy a vendégek az ő személyes vendégeik, nem pedig üzleti helyiségüknek látogatói. Ha tehát a járőr azt tapasztalja, hogy a vendéglő helyiségéből közvetlenül nyíló magánlakásnak tartott helyiségben a zárórarendelet vagy a zenélésre adott hatósági engedély kijátszásával dárídó folyik, a tényállás megállapítása végett jogszerűen léphet fel s jogos az eljárása akkor, amidőn a mulatságot megzavarva, a záróra kitolására, avagy a zenélésre vonatkozó hatósági engedély után érdeklődik. A zenélésre vonatkozó engedéllyel a helyiség tulajdonosának kell rendelkeznie, nem pedig a zenekar tagjainak. Ha ilyen engedély nincs, a tiltott zenéléssel elkövetett kihágásban a zenekar tagjai is részesnek tekinthetők ugyan, az ő feleletrevonásuk azonban a gyakorlati élet szemüvegén nézve sok esetben — szerintünk — túlságosan szigorú álláspont lenne. A záróra kérdésében jelenleg az a jogi helyzet, hogy a m. kir. belügyminiszter rendeletileg országos zárórát állapított meg. A záróra kérdésében mégis a helyi hatóságok intézkedéseinek ismeretére van szükség, mert az elsőfokú közigazgatási hatóságnak is joga van az országos záróránál korábbi zárórát is megállapítani, vagy esetenként megengedheti, hogy a megállapított zárórát meghaladva legyen nyitva az illető mulatóhelyiség. Zenélésre vonatkozó engedélyt ugyancsak a helyi hatóság ad; ily engedély hiányában nem lehet a helyiséget zenés helyiséggé tenni. Az erre vonatkozó kihágás elkövetőjét az illető közigazgatási hatóság területén érvénytelen levő szabályrendelet értelmében büntetik. A zárórarendeletek megszegői a Kih. Btk. 74. §-ában meghatározott közrend ellen való kihágást követik el.

AZ ORSZÁGOS TISZTI KASZINÓ KÖZLEMÉNYEI

Házi vívóverseny. Folyó évi 6. számunkban ismertettük az Országos Tiszti Kaszinó Vívóklub háziversenyének programját. Ennek kiegészítéséül közöljük a következőket: A háziverseny folyó hó 19-től kezdődőleg a következő beosztással folyik le: 1. *a) csoport, törverseny ifjúsági tagok részére:* előmérkőzések folyó hó 19-én délután félhat órai kezdettel. *Döntők:* folyó hó 21-én délután félhat órai kezdettel. 2. *b) csoport, törverseny hölgyek részére:* előmérkőzések folyó hó 20-án délután 5 órai kezdettel. *Döntők:* folyó hó 22-én délután 5 órai kezdettel. 3. *c) csoport, kardverseny haladó vívók részére:* előmérkőzések folyó hó 23-án délután 5 órai kezdettel; közvetlen utána a döntők. 4. *d) csoport, törverseny versenyvívók részére:* folyó hó 24-én délután 5 órai kezdettel; befejezte után kardverseny ugyanazok részére. Egyebekben a már korábban közölték érvényesek.

HIREK

Hajdú István ny. ezredes meghalt.

Szomorúan vettük a hírt, hogy Hajdú István ny. honvédezzredes, a már fiatal kora óta jónevű és elismert katonai novellista, aki lapunknak is egyik legkiválóbb munkatársa volt, április 3-án reggel szívizélethiányban váratlanul elhunyt. Nagyon szeretett minket s mi is szerettük őt, aki aranyos humorú tollával egynéhány-szor jóízűen megnevettetett minket. És megígérte, hogy még nagyon sokszor meg fogja tenni, de a Hadak Istene másként rendelkezett. Eggyel megint kevesebb vannak az égizengő nótájú, pirosparolis Alexis-bakák... Öreg csendőrök!... Őszhecsavarodott üstökű vén kurucok, öreg hajtársak, ejtsetek egy-egy könnyet a dicső, örök regimentbe berukkolt ezredes urunkért, a régi jó katonavilág vidámlelkű krónikásáért!...

Csendőrfelügyelői elismerés egy eredményes gyűjtésért. A m. kir. debreceni III. sz. csendőrkerületi parancsnokság *Gombás Mihály* tiszthelyettes özvegye részére a m. kir. csendőrség felügyelőjének engedélyével a csendőrség kebelén belül gyűjtést rendezett, amely 25,879.750 koronát eredményezett. Az adakozók nagylelkűségéért és elismerésreméltó áldozatkészségéért a m. kir. csendőrség felügyelője elismerését fejezte ki.

Dicséretetek. A m. kir. csendőrség felügyelője *Arkosi Gyula* tiszthelyettes azért, mert a csendőrfelügyelőségénél mint irodai segédmunkás csaknem hat éven át ernyedetlen szorgalommal, kiváló lelkiismeretességgel és pontossággal teljesítette munkakörébe eső teendőit és *Bendek Mihály* tiszthelyest a mozgalmás tatai őrsnek másfél éven át való mintaszerű vezetéséért, a közbiztonsági szolgálat terén kifejtett buzgó és eredményes tevékenységéért, végül az alárendelték odaadó és sikeres kiképzéséért és oktatásáért *csendőrfelügyelői dicsérel okirattal látta el.* — A m. kir. székesfehérvári II. sz. csendőrkerület parancsnoka *Horváth József II.* ny. áll. tiszthelyest azért, mert mint a székesfehérvári csendőriskolához beosztott segédoktató kötelességeit több mint 18 éven át fáradhatatlan buzgalommal és nagy szakavatottsággal teljesítette, hivatása és pályája iránti szeretetével, rendíthetetlen hazafiaságával alárendeltjeibe, illetve tanítványaiába is kötelességtudást és lelkesedést igyekezett oltani, azokra és bajtársaikra mindenkor példás befolyást gyakorolt, végül, mert az iskolánál létesített bűnügyi múzeum tárgyainak összegyűjtése és rendezése körül is kiváló buzgalmat és eredményes tevékenységet fejtett ki, *dicsérel okirattal látta el.* — A m.

kir. szombathelyi III. sz. csendőrkerületi parancsnokság *Erdődi János* tiszthelyestest, mert 1921. évi július hó 17-én, mint a lajta-pordányi külömtmény parancsnoka *Kutsenits Mária* többrendbeli gyilkosság, több rablás és betöréses lopás elkövetésével gyanúsított gonosztevőt, — ki férjruhába öltözve egy bünszövevényes élén Szarvko községet és vidékét körülbelül két éven át állandó rettegésben tartotta, — a külömtmény átvétele után három hétig tartott fáradhatatlan, leleményes és szakavatott nyomozás után felkutatta, elfogta és az igazságszolgáltatás kezére juttatta, *Schmidt Pál* tiszthelyestest 1925. évi november hó 12–14-ig tartott árvíz alkalmával *Molnarszeccsöd* és *Hidashollós* községekben a köz- és magántulajdont képező ingóságok biztonságba helyezése és a mentési munkálatok irányítása körül kifejtett fáradhatatlan és eredményes tevékenységéért, *Takács Mihály* tiszthelyestest, mert 1925. év november havában, a Rába folyó árvize által veszélyeztetett községekben napokon át esőben, fáradtságot nem kimélve, előrelátó intézkedéseivel a lakosságot nagyobb károsodástól megóvta, a „Páli malom”-tanyát a magas vízállás dacára lovával több ízben megközelítve a mentési munkálatokat személyes irányítással eredményesen vezette és a hatóságot példás szorgalommal hathatósan támogatta, *Cziráki István és Podnevár Mihály* tiszthelyestest 1925. évi november havában a Rába folyó árvizétől veszélyeztetett községekben a lakosság fegyelmezett készenlétbentartása, a mentési munkálatokat vezető hatósági személyeknek a fenyegető veszélyről való idejébeni és helyes tájékoztatása és ezeknek minden irányú támogatása, szakadó esőben 48 órán át kifejtett fáradhatatlan és igen eredményes tevékenységéért, *Göbriel Dénes* tiszthelyestest, mert 1925. évi november havában a Rába folyó árvize alkalmával 54 órán át állandó esőzésben példás kötelességérzettel áthatott buzgalommal a lakosságot az árvíz által veszélyeztetett helyekre kirendelte, az árvíz által már leszakadással fenyegetett hidat gyors és helyes intézkedésekkel megerősítette és a mentési munkálatok vezetésével megbízott hatósági személyeket odaadással támogatja s így példás, követendő tevékenységével a veszély elhárításában nagyban közreműködött, *dicsérel okirattal látta el.* *Fülöp János és Kiss József* tiszthelyesteknek, *Müller Mihály* őrmesternek, *Gál József, Molnár István I., Vincze István II., Németh Vendel, Horváth Jenő, Huszovecz József, Páll Lőrinc, Horváth János, Schermann Károly, Gecseg Lajos és Kovács József XI.* csendőrnek 1925. évi november hó 12–14-ig tartott árvíz alkalmával a köz- és magántulajdont képező ingóságok biztonságba helyezése körül és a mentési munkálatoknál tanúsított fáradhatatlan és eredményes közreműködéséért, *Balogh József I.* tiszthelyestestnek, *Tóth Antal Vendel és Pivarszky Antal* törzserőrmesternek, *Chapó Imre* őrmesternek, *Tarr Endre, Ládonyi László, Horváth Imre, Sipőcz József, Borbély*

Világhírű

Styria és Dürkopp kerékpárok

kedvező fizetési feltételek mellett kaphatók.

Kerékpáralkatrészek és gummik
gyári árban.

Schwartz Géza

kerékpárnagykereskedő

Budapest, Német-u 45. József-u. sarok

(Vigyázat, sarokküzlet)

Csendőrségi kerékpárjaink megérkeztek!

Kedvező részletre Kerékpáralkatrész, friss gummik nagyban árban. Világhírű VARRÓGEPEK. Javítások gyorsan és olcsón.

LÁNG IMRE BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 3. SZ. (Sarok üzlet)
Arjegyzők Ing. en

Mikép leszek erős és egészséges?

Ha egészsége, életereje panaszra ad okot, gyorsan kifárad, légszomjas, étvágytalan, álmatlan stb., kérje fenti című könyvet, amelyet a csendőrség minden tagjának díjtalanul küld meg a **Nutrigén Vállalat** kő- Budapest, VII., Kertész-u. 50/c.

WEISZ JÓZSEF és TÁRSAI fényképészeti szaküzlet

BUDAPEST, VII., HÁRSFA-UTCA 2.

Ajánlja dúsán felszerelt raktárát mindennemű fényképészeti cikkekben. A csendőrség tagjainak kedvezmény!

SIMON GYULA bőrönd- és bőr- dizsmű-készítő

Budapest, VIII., Baross-utca 1. sz.

Calvin-tér mellett. Csendőrségi tagoknak áruengedmény.

Alapítva 1874.

Telefon:

József 8—61 sz.

ZELINKA KARDGYÁR

BUDAPEST, IX. KER., ÜLLŐI-ÚT 55. SZÁM.

A MAGY. KIR. CSENDŐRSÉG SZÁLLÍTÓJA.

Kardukkezelést és

egyéb javításokat

elvégezzük.

József, Kajtár Sándor, Márkus János, Szalai István, Németh József VIII., Németh Ferenc I., Török István és Kránicz István esendőröknek a Rába folyó által okozott árvíz alkalmával 1925. évi november hó 13-tól 17-ig terjedő időben megszaktítás nélkül 48 órán át, állandó esőzésben, a lakosság kérésmenthertartása, a közutak és szállítóeszközök kirendelése és a felügyelésre kijelölt területek ellenőrzése körül kifejtett fáradhatatlan és eredményes közreműködésért, valamint a határsági közegek hathatós támogatásáért a szolgálat nevében elismerését fejezte ki.

Fegyverhasználat. Vitéz Kun Miklós, a derecskei esendőriskolához beosztott segédoktató esendőr folyó évi április hó 5-én 19. h.-kor Dechi Albert ismerősével Kiss Sándor derecskei lakos gazdálkodó ismerőséhez ment — meghívásra — látogatóba. Mikor beléptek Kiss házába, látták, hogy a konyhában és a mellette levő szobában hét-nyolc parasztleány verekszik. Kiss és felesége vitéz Kun Miklós esendőrhöz szaladtak, kérve őt, hogy csináljon a házban rendet, mert a legények már ölik egymást. Vitéz Kun Miklós esendőr felszólította a legényeket, hogy a verekedést hagyják abba és távozzanak a házból. Ennek azok nem tettek eleget, sőt csak még jobban ütötték egymást. Verekedés közben Kurtán Gábor 22 éves derecskei lakos vitéz Kun esendőrt mellragadta és öklével homlokra csapta. Vitéz Kun esendőr visszalökte támadóját, kardot rántott s midőn Kurtán egy legénnyel újra rátámadt, Kurtán jobbkezének kisujját levágta, a többi legényre pedig kardlappal mért két-három ütést és szétzavarta a verekedőket. Ő maga sértetlen maradt. A kivizsgálás folyik.

Megtámadott esendőr. Oszlánczi János esendőrt folyó hó 5-én Szucsai községben megtámadták és fejét súlyosan összeverték. Sebesülése nem életveszélyes. A kivizsgálás folyamatban van.

Síremlékbeszentelés Tápióbicskén. Tápióbicskén 1919. évi május 4-én mártírhalált halt két esendőr és két polgári egyén sírja fölé közadakozással állított síremlék beszentelése 1926 május hó 4-én történik rövid ünnepség keretében. Az ünnepség délelőtt háromnegyed 11 órakor szentmisével kezdődik. Nagykátára fél 10 órakor érkező vonatoknál kocsik fognak a vendégek rendelkezésére állani. Aki az ünnepség után tartandó közös ebéden részt óhajt venni, azt Tápióbicske község előljáróságával április 24-éig közölje.

Új folyóirat. Majzer László ny. hadbiztos-ezredes szerkesztésében „Közgazdasági és Technológiai Közlemények” címmel igen értékes új, havonta megjelenő folyóirat indult meg, amelyre fel kell hívni olvasóink figyelmét. A világháború befejezése nemzetünket gazdaságilag és egyidőre erkölcsileg is összeroppantotta. A magyarság élettereje azonban kibirta és erkölcsileg kiheverte ezeket a rettentő esapásokat is, de a gazdasági élet terén még sok a tanulni, pótolni való. A kapzsi és ellenséges indulatú szomszédállamokkal csak úgy tudunk e téren is megbirkózni, ha minden magyar ember figyelemmel kíséri azokat a közgazdasági problémákat, amelyek általában az egész emberi társadalmat, de körülzárt helyzetünkben fogva bennünket különösen érdekelnek. Magyar fajunk érdeke tehát, hogy mennél számosabban megrendeljük és olvassuk ezt a folyóiratot, amely sokoldalú és igen értékes közleményeivel kiváló harcosa lesz a magyar kultúra

Csendőrségi szállító!

Sapkák Kardok

Kardbojtok

Khaki szövetek Szabókellékek

Egyenruhák és egyenruházati cikkek

legolcsóbban

a 36 év óta fennálló és a csendőrségnél elismert

MÁRER egyenruházati intézetében

Budapest, VIII., Baross-tér 6. szám

a keleti p.-udvar érkezési oldalán, a Baross-szoborral szemben.

Telefon: József 21—78.

Lapunkra való hivatkozásnál megrendelési költséget a cég visszatéríti.

Kérje kivonatos árjegyzéket.

Testületeknek nagyobb megrendelésnél % árengedmény.

Levente és Bocskay sapkák!

A világhírű

PRESTO KERÉKPÁROK

eredeti német gyártmány

teljes felszereléssel,
mérsékelt árban,
előnyös fizetési fel-
tételek mellett kap-
hatók

„KOMET”

KERESKEDELMI R.-T.-nál
Budapest, VI., Andrássy-út 10.

FIGYELEM! A m. kir. Csendőrség legolcsóbb beszerzési forrása. **FIGYELEM!**

Mindenfajta

CIPŐT + CSIZMÁT készpénzáron vásárolhat **hathavi lefizetésre**

Utalvánnyal, nyomtatvánnyal és felvilágosítással készséggel szolgál a

NORMA CIPŐKERESKEDELMI R.-T.

Telefon 79—79. Budapest, V. kerület, Erzsébet-tér 13. szám. Telefon 79—79.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Cikket nemcsak a csendőrség tagjaitól, hanem bárkitől elfogadunk s azt megfelelően honoráljuk. Kéziratot nem adunk vissza. A közleményeket kérjük az ívnek csak egyik oldalára, lehetőleg félhasábosan és könnyen olvasható írással írni. A szerkesztői üzenetekben mindenkinek válaszolunk, levélben senkinek, válaszbélyeget tehát fölösleges beküldeni. Jellegül kérjük kisebb helységek neveit választani, mert az azonos jellegéből származó félreértéseket csak így lehet elkerülni.

S. S. J. próbacsendőr, Apátfalva. 1. 2. Öt-re már a 2 évi próbaszolgálat kötelezettsége vonatkozik. A második évben azonban már az 590.000 K esendőri havidíj illeti meg. 3. A próbacsendőrök szabadságára vonatkozólag a szervezeti utasítás. 38. §-ának 18. pontja az irányadó. Olyan rendelkezést nem ismerünk, amely a két próbaszolgálati évre vonatkozólag a tekintetben másként intézkednék.

1928. I. Még így sem tudunk nyomára jönni a könyvnek, mert sok hasonló című van. Írja meg a szerző nevét és. Legegyszerűbb volna, ha az őrsparancsnokság útján jelentést tenné a dolgról a győri iskolának, vagy gazdasági hivatalnak. 2. A Csendőrségi Lapokat megindítottuk címére. 3. Igen. 4. Pórázon és biztos szájkosárral ellátva ebzárlat idején is magával viheti ebét.

M. I. 1000. Csendőr Lekszikon rovatunk 31. kérdése alatt találja a választ.

Magsár 625. Olvassa el a Szolgálati Szabályzat I. Rész 692. pontját. Ez nem lehet akadálya előhaladásának, ha egyébként nem merül fel ellene kifogás.

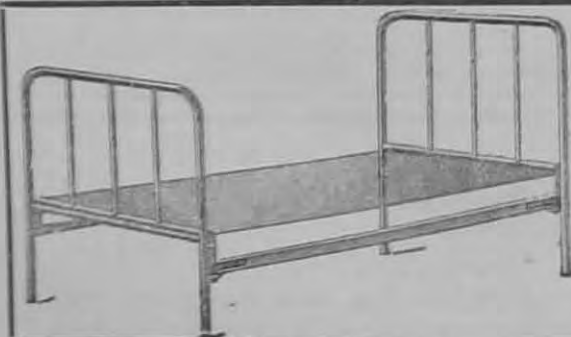
**Legjobb
egszebb
egelőcsőbb** a **MERKUR KERÉKPÁR**
A csendőrség tagjai részére különleges kedvezmény.
Gummik, alkatrészek legelőcsőbb nagyban árban.
„Részletfizetési kedvezmény”
DÉRY EDE géparuháza SZEGED.
Képes árjegyzék ingyen. Alapított 1880.

Sporttermek és plakettek, sportszobrok és dísz-
tárgyak (serlegek, órák stb.) mint tisztelet- és vándor-
díjak, **jelvények, katonai rendjelek**
MORZSÁNYI-nál,
Budapest, IV., Eskü-út 5. sz.
(Klotild palota, Erzsébet hídnál)

Fürdőszoba berendezések

ülő- és gyermekfürdőkádak
magy. kir. szab. **jégszekrények**
és **vízvezetékek szerelések**

Wiesel Adolf Budapest, VI., Vilmos császár-út 47.
Telefon: 91-20.

HIKKER GYULA Réz-, vasbútor-, sodronybe- tét- és gyermekkocsi gyára

Réz- és vasbútorok, valamint gyermekkocsik szak-
szerű javítását, fényezését és csiszolását elvállalom

Telefon:
Gyár
József 124-12.

Mintaraktár:
Budapest, VII., Dohány-utca 6.

Telefon:
Mintaraktár
József 61-97.

A Csendőrségi Lapokra hivatkozók 5% engedményben részesülnek.

V. V., Nagytétény. Kötelezője pótesendőri szolgálatának megkezdésétől számít, vagyis 1928 szeptember 30-án jár le.

Brassó. A korlátlan nősülés engedélyezésénél odig sem a rendfokozat, hanem az illető által betöltött szolgálati állás volt az irányadó. Elv volt, hogy a szakasz- és őrsparancsnokok (hasonállásúak) részére, akiknek *elvéleg* kinevezési lakására igényük van, a nősülés számszerű korlátozás nélkül megengedett volt. Mintán azonban a szakaszparancsnoki kinevezés az 1. osztályú, az őrsparancsnoki kinevezés pedig a 2. osztályú tiszthelyettesi rendfokozathoz volt kötve, a rendelet egyszerűség okából a kivételt a rendfokozatok szerinti szabta meg. Most, hogy a rendfokozaton belül az osztályozás megszünt, valószínű, hogy a kérdés újabb szabályozást fog nyerni a kérelmező által betöltött szolgálati állás figyelembevételével.

Csorba-tó. Kötelezője 1928. évi március hó 31-én jár le. Katonai szolgálati idejét nem lehet nyugdíjába beszámítani, mert megszakítása van. Nyugdíjaztatása alkalmával kérje kegyelmi úton, hogy katonai idejét beszámítsák nyugdíjába.

Sz. Remény. 1. A Járadék-sorsjegy huzása f. évi február 20-án volt. A másnapi Pesti Hírlapban közölték az eredményt. A Fehérkereszt-sorsjegy huzása f. évi május 28-án lesz. Az eredményt a másnapi Nemzeti Ujság fogja közölni. A Rokkant-sorsjegy huzása április 22-én lesz. Az eredményt figyelje az Ujság c. napilapban. 2. Olvassa el lapunk 1924. évi 3. számában „1893” jellegre küldött üzenetünket.

Csikí székely. A katonai szolgálatból legfeljebb 3 év beszámít a kötelezőbe, tekintet nélkül arra, hogy közvetlenül vagy megszakítással lépett át a csendőrséghez.

52 K. Katonai szolgálati idejét, illetve abból legfeljebb 3 évet, mindenféle hivatkozás és kérelem nélkül beszámítják kötelezőjébe, ha azt igazolni tudja. Ez az időbeszámítás egyébként az 1922. évi VII. t.-cikkben alapszik. Kötelezőjének lejárta a levelében hivatkozott üzenetünkben már közöltük.

Elsőrendű német gyártmányú

kerékpárok és varrógépek

véglegesített csendőröknek előnyös

részletfizetésre kaphatók.

Kerékpár és Varrógépkereskedelmi Vállalatnál

Budapest, VI., Andrássy-út 83-85 sz.

Telefon 980-22.

Hímzésre,
kötésre
oktatás

KERÉKPÁR varrógép, kötőgép

részletfizetésre előleg nélkül.

LENGYEL Budapest, VI., Gyár-utca 1.
(Aradi-utcai oldalon)

Olcsóbban mint bárhol butor részletre, vidékre is.

Háló, ebédlő, uriszoba, leányszoba, angol
börgarnitúra és egyéb berendezési tárgyak. **Bleier,**
VII. kerület, Akácfa-utca 7. szám. Címre ügynöki!

Tiszthelyettes. Forduljanak az amerikai magyar követséghez. Címe: Legation Royale Hongroise, Washington (D. C.) 1424, 16. th. Street N. W.

Erdélyi. 1. Nincs. 2. Nem lehet lemondani a rangról azért, hogy igényjogosultsági bizonyítványt kaphasson. Ezt már mások kérelmezték, de eredménytelenül. 3. A tiszthelyettesi kifejezés nem rang, hanem rendfokozat, amit a mindennapi életben rangnak is szoktak nevezni, de ez helytelen. 4. Rangosztályba nem sorolt havi díjasok. 5. Igen. 6. Rangosztályba nem sorolt havi díjasoknak. 7. Nem tudjuk. 8. A gazdasági tiszthelyettesek szüntelen vállalkozást hordanak.

Puska és kard. 1. Kérdésére mai számunkban a Gyalogosi Gyakorlati Szabályzatot ismertető cikk keretében talál választ. 2. B. A. csendőr kötelezője 3 évi katonai szolgálatának beszámításával 1926 február 28-án lejárt.

K. I. csendőr, Nyirma. 1. Kihallgatáson jelentheti az ügyet. 2. Mindaddig, amíg őrmesterré elő nem léptetik, az 5. és 6. év után illetékes 630.000 K havizsoldot kapja. Lapunk javára beküldött 8000 K-t bevételtek.

Bizalom. Olvassa el lapunk 1924. évi 13. számában „Emlék” jellegre küldött üzenetünk első pontját.

Tisza. Kedvezményes vasúti jegyet csak a szabadságolási helyre és onnan a szolgálati állomáshelyre való egyszeri utazásra vehet igénybe szabadságolási igazolványa alapján.

B. R. Csak teljes névvel és rendfokozattal aláírott levélre felelünk.

Kék nefelejts. 1. Kötelezője 1926. szeptember 30-án jár le. 2. 1926 szeptember 16-án lesz illetékes.

K. J. hivatalosolga, Debrecen. Temetési segély nálunk nincs illetékesül rendszeresítve. De ha ki van már nevezve és a temetés anyagi helyzetét súlyosan lerontotta, beadhatja segély iránti kérelmét a belügyminiszter úrhoz. Kérvényében részletesen ismertesse családi és anyagi viszonyait és az előjáró parancsnoksághoz benyújtott, de a belügyminiszter úrhoz (VI. b. osztály) címzett kérvényén a parancsnokságnak (gazdasági hivatali főnöknek, ha oda van beosztva) nyilatkoznia kell afelől, hogy szolgálatát hogyan látja el. Kiadásait pedig esatolt okmányokkal igazolja.

Vállaji örs. Ha egy örsről hárman is el akarnak menni, annak bizonyára nem olyan okai vannak, amelyeknek támogatását ma az ilyen irányú óhajok közlésével célul kitűztünk. Egyéb okokból eredő áthelyezési óhajoknak pedig lapunk hasábjain nem adhatunk helyet.

B. J. csendőr, Balatonaliga. A gazdasági hivatal az érvényben álló rendelkezéseknek megfelelőleg eszközölte a levonást. Értesülésünk szerint a közeljövőben újabb intézkedések történnek a fogházkiadások szabályozására, valószínűleg visszamenőleges hatállyal és kedvezőbb feltételekkel. Ez valószínűleg Önre is vonatkozik majd.

T. I. csendőr, Nógrádverőce. A jutasi altisztképző iskola pályázati hírdetménye május végén fog megjelenni a Buda-pesti Közlönyben és a Honvédségi Közlönyben. A feltételek — értesülésünk szerint — ugyanazok lesznek, mint tavaly voltak. Erre vonatkozólag olvassa el lapunk múlt évi 12. számát. A hírek között erre vonatkozólag közölt tájékoztatásunkat. Levelének többi részére vonatkozólag olvassa el mai számunkban „Vállaji örs” jellegre küldött üzenetünket.

Felvilágosítás, V. L. Katonai és pótesendőri szolgálata teljes egészében beszámít a kötelezőjébe, így az 1927 január 31-én jár le. Ugyanaz az idő beszámít a nyugdíjába is, mert megszakítás nélkül jött át a csendőrséghez.

Babi. Mindenekelőtt igényjogosultsági bizonyítványt kell kérnie. Erre vonatkozólag lapunk 1925. évi 7. számában „A. A. Sopron” jelige alatt talál útbaigazítást. Amikor azt megkapta, szolgálati úton terjessze fel útmesteri próbaszolgálat iránti kérvényét a kereskedelemügyi miniszter úrhoz. A kellő okmányokat előjáró parancsnokságai becsatolják, Önnek csak az igényjogosultsági bizonyítványt kell mellékelnie. 2. Nem tudjuk.

Remelő bús magyar. 1. Kötelezője 1928 november 21-én jár le. 2. Olvassa el mai számunkban „52 K” jellegre küldött üzenetünket. 3. Tárgytalan.

Kikeleti hóvirág. Az természetes, hogy szabad idejében magántanulással, tehát önképzéssel foglalkozhatik, sőt ez kívánatos is. Csak az a kérdés, hogy mit ért Ön szabadidő alatt? Ha azt az időt is odaszámítja, amit a csendőrségi tanulmányaival, leckéivel kellene töltenie s emiatt ezeket elhanyagolja, nemesak joga, de kötelessége is az örsparancsnoknak, hogy közbelépjen és a hivatása körébe tartozó ismeretek elsajátítására rászorítsa Önt.

A szerkesztésért és kiadásért felelős:

PINCZÉS ZOLTÁN százados,

Pallas r.-t. nyomdája Budapesten, V., Honvéd-u. 10. sz.
(Telefon: 5-67, 5-68.)

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Az AEG-MIGNON írógép a csendőrség kedvelt írógépe.

Előnyei:

1. rendkívüli olcsósága,
2. könnyű és kényelmes kezelhetősége,
3. azonnali és állandó látható írása,
4. egyenletes és tiszta írása,
5. nagy átütőképessége, (15 átütés egyszerre)
6. egyszerű, szolid, erős kivitele, miáltal a javítások feleslegessé válnak.

Havi 150.000 K részletfizetés ellenében kapható:

az

Unio Magyar Villamossági
Részvénytársaságnál
Budapest, VI., Andrássy-ut 15. sz.

Az egykori osztrák-magyar had-
sereg által használt

WAFFENRAD

gyártmányú kerékpárokat
tíz havi részletfizetésre csendőr-
szolgálatra alkalmas felszerelés-
sel szállít

„BÖHM” GÉPÁRUHÁZ
SZENTGOTTHÁRD.

KÉRJEN AJÁNLATOT!

Eddig kb. 500 darab csendőrhasználatban.